

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Cultuur en Bibliotheken 2022-2032

Voorwoord

Den Haag staat voor een grote opgave: de opgave om te groeien en te (blijven) bloeien. Grote delen van de stad zullen veranderen als gevolg van de grote gebiedsontwikkelingen, zoals in de Binckhorst, Zuidwest en het Central Innovation District.

Een stad als Den Haag waarin mensen van verschillende (sub)culturen, opleidingsniveaus, leeftijden, geloofsovertuigingen, samenlevingsvormen, talen, inkomens en leefstijlen samenleven, vraagt om een culturele sector die deze diversiteit weerspiegelt en waarin iedereen zich thuis voelt. Er is daarom een cultureel bestel nodig dat inspeelt op de veranderende stad, zodat iedereen mee kan doen. In een veranderende stad verdient de sociale samenhang extra aandacht. De culturele en creatieve sector is van onmisbare waarde voor het vergroten van de sociale samenhang in Den Haag. Daarnaast is de bibliotheek een spil in de wijk: een plek waar iedereen zich welkom voelt, waar je niks hoeft te kopen en waar je altijd terecht kunt voor een boek, een ontmoeting of een studieplek. Cultuurparticipatie kan mensen met elkaar in contact brengen ongeacht leeftijd, culturele achtergrond of besteedbaar inkomen en bijdragen aan een open samenleving en aantrekkelijke leefomgeving.

Dit gaat niet vanzelf. We zullen moeten koesteren wat we in huis hebben en ontwikkelen wat er nodig is. Dit gaat over meer dan het sfeervolle Museumkwartier, de levendige popcultuur, het creatieve makersklimaat en sinds kort de culturele huiskamer van de stad: Amare. Het gaat ook om de kansen die een veranderende samenleving biedt en die gezien en benut kunnen worden door mensen die anders kijken, denken en nieuwe oplossingen bedenken. Het gaat ook om drempels weg te nemen voor iedereen die zou willen deelnemen aan het culturele leven, maar dat om uiteenlopende redenen nog niet doet. Wij zien kansen in de groeigebieden zoals de Binckhorst, waar het unieke karakter spannende mogelijkheden biedt.

Musea, podia, broedplaatsen, bibliotheken en Cultuurankers zijn een belangrijke voorwaarde voor een goed cultureel- en ontwikkelklimaat. Hierbij zijn wij als gemeente nadrukkelijk zelf aan zet. Wij zijn verantwoordelijk voor een groot deel van deze voorzieningen. Die verantwoordelijkheid moeten we kennen. Dat vraagt om regie op de cultuur portefeuille en de financiële opgave die in dit IHP plan inzichtelijk wordt gemaakt.

Dit Integraal Huisvestingsplan (IHP) Cultuur en Bibliotheken gaat niet alleen over het goed plannen van culturele voorzieningen en bibliotheken. Het brengt in beeld welke indicatieve investeringen te verwachten zijn om goed onderhouden en toegankelijke voorzieningen op de gewenste plek aan te kunnen blijven bieden.

Kunst heeft de kracht te inspireren, bibliotheken zijn essentieel voor de bewoners die zich willen blijven ontwikkelen. Het Integraal Huisvestingsplan Cultuur & Bibliotheken zet dan ook in op ruimte voor verbeelding en ontwikkeling. Het plan doet dat letterlijk: het zet ruimte in om kunstenaars, vormgevers en andere creatieve ondernemers in staat te stellen hun verbeelding voor hen en anderen te laten werken. En zij doet dat figuurlijk, door te onderzoeken wat er nog mist, om cultuur en ontwikkeling de ruimte te geven.

Robert van Asten, wethouder Cultuur

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	4. Uitgangspunten analyse 2022-2032	38
Samenvatting	7	4.1 Bestaande vastgoedportefeuille	38
1. Inleiding	12	4.2 Normatieve groei vastgoedportefeuille	40
1.1 Aanleiding	12	4.3 Uitgangspunten financiële analyse	43
1.2 Doel en uitgangspunten	12	5. Analyse Stadsdelen 2022-2032	45
1.3 Scope	13	5.1 Stadsdelen Algemeen	45
1.4 Aanpak	13	5.2 Stadsdeel Escamp	47
1.5 Afstemming	13	5.2.1 Inleiding	47
1.6 Leeswijzer	14	5.2.2 Aanbod	47
2. Trends en ontwikkelingen in een veranderende stad	17	5.2.3 Gebiedsontwikkeling	48
2.1 Algemene ontwikkelingen	17	5.2.4 De opgave	48
2.2 Trends en ontwikkelingen Cultuur	17	5.2.5 Lopende onderzoeken	49
2.3 Stedelijke ontwikkeling	18	5.2.6 Voorstellen	49
2.4 Ruimtelijke ontwikkeling	19	5.3 Stadsdeel Loosduinen	51
3. Beleidsuitgangspunten en ruimtelijke opgave	22	5.3.1 Inleiding	51
3.1 Beleid Kunst en Cultuur	22	5.3.2 Aanbod	51
3.2 Beleid Bibliotheken	24	5.3.3 Gebiedsontwikkeling	52
3.3 Economisch beleid	25	5.3.4 De opgave	53
3.4 Ruimtelijke opgave per sector	25	5.3.5 Lopende onderzoeken	53
3.4.1 Cultuurparticipatie	25	5.3.6 Voorstellen	53
3.4.2 Podia	30	5.4 Stadsdeel Segbroek	55
3.4.3 Beeldende kunst	32	5.4.1 Inleiding	55
		5.4.2 Aanbod	55
		5.4.3 Gebiedsontwikkeling	56
		5.4.4 De opgave	56

5.4.5	Lopende onderzoeken	56
5.4.6	Voorstellen	56
5.5	Stadsdeel Scheveningen	58
5.5.1	Inleiding	58
5.5.2	Aanbod	58
5.5.3	Gebiedsontwikkeling	59
5.5.4	De opgave	60
5.5.5	Lopende onderzoeken	60
5.5.6	Voorstellen	60
5.6	Stadsdeel Haagse Hout	62
5.6.1	Inleiding	62
5.6.2	Aanbod	62
5.6.3	Gebiedsontwikkeling	62
5.6.4	Opgave	63
5.6.5	Lopende onderzoeken	64
5.6.6	Voorstellen	64
5.7	Stadsdeel Centrum	66
5.7.1	Inleiding	66
5.7.2	Aanbod	67
5.7.3	Gebiedsontwikkeling	68
5.7.4	De opgave	68
5.7.5	Lopende onderzoeken	68
5.7.6	Voorstellen	69
5.8	Stadsdeel Laak	71
5.8.1	Inleiding	71
5.8.2	Aanbod	71

5.8.3	Gebiedsontwikkeling	72
5.8.4	De opgave	72
5.8.5	Lopende onderzoeken	73
5.8.6	Voorstellen	73
5.9	Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg	75
5.9.1	Inleiding	75
5.9.2	Aanbod	76
5.9.3	Gebiedsontwikkeling	76
5.9.4	De opgave	76
5.9.5	Lopende onderzoeken	77
5.9.6	Voorstellen	77

6. Projecten- en Investeringskostenplanning

6.1	Groot onderhoud en vervanging	79
6.2	Indicatieve ruimtelijk-functionele investeringen	80
6.3	Indicatieve duurzaamheidsinvesteringen	80
6.4	Indicatieve investeringen geprognosticeerde uitbreiding	81
6.5	Samenvatting	81
6.6	Projectenoverzicht	82

Portefeuille overzicht

Portefeuille overzicht Cultuur	85
Portefeuille overzicht Bibliotheken	87

Samenvatting

Samenvatting

Een sterke culturele en creatieve sector is van essentiële waarde voor een open, veelzijdige en verbonden stad. Van belang is dat voorzieningen voor cultuur en bibliotheken toegankelijk zijn voor iedereen, want cultuur is hét middel om een bredere kijk op de wereld te bieden. Wie met cultuur in aanraking komt, leert buiten de eigen leefwereld te treden. De meest diverse stad van Nederland, waar 180 nationaliteiten wonen, vraagt om een culturele sector die deze diversiteit weerspiegelt en om een goede, kunst- en cultuur infrastructuur die aansluit op de behoefte van de inwoners, het publiek, de makers en de Haagse culturele instellingen.

De stad verandert en de stad groeit. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de culturele faciliteiten. Daarom is het van belang om het geheel te bezien, de staat van de bestaande portefeuille (ruimtelijk/ functioneel/kwaliteit-technisch) te beschouwen, trends en ontwikkelingen te kennen en nieuwe investeringen in aansluiting bij de groei te plannen. Dit doen we in dit integraal huisvestingsplan (IHP) Cultuur en Bibliotheken. Daarmee krijgen we grip op de opgave om de culturele voorzieningen op niveau te houden en in gelijke tred met de woningbouwproductie het cultuuraanbod mee te laten groeien.

De komende jaren zullen, in verband met de benodigde aanpassingen in de bestaande portefeuille, uitbreiding van de stad en de verduurzamingsopgave, extra investeringen in culturele voorzieningen nodig zijn.

Dit Integraal Huisvestingsplan (IHP) is zowel een ambitiedocument als een planningsdocument waarmee inzichtelijk gemaakt wordt welke investeringen nodig zijn om het cultuurvastgoed en de bibliotheken aan de beleidsdoelstellingen te laten voldoen. De in het IHP voorgestelde projecten kunnen

vervolgens op worden genomen op het jaarlijks door de raad bij de begrotingsbehandeling vast te stellen Meerjaren Investeringsplan (MIP). In het MIP worden alleen concrete plannen opgenomen, dat wil zeggen plannen waarvoor in de dekking van de kapitaallasten (rente en afschrijving) structureel is voorzien. Voordat tot realisatie van een in een IHP en op het MIP opgenomen voorziening kan worden overgegaan, zal eerst een daartoe strekkend voorstel aan de raad worden voorgelegd, waarbij inzicht wordt gegeven in zowel de kapitaallasten als de exploitatielasten. Bij onvoldoende middelen zullen ambities bijgesteld moeten worden of ontwikkelingen moeten worden gefaseerd/geprioriteerd.

Dit Integraal Huisvestingsplan is een beleidsarm koersdocument. Aangegeven wordt op welke wijze invulling gegeven kan worden aan vastgestelde ambities. Hierbij gaat het met name om:

- Vastgestelde ruimtelijke kaders, waaronder Structuurvisie CID en Nota Referentienormen maatschappelijke voorzieningen, waarin is vastgelegd dat voorzieningen gelijke tred moeten houden met de groei van het aantal inwoners;
- Vigerende beleidskaders Cultuur en Bibliotheken
- De afspraken over het klimaatakkoord;
- Algemene Verordening Financieel Beheer en Beleid (VFBB) en Nota vastgoed.
- Economisch beleid: Economische Visie Den Haag+ 2030

In lijn met deze kaders zijn de cultuurvoorzieningen getoetst aan:

- Bestaande onderhoud- en vervangingsopgaaf;
- Kwalitatieve vraagontwikkeling;
- Kwantitatieve vraagontwikkeling;
- Duurzaamheidsopgave.

Om te komen tot dit IHP Cultuur en Bibliotheken zijn (data)analyses (kwalitatief en kwantitatief) uitgevoerd en zijn interne onderzoeken uitgevoerd.

Instellingen zijn middels brainstormsessies meegenomen in en gevraagd naar de toekomstige behoefte aan culturele voorzieningen in de stad.

Stadsdeelsessies zijn gehouden met wijkmanagers en beleidsmakers. De oogst van deze gesprekken en adviezen zijn in dit IHP verwerkt.

Het IHP Cultuur en Bibliotheken staat niet op zichzelf. Bij de vaststelling van de Haagse referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen is niet alleen de opdracht gegeven de opgave per gebied nader uit te werken maar ook om, naar voorbeeld van het integraal huisvestingsplan onderwijs, voor elk type voorziening een dergelijk plan op te stellen. Hiermee wordt een meer integrale en dus meer efficiënte benadering van maatschappelijk vastgoed opgesteld. Dit verschaft voor de gemeente een beter overzicht van ruimtelijke en financiële consequenties voor korte en lange termijn en betere handvatten voor beleid en politiek om ambities waar te maken.

Cultuurparticipatie

Cultuurankers

Het IHP zet ten aanzien van Cultuurankers in op:

- Elk stadsdeel heeft een eigen Cultuuranker. Daarom wordt op dit moment gezocht naar een geschikte ruimte voor het Cultuuranker in de Haagse Hout.
- Elk Cultuuranker is zichtbaar in de wijk en heeft voldoende geschikte ruimte om cultuurparticipatie tot stand te brengen.
- Met de groei van de stad groeit het aantal Cultuurankers mee. Op basis van de referentienorm en beleidsuitgangspunten ten aanzien van de wenselijke spreiding per stadsdeel/wijk wordt een groei voorzien van ca. 3.500 m² BVO aan Cultuurankers in de bestaande stad en de drie gebiedsontwikkelingen.

Bibliotheken

Centrale Bibliotheek

De Centrale Bibliotheek aan het Spui wordt gemoderniseerd met als doel: meer ruimte voor ontmoeting en persoonlijke ontwikkeling. Naast het aanbieden van de uitgebreide collectie van boeken, films en bladmuziek van de bibliotheek, het Koninklijk Conservatorium en het Nederlands Muziek Instituut wil Bibliotheek Den Haag beter aansluiten bij de vraag vanuit de stad en meer ruimte bieden aan sociaal-maatschappelijke en culturele activiteiten, ontmoetingen en studieplekken.

Wijkbibliotheken

Met de groei van de stad groeit het aantal bibliotheken mee. Het streven is om één wijkbibliotheek per ca. 30.000 inwoners te realiseren met de referentienorm van 45 m² bibliotheek per 1.000 woningen als richtlijn. In dat kader en vanwege de gewenste spreiding van bibliotheken heeft Bibliotheek Den Haag de ambitie voor de heropening of komst van 5 nieuwe bibliotheekvestigingen (ca. 2.500 m² totaal) in Moerwijk, Benoordenhout, Spoorwijk, Mariahoeve en de Binckhorst op korte termijn.

Stedelijke voorzieningen

Podia

Voor de Podia wordt in het IHP ingezet op het aanbieden van onder andere een multidisciplinair productiehuis om het vestigingsklimaat voor jonge podiumkunstenaars te verbeteren. Om voor kleinere instellingen doorgroeimogelijkheden te bieden naar het middenkader wordt in het IHP de toevoeging van een middenpodium voorgesteld waardoor vernieuwing van onderop een kans krijgt. Daarnaast wordt in de periode 2027-2032 ingezet op het versterken van het popdistrict en het benutten van de potentie van gebiedsontwikkelingen zoals de Binckhorst.

Musea

Om het Museumkwartier te versterken zal naast de noodzakelijke investeringen in onderhoud de komende periode geïnvesteerd moeten worden in het Haags Historisch Museum, locatie Eschermuseum en de herontwikkeling van de Amerikaanse ambassade. Daarnaast zal op basis van de groei van de stad en het streven drempels weg te nemen worden ingezet op het realiseren van een museumdependance/ cultuurcluster in de gebiedsontwikkeling Zuidwest.

Broedplaatsen en Ateliers

Om het huidige tekort aan vooral ateliers en broedplaatsen op te vangen is uitbreiding van deze voorzieningen in de bestaande stad en gebiedsontwikkelingen nodig. Naast de tijdelijke voorzieningen in met name Den Haag Zuid-West en de Binckhorst t/m 2026 is er bij extrapolatie van het huidige stedelijke gemiddelde bij een groei van de bevolking naar ca. 625.000 inwoners de opgave om in de periode 2027-2032 ca. 3.000 m² BVO aan broedplaatsen en Ateliers programmering nodig.

Indicatieve Investeringskostenplanning

De tabel geeft een overzicht van de indicatieve investeringen voor de komende 10 jaar. Duidelijk is dat er een forse opgave is in de bestaande portefeuille en dat de duurzaamheidsopgave en groei van de stad om investeringen vraagt. Het voorstel is hier de komende tien jaar mee te starten.

Indicatieve investeringsopgave Cultuur en Bibliotheek voorzieningen 2022 - 2032

Op basis van de uitkomsten van het IHP is voor het onderhouden, aanpassen en uitbreiden van de huisvesting voor Cultuur en Bibliotheken een investeringskostenopgave geraamd van gemiddeld ca. €15 mln (excl. btw, excl. indexering) per jaar tot 2032.

Het IHP Cultuur is een dynamisch plan, dat vraagt om tijdige bijsturing en bijstelling. In aansluiting bij het IHP Onderwijs wordt voorgesteld na twee jaar te bezien waar bijstelling nodig is en na vier jaar de analyse volledig te herzien. De uitgezette onderzoeken worden daarbij betrokken.

2022-2032		m ² BVO
Gepland groot onderhoud en vervanging (niet structureel gedekt in MIP)	€	7.300.000
Geprognosticeerde projecten huidige portefeuille (niet gedekt)	€	45.500.000
Duurzaamheidsmaatregelen huidige portefeuille (niet gedekt)	€	22.800.000
Geprognosticeerde uitbreiding portefeuille (niet gedekt)	23.920	€ 71.500.000
Totaal	inv totaal	€ 147.100.000
Totaal/jaar	inv gem/j	€ 14.700.000

2022-2027		m ² BVO
Gepland groot onderhoud en vervanging (niet structureel gedekt in MIP)	€	7.300.000
Geprognosticeerde projecten huidige portefeuille (niet gedekt)	€	45.500.000
Duurzaamheidsmaatregelen huidige portefeuille (niet gedekt)	€	6.500.000
Geprognosticeerde uitbreiding portefeuille (niet gedekt)	7.443	€ 11.900.000
Totaal	inv totaal	€ 71.200.000
Totaal/jaar	inv gem/j	€ 14.200.000

2027-2032		m ² BVO
Gepland groot onderhoud en vervanging (niet structureel gedekt in MIP)	€	-
Geprognosticeerde projecten huidige portefeuille (niet gedekt)	n.t.b.	€ -
Duurzaamheidsmaatregelen huidige portefeuille (niet gedekt)	€	16.300.000
Geprognosticeerde uitbreiding portefeuille (niet gedekt)	16.476	€ 59.600.000
Totaal	Inv totaal	€ 75.900.000
Totaal/jaar	Inv gem/J	€ 15.200.000

1

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het aantal inwoners van Den Haag groeit en de ambities met de gebiedsontwikkelingen zijn groot. Den Haag beoogt een aantrekkelijke en leefbare woon- en werkstad te zijn voor bestaande en nieuwe inwoners, waar het goed leven en verblijven is, in alle opzichten.

Een sterke culturele en creatieve sector is van essentiële waarde voor een open, veelzijdige en verbonden stad. Van belang is dat kunst, cultuur en bibliotheken toegankelijk zijn voor iedereen, voor jong en oud, want cultuur is hét middel om een bredere kijk op de wereld te bieden. Wie met cultuur in aanraking komt, leert buiten de eigen leefwereld te treden. De meest diverse stad van Nederland, waar 180 nationaliteiten wonen, vraagt om een culturele sector die deze diversiteit weerspiegelt en dus om een goede, kunst- en cultuur infrastructuur (musea, podia, theaters, ateliers etc.) die aansluit op de behoefte van het publiek, de makers en de Haagse culturele instellingen.

Om voldoende ruimte en middelen voor maatschappelijke voorzieningen, waaronder culturele voorzieningen, bij gebiedsontwikkelingen te kunnen garanderen, zijn als eerste stap referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen opgesteld. Met het vaststellen van 'Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen' ([RIS307513](#)), heeft het college opdracht gegeven ook een nadere uitwerking van het voorzieningenniveau per type voorziening en een visie op de toekomst van de voorziening, inclusief de benodigde investeringen ten behoeve van realisatie en exploitatie, op te stellen. Het Integraal Huisvestingsplan is het plan, waarmee invulling gegeven wordt aan deze opdracht.

1.2 Doel en uitgangspunten

Met de huisvesting voor cultuur en bibliotheken kan worden bijgedragen aan het verbreden van ieders leef- en denkwereld door zoveel mogelijk mensen te verleiden om kennis te nemen van datgene dat ze nog niet kennen. Het Cultuurbeleid en het Bibliotheekbeleid is hier mede op gericht.

Met het Integraal huisvestingsplan wordt beoogd de bestuurlijke koers en de beleidsthema's te vertalen in de ruimtelijke opgave. Met dit IHP Cultuur en Bibliotheken wordt ook inzichtelijk gemaakt welke indicatieve investeringen hiervoor nodig zijn, zodat een gedegen afweging mogelijk is. Met het integraal huisvestingsplan bieden we een langetermijnperspectief waarmee een meerjaren (financiële) planning mogelijk is. Een IHP is daarmee zowel een ambitie- als een planningsdocument maar niet een document waarmee aanspraak op financiële middelen gemaakt wordt.

Vaststellen van een IHP door de raad betekent niet dat daarmee de benodigde financiële middelen ter beschikking worden gesteld. Conform de nota referentienormen wordt een generiek onderzoek uitgevoerd naar de financiering van maatschappelijke voorzieningen. Vooralsnog gelden de gebruikelijke financiële regels. De in het IHP opgenomen projecten kunnen afhankelijk van beschikbare investeringsruimte vervolgens op worden genomen op het jaarlijks door de raad bij de begrotingsbehandeling vast te stellen Meerjaren Investeringsplan (MIP). In het MIP worden alleen concrete plannen opgenomen, dat wil zeggen plannen waarvoor in de dekking van de kapitaallasten (rente en afschrijving) structureel is voorzien. Vervolgens komt het college met voorstellen om de benodigde investeringen, waarin beleidskeuzes en andere gemeentelijke beleidsopgaven staan af te wegen. Bij onvoldoende middelen zullen ambities bijgesteld moeten worden of ontwikkelingen moeten worden gefaseerd/geprioriteerd.

1.3 Scope

Het IHP laat per type voorziening en per stadsdeel zien welke ruimteclaims en indicatieve investeringskosten in de bestaande portefeuille er de komende tien jaren nodig zijn.

De cultuur- en bibliothekevoorzieningen die door de gemeente worden gefinancierd (in eigendom of huur), worden onderzocht en in kaart gebracht.

Het betreft:

- Musea
- Podia, Theaters en filmhuizen
- Broedplaatsen
- Ateliers en oefenruimten
- Cultuurankers
- Bibliotheken

Dit IHP gaat over het terrein van de Cultuur en Bibliotheken begroting, te weten programmabegroting 5, waar die ophoudt is ander beleid van toepassing. Culturaanbod vanuit de markt is geïnventariseerd maar niet meegenomen in de financiële analyse. Kunst in de openbare ruimte valt niet binnen de scope van dit IHP, maar wordt in de ruimtelijke begroting van de grote gebiedsontwikkelingen meegenomen.

1.4 Aanpak

Met behulp van analyses van demografische ontwikkelingen en beoordeling van de bestaande voorzieningen (NB: er zijn geen ruimtelijk-functionele pandscans uitgevoerd naast de MOP's), is in kaart gebracht, in hoeverre de voorraad aansluit op de kwantitatieve behoefte. Daarnaast is de ruimtelijk, functionele en kwalitatieve situatie beoordeeld aan de hand van verschillende indicatoren, zoals de aansluiting op beleidsdoelstellingen, maatschappelijke trends, functionaliteit, (bouwkundige) kwaliteit, duurzaamheid en financiën. Het IHP Cultuur en Bibliotheken is een koersdocument en beoogt, op basis

van bovengenoemde criteria, naast de uitbreidingsopgave in de drie gebiedsontwikkelingen, dus ook voor lopende vraagstukken en initiatieven op het gebied van huisvesting van culturele instellingen voorstellen te formuleren.

Vraag en aanbod zijn bekeken op het, voor het type voorziening van toepassing zijnde, schaalniveau. Met behulp van de input van culturele instellingen, gebruikers, makers en de andere diensten binnen de gemeente is een zo compleet mogelijk beeld van de opgaven in de portefeuilles van de stadsdelen, de drie grote gebiedsontwikkelingen en de hele stad geschetst.

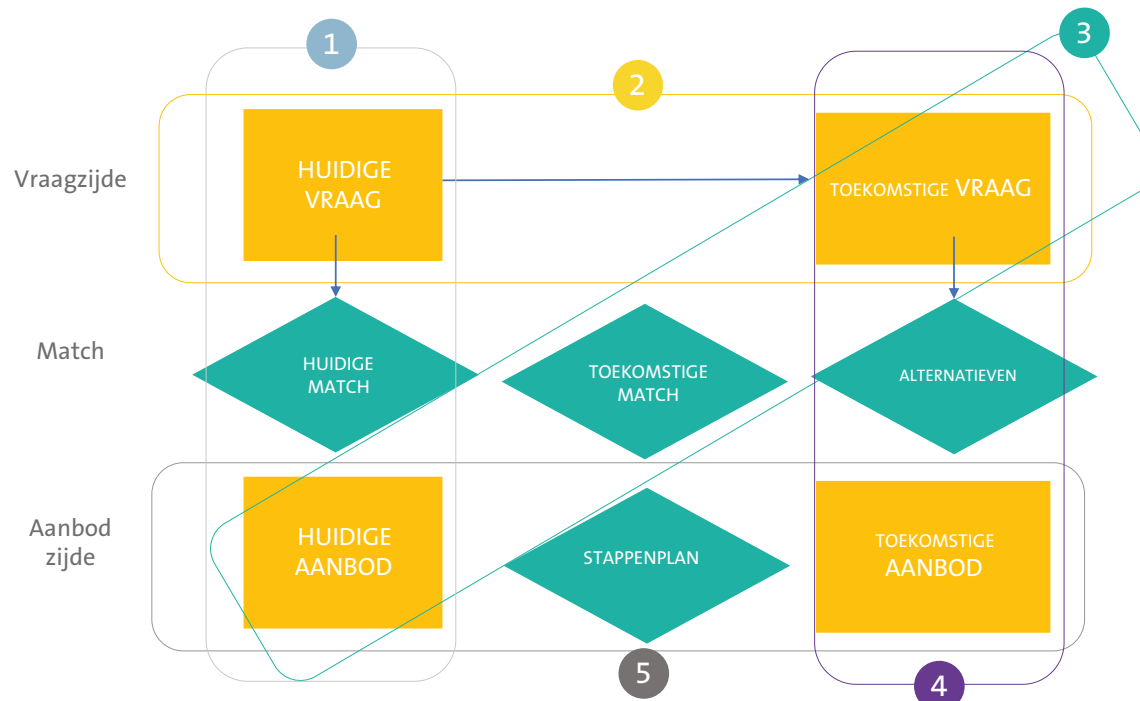
Om tot de gewenste match te komen zijn voor de bestaande portefeuille projecten gedefinieerd en indicatieve investeringen geraamd. Om de gewenste uitbreiding van de portefeuille, met name in de drie gebiedsontwikkelingen, in kaart te brengen is onder andere gebruik gemaakt van de Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen. Op basis hiervan is de opgave gedefinieerd met de daarbij benodigde indicatieve investeringen.

De omvang van het totale bestand is bepalend voor het aantal uit te voeren projecten per jaar. De opgave in de bestaande portefeuille en de uitbreidingsopgave geven een indicatief beeld van de benodigde investeringen. Op basis daarvan kan een stabiel investeringsniveau per jaar worden bepaald, wat de basis vormt voor een indicatieve investeringsagenda per jaar of fase.

1.5 Afstemming

De resultaten zijn besproken met relevante partijen/instellingen in de culturele sector. Stadsdeelsessies zijn daarnaast gehouden met cultuurmedewerkers en wijkmanagers. De oogst van deze gesprekken en adviezen zijn meegenomen in dit IHP. Daarnaast is gebruik gemaakt van het doelgroepenonderzoek dat in opdracht van Cultuurbeleid door The Hague Marketing is uitgevoerd.

Figuur 1: Aanpak opstellen IHP

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de veranderende stad en de daarbij behorende behoefte. In hoofdstuk 3 zal worden ingaan op de relevante beleidskaders en uitgangspunten van de verschillende culturele voorzieningen waar de toekomstige cultuur en bibliotheken portefeuille zo goed mogelijk aan moet sluiten.

In hoofdstuk 4 zijn de uitgangspunten beschreven op basis waarvan de programma- en indicatieve investeringskostenanalyse van de huidige en de geprognosticeerde vastgoedportefeuille van Cultuur en Bibliotheken tot 2032 is uitgevoerd.

Op basis van de beleidskaders en bestaande portefeuille zijn vervolgens in hoofdstuk 5 per stadsdeel de vraag en aanbod analyse in beeld gebracht waarbij er per stadsdeel (integraal met de gebiedsontwikkelingen) voorstellen worden gedaan om de cultuur en bibliotheken portefeuille beter aan te sluiten aan de wensen en ontwikkelingen in de stad. Daarbij wordt expliciet stilgestaan bij de 'stedelijke' cultuurfuncties in de stad.

In hoofdstuk 6 wordt, op basis van de programmatische analyse in hoofdstuk 5, de indicatieve investeringskostenplanning 2022-2032 in beeld gebracht met daarbij een overzicht van de geprognosticeerde projecten.

2

Trends en ontwikkelingen
in een veranderende stad

2. Trends en ontwikkelingen in een veranderende stad

In het Beleidskader Kunst en Cultuur 2021-2024: Zee aan mogelijkheden (2019) zet de gemeente in op het in standhouden van een divers en hoogwaardig cultureel aanbod voor een breed publiek. De gebiedsontwikkelingen in de Binckhorst, het CID en Zuidwest zijn daarom van grote invloed om deze ambitie te realiseren. Naast de gebiedsontwikkelingen zijn er ontwikkelingen en trends waar we rekening mee moeten houden om het culturele aanbod aan te laten sluiten bij het publiek van de toekomst. Het is daarom van belang om vanuit een brede blik naar de portefeuille te kijken en in te spelen op relevante ontwikkelingen. In deze paragraaf zijn de meest relevante ontwikkelingen benoemd op het gebied van cultuur, stedenbouw en demografie.

2.1 Algemene ontwikkelingen

Klimaatverandering

De gevolgen van klimaatverandering voor vastgoed worden steeds urgenter en duidelijker zichtbaar. Overstromingsrisico neemt toe door de stijging van de zeespiegel en veranderende weersomstandigheden. Volgens berekeningen van het KNMI zorgt een warmer klimaat ook voor grotere herfststormen in Europa in de toekomst met een groter risico op stormschade tot gevolg.

Ontwikkelingen in de vastgoedmarkt

Overall in Nederland zien we dat startende kunstenaars en creatieve bedrijfjes zich vestigen waar de huur voor hen betaalbaar is. Om hen, die in staat zijn om de stad een spiegel voor te houden, aan de stad te binden, is betaalbare ruimte

een minimumvereiste. Dit wordt steeds moeilijker omdat de prijzen van onroerend goed stijgen.

2.2 Trends en ontwikkelingen Cultuur

Teruglopende betaalde consumptie van cultuur

De culturele sector kampt met een gemeenschappelijk probleem: de teruglopende betaalde consumptie van cultuur. Het aantal theaterbezoeken loopt terug en films, muziek en e-books worden illegaal gedownload of onderling digitaal uitgewisseld. Hierdoor lopen de makers inkomsten mis.

Digitaal podium

Jonge mensen, waaronder kunstenaars, communiceren, ontwikkelen én presenteren veel online. De digitale ontwikkeling heeft sinds de pandemie een vlucht genomen, maar het belang van de gemeenschappelijke ervaring is juist door Covid nog duidelijker geworden. Een dvd'tje opzetten is geen vervanging van de live ervaring.

Social media

Door social media, zijn mensen wereldwijd meer dan ooit tevoren met elkaar verbonden. Tegelijkertijd met de globalisering groeit de behoefte aan een eigen identiteit wat mede kan leiden tot nationalisme en xenofobie. Kunst speelt een belangrijkere rol dan ooit in het overbruggen van kloven. Kunst prikkelt de verbeelding los van taal- cultuur- en opleidingsverschillen.

Sociale bubbels van gelijkgestemden

Mensen leven steeds meer in 'bubbels van gelijkgestemden' waarin opvattingen en denkbeelden worden bevestigd zonder tegenspraak of dialoog. Hierdoor kan polarisatie en segregatie toenemen en wordt het steeds ingewikkelder om gemeenschappelijke grond te vinden voor politiek handelen.

Grenzen vervagen

Grenzen tussen kunstdisciplines vervagen en kunstvormen worden steeds vaker interdisciplinair. Kunst raakt ook vaker andere maatschappelijke sectoren zoals de zorg, duurzaamheid of het onderwijs. Door het vervagen van de grenzen biedt cultuurconsumptie de kans andere subculturen te ontmoeten.

Beleveniseconomie, festivals

Mensen gaan zich steeds minder naar bezit profileren en meer naar ervaringen. Het is dan ook niet gek dat binnen Nederland het aantal festivals de afgelopen 30 jaar is vervijfvoudigd. Veel mensen zijn op zoek naar een totaalbeleving waarbij zij op een muziekfestival ook van een randprogrammering van comedy, beeldende kunst en theater kunnen genieten.

Particuliere initiatieven

Het particuliere kunstmuseum is bezig aan een stormachtige opmars. In tien jaar tijd zijn wereldwijd ruim 150 volledig particuliere musea geopend voor moderne en hedendaagse kunst, vooral door rijke ondernemers en bedrijven. Je ziet het museumbezoek groeien. Bestaande musea gaan renoveren om de toeloop aan te kunnen, er is ruimte voor nieuwe particuliere musea. Een terugtrekkende overheid lijkt ook een reden voor deze opmars. Voorbeelden in en bij Den Haag zijn Museum Parts Projects, Museum Voorlinde (Wassenaar), Museum Louwman, Design Museum Huis Dedel.

Satellietmusea en depots

Er is een internationale trend waarneembaar waarbij musea hun collectie uit de depots halen en delen met het publiek. Dit doen ze door de bouw van publiekgerichte depots, satellietmusea, reizende tentoonstellingen en uitleen.

2.3 Stedelijke ontwikkeling

Segregatie en het belang van bibliotheken

Den Haag leeft in vergelijking met de andere G4's het meest gesegregeerd (Staat van de stad 2020, CBS). Typisch Haags zijn de begrippen 'zand en veen' die verwijzen naar de ondergrond waarop de stad is gebouwd, maar ook naar de tegenstelling tussen rijk en arm. In heel Nederland is segregatie een ontwikkeling die zorgt voor toenemende kansenongelijkheid en grote verschillen in de samenleving. De toenemende complexiteit van de informatiesamenleving maakt het voor een groeiende groep mensen moeilijker om volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Er zijn telkens nieuwe vaardigheden nodig om deze veranderingen te kunnen bijbenen op economisch, sociaal, cultureel en persoonlijk vlak (Wennekers et al., 2019). Bibliotheken met hun brede bereik en hun laagdrempelige voorzieningen worden steeds meer de plek voor structurele ondersteuning.

Vergrijzing

Doordat de babyboomgeneratie hun pensioenleeftijd bereikt en de gemiddelde levensverwachting toeneemt, neemt het aandeel van ouderen in de Nederlandse bevolking toe. Den Haag krijgt te maken met een dubbele vergrijzing. Richting 2040 neemt het aantal 65-plussers toe en binnen die groep neemt het aandeel 80-plussers bovendien ook nog eens sterk toe. Het aantal potentiële mantelzorgers neemt daarentegen juist af. Deze ontwikkeling zet de houdbaarheid van het Nederlandse zorgstelsel zwaar onder druk.

Groei stad en druk op de ruimte

De stad groeit naar verwachting tot 2040 met 100.000 inwoners, voornamelijk door geboortes en door buitenlandse migratie. Er komen ongeveer een miljoen mensen bij en er vertrekken en overlijden ongeveer 900.000. Den Haag is nu al de meest dichtbevolkte stad van Nederland. Met de voorspelde groei van de bevolking neemt de druk op de ruimte alleen maar toe.

2.4 Ruimtelijke ontwikkeling

Agenda Ruimte voor de Stad

Eind 2016 is de Agenda Ruimte voor de Stad vastgesteld door de gemeenteraad. In een stad als Den Haag, waar de ruimte schaars is, moeten ruimtelijke keuzen worden gemaakt. De Agenda Ruimte voor de Stad zet in op verdichting van de stad in specifieke gebieden. Dat is noodzakelijk, omdat de bevolking van Den Haag richting 2040 nog fors doorgroeit en het college die groei van de stad ruimtelijk wil faciliteren: bouwen omdat de stad groeit. Voor culturele voorzieningen betekent dit dat bij (vervangende) nieuwbouw en/of uitbreiding mede de mogelijkheden voor stedelijke verdichting zullen worden gezien.

Woningbouwontwikkeling

In de gemeente zijn de komende jaren verschillende woningbouwplannen in ontwikkeling. De meer zekere woningbouwontwikkelingen zijn opgenomen in de huidige bevolkingsprognoses. Voor de gehele gemeente vindt naar verwachting tot 2040 een uitbreiding met circa 50.000 woningen plaats. Deze ontwikkeling is al vanaf 2016 ingezet. Een groot deel van deze woningbouwontwikkelingen vindt plaats in het stadsdeel Laak. In het Laakhavengebied en Binckhorst zullen naar verwachting de komende twintig jaar 19.000 woningen worden gebouwd. In het Centrum wordt de woningvoorraad met 4.200 woningen uitgebreid. Escamp gaat voor een deel op de schop om 10.000 woningen te kunnen realiseren. In Loosduinen (toename van ± 2.700 woningen) en Scheveningen (toename van ± 2.500 woningen) zijn de ontwikkelingen in een afrondende fase. In Segbroek en Leidschenveen-Ypenburg is de verwachte toename van de woningvoorraad minder dan 1.000 woningen.

Deze woningaantallen kunnen tijdens de looptijd van het IHP veranderen, naarmate ontwikkelingen verder worden uitgewerkt en gerealiseerd. De looptijd van de gebiedsontwikkeling is bovendien twintig jaar. In het IHP kijken we tien jaar vooruit.

De komende jaren zijn de drie grootste ontwikkelingen in de stad, de woningbouwontwikkelingen in de aangewezen groeigebieden Binckhorst, het CID (Central Innovation District) en de herstructurering van Zuidwest.

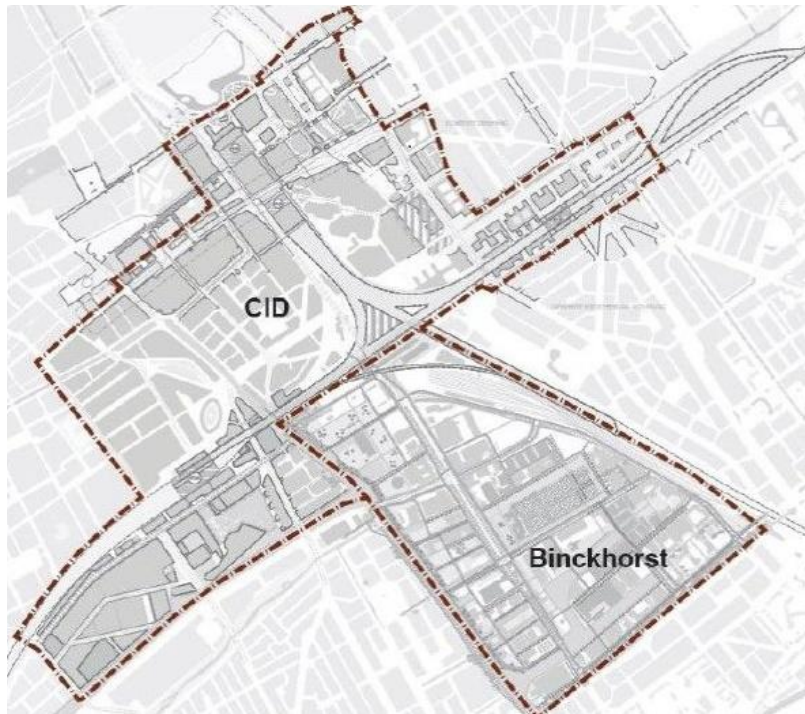
Zuidwest

Den Haag Zuidwest is een kwetsbaar gebied met een eenzijdig samengestelde woningvoorraad; tweederde van de woningvoorraad bestaat uit sociale huurwoningen. De groei van Den Haag biedt kansen om Zuidwest te veranderen in een vitaal en veerkrachtig deel van de stad. Onder andere door groei en verdichting om meer variatie in het woningaanbod te creëren en een groter en gevarieerder aanbod aan voorzieningen, betere bereikbaarheid, aantrekkelijker en klimaatbestendig groen en versnelling van de energietransitie te bewerkstelligen. Voor Den Haag Zuidwest is de ambitie geformuleerd voor het toevoegen van 10.000 woningen tot 2040.

Binckhorst

De Binckhorst was een groot industrieterrein met 3 binnenhavens langs het water van de Trekvliet. Het gebied ligt gunstig, vlakbij het centrum, de snelweg en het spoor. Daarom heeft de gemeente besloten dat mensen hier mogen gaan wonen en werken. Op 24 november 2021 heeft de Raad van State uitspraak gedaan met betrekking tot het Omgevingsplan Binckhorst. In de uitspraak heeft de Afdeling geoordeeld dat de manier van planologisch inrichten van de Binckhorst niet in strijd is met de rechtszekerheid. Hiermee is het Omgevingsplan Binckhorst op een paar kleine punten na onherroepelijk geworden. Dit is een belangrijke mijlpaal voor de verdere transformatie van de Binckhorst waarmee de eerste 5000 woningen en alle overige activiteiten die het omgevingsplan mogelijk maakt juridisch planologisch geborgd zijn. Verdere transformatie en verdichting zal op termijn ruimte kunnen bieden aan nog eens 5.000 woningen.

CID

Het Central Innovation District (CID) is het gebied tussen en rondom de stations Den Haag Centraal, Hollands Spoor en Laan van NOI. Het CID wordt gezien als het economisch hart van Den Haag en de regio waar 90.000 mensen hun geld verdienen en meer dan 30.000 mensen studeren aan een betere, veiligere en rechtvaardiger wereld in een digitaal tijdperk. Er wonen 45.000 mensen in het gebied, in 23.000 woningen. Een groot deel van de groei van Den Haag in de aankomende periode zal in dit gebied plaatsvinden. Tot 2040 komen er 25.000 woningen, waarvan circa 13.000 tot 2030, bij voor 50.000 nieuwe inwoners. Omdat CID in de drie stadsdelen Centrum, Laak en Haagse Hout ligt, zien we de groei terug in de prognose van de bevolkingsgroei in deze stadsdelen. Centraal staat het creëren van economische groei, met volop kansen voor ondernemerschap, persoonlijke groei en duurzame werkgelegenheid voor toekomstige generaties in een aantrekkelijke, leefbare en inclusieve omgeving.

3

Beleidsuitgangspunten
en ruimtelijke opgave

3. Beleidsuitgangspunten en ruimtelijke opgave

De gemeente heeft geen wettelijke taak voor het aanbieden van culturele voorzieningen. De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen stelt wel eisen aan de invulling van een openbare bibliotheek, onder andere dat deze mensen moet 'laten kennismaken met kunst en cultuur' (Wsob, 2015). Het uitbreiden van de voorzieningen op het gebied van cultuur en bibliotheken is een politieke keuze ingegeven door de toegevoegde waarde van kunst en cultuur voor de stad, haar bewoners en bezoekers.

3.1 **Beleid Kunst en Cultuur**

De artistieke en intrinsieke waarde van kunst en cultuur vormen de basis van het Haagse cultuurbeleid. De gemeente vindt het belangrijk dat in Den Haag kunst gemaakt wordt van hoog niveau. Maar ook dat kunst en cultuur mensen aanspreekt op hun persoonlijke waarden, ontspanning en plezier brengt, de mogelijkheid van het ontwikkelen van een kritisch vermogen aanreikt, stimuleert tot zelfontplooiing en een diversiteit van andere identiteiten dan die van jezelf toont. Het in standhouden van een divers aanbod van een hoog artistiek niveau voor een breed publiek is van groot belang en blijft ook in de komende jaren het belangrijkste uitgangspunt.

Voor het bereiken van de beleidsthema's zet de gemeente verschillende middelen in. Naast het Meerjarenbeleidsplan versterkt de gemeente de beleidsthema's via de systeeminstellingen, nota's, subsidieregelingen en samenwerkingen met diverse organisaties.

1. MJB
2. Systeeminstellingen
3. Nota's
4. Subsidieregelingen
5. Samenwerkingen

Meerjaren Beleidsplan Kunst en Cultuur

De basis onder het Haagse beleid voor kunst en cultuur is het Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 (MJB), ook wel cultuurplan of kunstplan genoemd. In het MJB is een weergave van de huidige culturele sector opgenomen (sectoranalyse), geeft de gemeente aan welke doelen/ beleidsthema's zij nastreeft en aan welke voorwaarden culturele instellingen moeten voldoen om voor subsidie in aanmerking te komen. De MJB periode is vier jaar en loopt gelijk met de landelijke subsidiesystematiek.

De gemeente subsidieert instellingen als zij bijdragen aan het versterken van de beleidsthema's. Een deel van deze thema's slaat op de wijze waarop de instellingen dit doen door bijvoorbeeld het in orde hebben van de bedrijfsvoering (3). Met het subsidiëren van instellingen zoals Theaterschool Rabarber en Art-s-Cool wordt cultuureducatie (4) gestimuleerd en middels het subsidiëren van het Zuiderparktheater en de Cultuurankers wordt bijgedragen aan het brede bereik van cultuur (3). Een overzicht van de subsidies staat op de volgende pagina.

Beleidsthema's MJB 2021-2024

1. De artistieke en intrinsieke waarde van kunst en cultuur
2. Inclusie en het brede bereik van cultuur
3. Bedrijfsvoering
4. Cultuureducatie
5. Samenwerken
6. Makersklimaat en talentontwikkeling

Systeminstellingen

De gemeente faciliteert kunstinstellingen, cultuureducatie-instellingen en makers (financieel/materieel) en stimuleert ontwikkelingen en innovaties via allerlei subsidieregelingen. Dat doet de gemeente niet alleen. Daarvoor zijn er zogenaamde systeminstellingen opgezet die een deel van de genoemde functies van de gemeente mede-uitvoeren. In Den Haag zijn het er drie: Cultuurschakel, Popradar en Stroom. Een systeminstelling is gericht op het functioneren van een sector (bijvoorbeeld beeldende kunstsector, de popsector) en staat niet voor de belangen van een individuele kunstinstelling, groep makers of maker.

De functies van systeminstellingen (kunnen) zijn: het stimuleren van inhoudelijke ontwikkeling van makers, (amateur)kunstenaars, jong talent etc., het (laten) uitvoeren van onderzoek, het toegankelijk maken van het netwerk in een sector, beschikbaar stellen van kennis en expertise via workshops, scholing, lezingen etc., het verlenen van advies en van subsidie, het creëren van voorwaarden voor het functioneren van een sector en het verbinden van de

culturele sector met andere sectoren. Een systeminstelling is niet een verlengstuk van de gemeente. Zij opereert onafhankelijk van de gemeente maar binnen het gemeentelijk beleidskader.

Nota's

Nota Culturele Broedplaatsen 2021-2024 (RIS306133)

Een broedplaats richt zich op een (vernieuwend) concept van een groep samenwerkende makers. In de nota wordt teruggeblikt en beschreven met welke instrumenten zoals de broedplaatsenmakelaar de makers worden ondersteund.

Ruimte voor pop (RIS298122)

Dit betreft een update van de Popnota uit 2007. Ambities zijn om talentontwikkeling, samenwerking, oefenruimtes en presentatieplekken te stimuleren.

Nota Cultuureducatie RIS (308967)

De nota gaat in op het belang van cultuureducatie, de ambities met bijbehorende acties de sector en financiën worden beschreven.

Ruimte voor de kunst! (RIS170688a)

Een actieprogramma voor de uitbreiding van permanente en tijdelijke werkruimtes voor kunstenaars. Er volgt binnenkort een update.

Stedelijk Regioprofiel Haaglanden (RIS301028)

Een beschrijving van het culturele klimaat en sector van de regio Haaglanden. Uit dit profiel is een proeftuin ontstaan waarbij de methodiek van de Cultuurankers is gedeeld met diverse instellingen uit de regio.

Nota's en beleid gerelateerd aan cultuur

Cultuur vormt een van de pijlers van het economische beleid van de gemeente Den Haag. In diverse nota's van het Binnenstadsplan tot de Toerisme- en Economische Visie en de Ruimtelijke Economische Investeringsstrategie wordt onder andere het belang en de toegevoegde waarde van de versterking van

het Museumkwartier toegelicht. In het bijzonder de verhuizing van het Eschermuseum naar de voormalige Amerikaanse Ambassade geeft een impuls aan dit gebied en de doelstellingen van de gemeente om de Haagse economie diverser en robuuster te maken. Tevens wordt de rol en functie van cultuur beschreven in gebiedsontwikkelingen zoals Zuidwest, de Binckhorst en het CID.

Subsidieregelingen

In dit overzicht zijn de huidige subsidieregelingen opgenomen zonder de Covid steunpakketten.

Subsidieregeling Haagse kunst- en cultuurprojecten Den Haag (RIS307362)

De regeling heeft tot doel bij te dragen aan: a. een kwalitatief hoogwaardig en veelzijdig cultuuraanbod dat aantrekkelijk is voor verschillende publieksgroepen; b. een goed makersklimaat met ruimte voor talentontwikkeling; c. cultuur met een breed bereik van verschillende kunstdisciplines; d. de reflectie vanuit cultuur op maatschappelijke onderwerpen.

Subsidieregeling Stimulering Cultureel Ondernemerschap (RIS304586)

De regeling heeft tot doel het cultureel ondernemerschap van culturele instellingen in Den Haag te stimuleren.

Subsidieregeling Makers Den Haag 2021 (RIS306946)

De regeling heeft tot doel om makers te laten groeien onder begeleiding van een culturele organisatie.

Subsidieregelingen via de Systeeminstellingen

De systeeminstellingen Stroom, Cultuurschakel en Popradar ondersteunen de sector onder andere via het verstrekken van subsidies.

Subsidieregelingen gerelateerd aan cultuur

Naast de beschreven subsidieregelingen kent de gemeente Den Haag subsidie-regelingen op het gebied van evenementen, media en stadsdeelactiviteiten. Deze regelingen hebben niet tot hoofddoel het stimuleren van de culturele sector, maar kunnen hier wel aan bijdragen.

Samenwerkingen

De gemeente Den Haag werkt met verschillende partijen samen om haar doelstellingen te bereiken. Zo worden makers en instellingen ondersteund via de samenwerking met het crowdfundingplatform Voordekunst en worden kinderen bereikt middels Stichting Leergeld. Het profileren van Den Haag als Cultuurstad aan Zee gebeurt middels de samenwerking met The Hague Marketing. In samenwerking met The Hague Marketing vindt een doelgroepenonderzoek plaats. Regelmatig vindt overleg plaats met de sector zoals met Directiepodium Overleg en wordt in samenspraak met de sector het Uitfestival georganiseerd.

3.2 Beleid Bibliotheken

Bibliotheek Den Haag is een dynamische plek waar veel gebeurt. Een plek die past bij een stad die volop in ontwikkeling is. Om Hagenaars een leven lang met- en van elkaar te laten leren is een goede afstemming tussen een diverse collectie, toegankelijke activiteiten en vernieuwende programmering van belang. Nog meer dan voorheen ligt de nadruk op het stimuleren van ontmoeting en het aangaan van verbindingen met stadgenoten. De missie die verwoord wordt in 'Bibliotheek in beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025':

- Bibliotheek Den Haag inspireert alle bewoners om zich te blijven ontwikkelen
- Bibliotheek Den Haag maakt informatie voor iedereen bereikbaar en toegankelijk
- Bibliotheek Den Haag stimuleert ontmoeting in onze stad

Op 1 januari 2015 is de bibliotheekwet, voluit Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) in werking getreden. De wet omvat de vijf wettelijke functies van de bibliotheek. Deze zijn:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het laten kennis maken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- laten kennis maken met kunst en cultuur.

De vijf functies dragen bij aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van de inwoners van Den Haag.

3.3 Economisch beleid

In de Economische visie Den Haag+ 2030 zijn vier strategische doelen beschreven, 'Een attractieve stad voor bewoners, bezoekers en bedrijven' is daar één van. Een attractieve, sfeervolle stad waar iets te beleven is, trekt talent aan en het culturele aanbod speelt een belangrijke rol voor de doelgroepen die we willen bereiken.

3.4 Ruimtelijke opgave per sector

Grofweg is het culturele aanbod in te delen in drie categorieën:

Cultuurparticipatie

De gemeente zet zich in om alle bewoners de gelegenheid te bieden om mee te doen in cultuurbeleving. De bibliotheken bieden de bewoners in de buurt de gelegenheid tot ontwikkeling, verdieping, ontplooiing, reflectie, inleving, verbeelding, zingeving en het vermogen om zelfstandig een oordeel te vormen. De Cultuurankers richten zich met hun activiteiten op bewoners in het eigen stadsdeel om de cultuurparticipatie te vergroten. Voor zowel de cultuurankers als de bibliotheken geldt dat deze wijkgericht zijn.

Podia (Programmerende instellingen en producerende instellingen)

Onder de programmerende instellingen vallen alle theaters, maar ook PAARD, Rabarber en Filmhuis Den Haag. De sector producerende instellingen bevat toneelgezelschappen, musici en dansgezelschappen.

Beeldende kunst

De huisvesting voor beeldende kunst is onder de categorieën musea, ateliers, broedplaatsen ondergebracht.

De podia en Beeldende kunst hebben een stedelijke functie.

In volgende paragrafen gaan we in op de ruimtelijke opgave die verwoord is in het beleid voor bovenstaande disciplines.

3.4.1 Cultuurparticipatie

Cultuurankers (1 per stadsdeel)

(Bron: Subsidieregeling cultuuranker- en openlucht-theaterfuncties, 2021-2024)

In Den Haag zijn al sinds 2013 in alle acht de stadsdelen zogeheten Cultuurankers actief. Dit zijn culturele instellingen die zich met hun activiteiten richten op bewoners in het eigen stadsdeel om de cultuurparticipatie te vergroten, met name onder mensen die niet vanzelfsprekend met kunst en cultuur in aanraking komen. Zij zorgen voor een kwalitatief goed en toegankelijk aanbod met een programmering die wordt samengesteld in aansluiting op en/of in intensieve samenwerking met de bewoners in hun omgeving. De kerntaken zijn faciliteren, (co)programmeren, produceren, talentontwikkeling en educatie. Ze verschillen in het soort instelling en de daarbij behorende accommodatie. Er is vooral een groot verschil tussen de Cultuurankers die alleen de Cultuurankerfunctie hebben en over een eigen theater beschikken, en Cultuurankers die ook een andere functie hebben en/of innovatief met de beschikbare ruimte moeten omgaan. Door verschillen in de grootte en samenstelling van de stadsdelen zullen de Cultuurankers ook verschillen. Er wordt samengewerkt met een groot en breed netwerk van partners, variërend van welzijn, scholen, kunstenaars, het lokale bedrijfsleven en bewonersorganisaties. Cultuurankers bieden kortom de mogelijkheid tot meedoen, meemaken, meewerken en meespelen.

Er zijn diverse typen Cultuuranker, tot nu toe theaters, bibliotheken en een museum. De reikwijdte en mogelijkheden van elk Cultuuranker worden mede bepaald door de locatie en door de structurele financiële middelen die door de gemeente beschikbaar worden gesteld. Een Cultuuranker heeft bij voorkeur een eigen locatie, waar het zichtbaar en toegankelijk is voor bewoners. Naar aanleiding van het advies van de Commissie wordt gewerkt aan een visie voor de Cultuurankers.

Ambitie Cultuurankers

- Elk stadsdeel heeft een eigen Cultuuranker. Daarom wordt op dit moment gewerkt aan het vinden van een geschikte ruimte voor het Cultuuranker in de Haagse Hout.
- Elk Cultuuranker is zichtbaar in de wijk en heeft voldoende geschikte ruimte om cultuurparticipatie tot stand te brengen.
- Met de groei van de stad groeit het aantal Cultuurankers mee. De referentienorm voor de groei is 600 m² BVO per toename met 10.000 woningen.

Bibliotheken

(bron: 'Bibliotheek in Beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025' (RIS306227) en 'Een visie op wijkbibliotheken in Den Haag. Altijd een bibliotheek in de buurt'.

Bibliotheek Den Haag is een openbare plek waar Hagenaars uit alle lagen van de bevolking in groten getale komen: jaarlijks komen in totaal 2.6 miljoen¹ bezoekers naar de bibliotheken. Dat maakt Bibliotheek Den Haag de maatschappelijke instelling met de meeste bezoekers. Bibliotheek Den Haag bestaat uit 15 vestigingen: de Centrale Bibliotheek aan het Spui en 14 wijkbibliotheken verspreid door de stad. De Centrale Bibliotheek heeft een stedelijke functie, terwijl de wijkbibliotheken diep en stevig zijn verankerd in de wijken door een uitgebreid netwerk in de wijk.

Landelijke functie: Koninklijke Bibliotheek

Gefinancierd vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) staat aan het hoofd van het landelijke netwerk van de bibliotheekorganisaties in Nederland de Koninklijke Bibliotheek. (KB). De KB levert diensten en programma's die de lokale openbare bibliotheken ondersteunen en de landelijke samenhang versterken. De KB zit sinds 1982 in het huidige gebouw aan de Prins Willem Alexanderhof, waar behalve de bibliotheek ook leeskabinetten, het Literatuurmuseum, Kinderboekenmuseum en het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis zijn ondergebracht. De huidige locatie van de KB voldoet inmiddels niet meer aan de eisen van deze tijd. Daarom is in 2017 besloten dat het hoofdgebouw (kantoor en publiek), ca. 19.000 m² bvo, naar een andere plek in het centrum van Den Haag gaat. Totdat er een nieuwe ruimte is, naar verwachting tussen 2025 en 2028, wordt het hoognodige onderhoud uitgevoerd. Het magazijn van de bibliotheek verhuist naar de Harnaschpolder.

Stedelijke functie: Centrale bibliotheek aan het Spui

De Centrale Bibliotheek (CB) aan het Spui wordt tussen 1 november 2021 tot najaar 2022 gemoderniseerd met als doel: meer ruimte voor ontmoeting en

persoonlijke ontwikkeling. Naast het aanbieden van de uitgebreide collectie van boeken, films en bladmuziek van de bibliotheek, het Koninklijk Conservatorium en het Nederlands Muziek Instituut wil Bibliotheek Den Haag beter aansluiten bij de vraag vanuit de stad en meer ruimte bieden aan sociaal-maatschappelijke en culturele activiteiten, ontmoetingen en studieplekken. Om deze wens ruimtelijk te vertalen is in 2020 in samenwerking met architectenbureau Mecanoo een masterplan opgesteld. In dit plan is ook de ontwikkeling van een expertisecentrum op het gebied van muziek opgenomen.

Voor de renovatie is 5 miljoen euro uitgetrokken. Het project wordt over verschillende jaren uitgespreid, waarbij de renovatie vloer voor vloer wordt uitgevoerd. De eerste stap is inmiddels afgerond; de collecties van de bibliotheek, het Koninklijk Conservatorium en het Nederlands Muziek Instituut zijn voor iedereen nu beschikbaar op de vijfde etage. In Fase 2 komt er op de vijfde ook een klein theater en meer studieruimte, naar verwachting is dit eind mei 2022 klaar.

De wijkbibliotheken

Op dit moment heeft Den Haag naast de bibliotheek aan het Spui 14 wijkbibliotheken, waarvan enkele ook Cultuuranker zijn: Loosduinen, Nieuw-Waldeck, Leidschenveen en Ypenburg.

Eén van de ambities van de Bibliotheek Den Haag beschreven in de beleidsvisie 2021-2025 Bibliotheek in Beweging is om te groeien naar een wijkbibliotheek per verzorgingsgebied van circa 30.000 inwoners, zodat de bibliotheek voor nog meer inwoners van de stad dichtbij huis te vinden is.

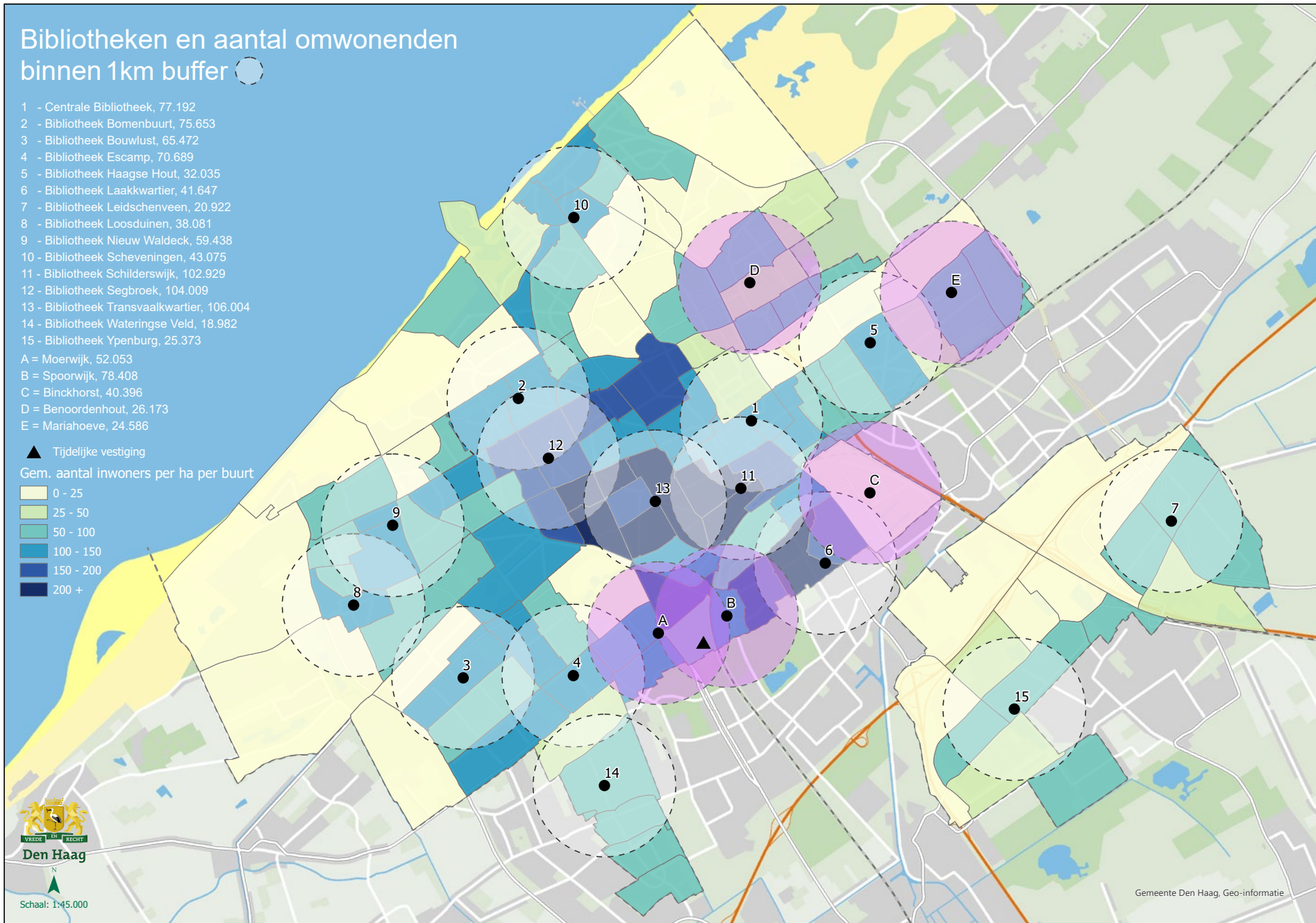
Op basis van ontvangen signalen uit de stad en de overzichtskaarten wordt deze ambitie in het plan 'Een visie op wijkbibliotheken' bijgesteld naar 19 wijkbibliotheken in 2023. Dit betekent de heropening of komst van 5 nieuwe vestigingen in Moerwijk, Benoordenhout, Spoorwijk, Mariahoeve en de Binckhorst.

¹ Cijfers zijn van voor Corona

Bibliotheken en aantal omwonenden binnen 1km buffer

- 1 - Centrale Bibliotheek, 77.192
 - 2 - Bibliotheek Bomenbuurt, 75.653
 - 3 - Bibliotheek Bouwlust, 65.472
 - 4 - Bibliotheek Escamp, 70.689
 - 5 - Bibliotheek Haagse Hout, 32.035
 - 6 - Bibliotheek Laakkwartier, 41.647
 - 7 - Bibliotheek Leidschenveen, 20.922
 - 8 - Bibliotheek Loosduinen, 38.081
 - 9 - Bibliotheek Nieuw Waldeck, 59.438
 - 10 - Bibliotheek Scheveningen, 43.075
 - 11 - Bibliotheek Schilderswijk, 102.929
 - 12 - Bibliotheek Segbroek, 104.009
 - 13 - Bibliotheek Transvaalkwartier, 106.004
 - 14 - Bibliotheek Wateringse Veld, 18.982
 - 15 - Bibliotheek Ypenburg, 25.373
- A = Moerwijk, 52.053
 B = Spoorwijk, 78.408
 C = Binckhorst, 40.396
 D = Benoordenhout, 26.173
 E = Mariahoeve, 24.586

- ▲ Tijdelijke vestiging
- Gem. aantal inwoners per ha per buurt
- 0 - 25
 - 25 - 50
 - 50 - 100
 - 100 - 150
 - 150 - 200
 - 200 +

Gemeente Den Haag, Geo-informatie

Deze kaart is zo zorgvuldig mogelijk samengesteld, toch kunnen zich te allen tijde wijzigingen voordoen. © Kadaster, Jaargang 2021

De kaart op de voorgaande pagina toont de bevolkingsdichtheid van Den Haag en de huidige 15 bibliotheekvestigingen. Om deze vestigingen is een witte cirkel getrokken van een kilometer. Deze kaart laat zien in welke wijken bewoners een relatief grote afstand moeten afleggen om een bibliotheekvestiging te bezoeken. De overzichtskaart toont ook de situatie na de realisatie van de ambitie en maakt inzichtelijk hoe de dichtheid van bibliotheken toeneemt als deze ambitie gerealiseerd wordt. Er blijven nog twee lege plekken over, namelijk rondom de wijken Rustenburg/Leyenburg en rondom de wijken Zeeheldenkwartier, Willemspark en Archipel. Deze gebieden vragen aandacht in de toekomst.

Bibliotheek Den Haag wil breed toegankelijk zijn door een goede spreiding en ruime openingstijden van haar locaties. De ambitie is om de vijf nieuwe vestigingen in samenwerking met maatschappelijke en/of culturele organisaties te huisvesten in multifunctionele gebouwen. Kenmerkend voor deze nieuwe vestigingen is dat collectie, het aanbod en de activiteiten zijn afgestemd op het profiel van de wijk en dat de bibliotheek functioneert binnen het netwerk van de wijk.

Per wijk wordt geïnventariseerd wat de behoeftes zijn en hoe die vertaald worden naar de inhoud en inrichting van de nieuwe vestigingen, welke locaties en hiermee samenhangende vierkante meters (tijdelijk of permanent) beschikbaar zijn en met welke samenwerkingspartners de bibliotheek nieuwe vestigingen kan opzetten. Deze inventarisaties zullen leidend zijn voor de inhoud, de grootte en het tijdelijke of permanente karakter van de nieuwe vestiging en daarmee samenhangend het benodigde budget.

Ambitie Bibliotheken

- Een nieuwe locatie (19.000 m² BVO) voor de Koninklijke Bibliotheek in het centrum van Den Haag.
- Vervolgstappen om de Centrale Bibliotheek meer ruimte voor ontmoeting en persoonlijke ontwikkeling te bieden.
- Groeien van 14 naar 19 wijkbibliotheken: heropening of komst van 5 nieuwe bibliotheekvestigingen in Moerwijk, Benoordenhout, Spoorwijk, Mariahoeve en de Binckhorst.
- Wijkbibliotheken in samenwerking met maatschappelijke en/of culturele organisaties te huisvesten in multifunctionele gebouwen.
- Toegankelijkheid vergroten door goede spreiding en ruime openingstijden.
- Met de groei van de stad het aantal bibliotheken mee laten groeien. (referentienorm voor de groei is 450 m² BVO per toename met 10.000 woningen).

Ambitie Podia

- Het aanbieden van een multidisciplinair productiehuis om het vestigingsklimaat voor jonge podiumkunstenaars te verbeteren.
- Het realiseren van een middenpodium om voor kleinere instellingen doorgroei-mogelijkheden te bieden naar het middenkader waardoor vernieuwing van onderop een kans krijgt.
- Versterken popdistrict en benutten potentie Binckhorst.

3.4.2 Podia

Popmuziek (pop, jazz en urban)

(Bron: Ruimte voor Pop, Popnota)

In 2016 telde Den Haag 25 podia voor live popconcerten en dj-optredens. Het zijn pop- en jazzpodia, theaters/schouwburgen, kerken en overige accommodaties. Een infrastructuur met podia van verschillende groottes wordt als ideaal gezien. Van kleine, midden tot grote podia waar talenten en initiatieven zich verder kunnen ontwikkelen.

Om een optimale popinfrastructuur te bevorderen waar talenten verschillende schakels in de keten doorlopen om zich te ontwikkelen is behoefte aan een middenpodium in de stad (200 - 500 personen), zo blijkt uit gesprekken met de popsector. Ook blijkt er behoefte aan meer over de stad verspreide speelplekken, oefen- en repetitieruimtes die beter aansluiten bij de diversiteit van de muzikanten van nu en festivals die het gehele jaar door plaats mogen vinden.

Met de opening van Amare heeft Den Haag een nieuwe grote zaal voor popconcerten met een capaciteit van 2.500 staand en 1.500 zittend.

De ontwikkeling van het Popdistrict zorgt voor een levendige (binnen)stad, een verhoging van de leefbaarheid en vergroot de aantrekkingskracht en positionering van het gehele gebied.

Ook de herontwikkeling van de Binckhorst geeft mogelijkheden voor nieuwe podia, festivals én evenementen. De ambitie ten aanzien van evenementen is dat deze worden toegestaan, mits het woon- en leefklimaat niet onevenredig wordt aangetast. In het omgevingsplan is aangegeven dat in deze deelgebieden tien evenementen voor maximaal 2.500 bezoekers en vijf evenementen voor maximaal 25.000 bezoekers mogen plaatsvinden. Daarnaast is het wenselijk bij nieuwe gebiedsontwikkelingen rekening te houden met het creëren van speelplekken.

Locaties Podia

3.4.3 Beeldende kunst

Broedplaatsen en ateliers

(Bron: *Beleid culturele broedplaatsen 2021-2024*)

Broedplaatsen en ateliers zijn twee verschillende huisvestingsmogelijkheden voor kunstenaars. Kunstenaars betreft dan alle disciplines zoals dans, muziek, beeldende kunst, literatuur etc. In de huidige situatie vindt het gebruik van ateliers vooral plaats door beeldende kunstenaars.

Broedplaatsen kenmerken (als fenomeen) zich door (1) onderzoek en experiment door (2) een groep samenwerkende kunstenaars. De gemeentelijke erkenning van een samenwerkende groep kunstenaars als broedplaats betekent dat deze groep gebruik kan maken van faciliteiten om het onderzoek/ experiment uit te voeren zoals bijvoorbeeld een bijdrage in de kosten van bouwkundige aanpassingen ten behoeve van de uitvoering van het onderzoek/ experiment. De fysieke plek van een broedplaats wordt een broedplaatslocatie genoemd.

Op een broedplaatslocatie kunnen ateliers van individuele kunstenaars aanwezig zijn, die al dan niet onderdeel uitmaken van de samenwerkende groep kunstenaars. Anders gezegd: broedplaatsen kunnen ateliers bevatten maar ateliers zijn geen broedplaatsen. Ateliers zijn werkplekken (productieplaatsen) van individuele kunstenaars. De ateliers kunnen een onderdeel zijn van een verzamel pand. Om in aanmerking te komen voor bemiddeling voor een atelier dient een beeldende kunstenaar door Stichting Stroom als zodanig te worden erkend.

In het Broedplaatsenbeleid zijn de volgende speerpunten benoemd:

- Beschikbaarheid van betaalbare werkruimtes
- Borgen aantrekkingskracht op studenten en kunstenaars van buiten Den Haag en Nederland

- In stand houden en verder brengen huidige infrastructuur met haar nationale- en internationale bekendheid
- Inspanningsverplichting herhuisvesting.

Om als atelierzoekende te worden geaccepteerd moet een kunstenaar wonen en werken in Den Haag en door Stroom erkend zijn als beroepsmatig kunstenaar. In het atelierbeleid staat de doelstelling voor ateliers als volgt beschreven:

- Zorg voor beschikbaarheid van voldoende goedkope ruimte om te werken, oefenen en presenteren op permanente en tijdelijke locaties.
- De vraag naar atelierruimten en -woningen is groter dan het aanbod. Begin 2021 stonden 131 wachtenden op de lijst op zoek naar een atelier en bijna 100 kunstenaars die een voor hen passender atelier zochten.

Ontwikkelingen

In een steeds krappere wordende vastgoedmarkt voor betaalbare ruimtes voor broedplaatsen en ateliers zal een aantal beleidsinstrumenten moeten worden ontwikkeld om de beleidsdoelen te kunnen blijven halen:

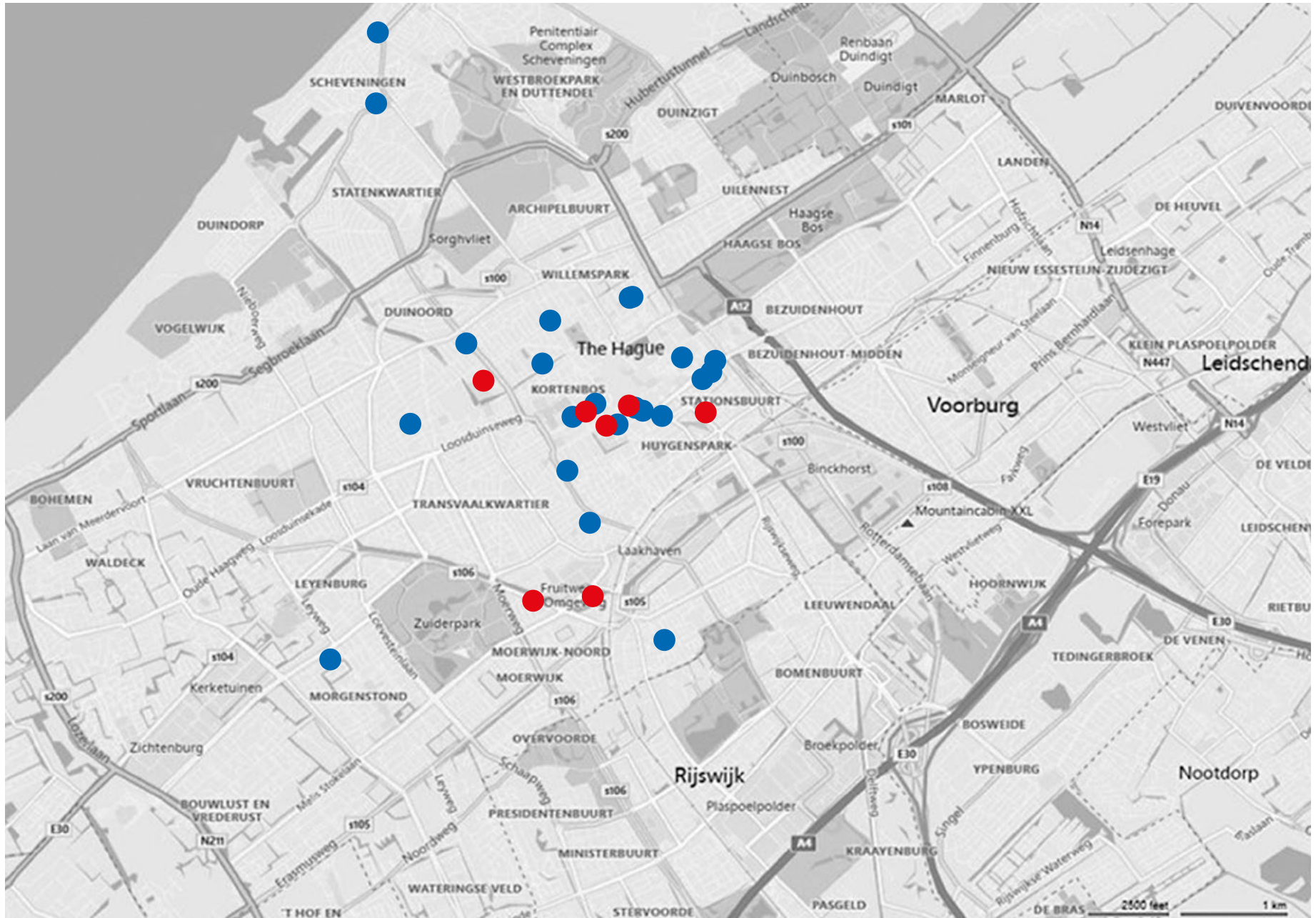
- Vaste of tijdelijke plekken:
Bij de vraag of het vaste of tijdelijke plekken moeten zijn zal veeleer de betaalbaarheid en het tijdelijk gebruik in de toekomst een rol kunnen spelen. Vaste locaties die tijdelijk worden gebruikt bieden meer flexibiliteit en mogelijkheden voor (startende groepen) kunstenaars.
- Doorstroming:
Bij het gebruik van gemeentelijk vastgoed zal een optimale bezetting leidraad kunnen zijn om kunstenaars die een bijdrage kunnen leveren aan het culturele bestel daartoe ook een kans te geven. Bij ateliers kan gedacht worden aan toetsing op de uitoefening van het kunstenaarschap. Bij broedplaatsen zal toetsing betrekking hebben op de (door) ontwikkeling van de broedplaats. Deze doorontwikkeling kan betekenen dat een broedplaats naar een andere locatie verhuist dan wel dat het gebruik van de huidige locatie wordt geprofessionaliseerd en mogelijk ruimte biedt voor nieuwe initiatieven.

- Optimaal gebruik:
Bij optimaal gebruik kan gedacht worden aan gedeeld gebruik van productie en presentatieruimtes. Gedeeld gebruik kan niet in alle gevallen toegepast worden maar is wel het onderzoeken waard in welke situaties en onder welke condities dit kan worden toegepast.
- Spreiding in stad:
Culturele instellingen en kunstinitiatieven trekken publiek maar ook elkaar aan en beïnvloeden en voeden elkaar zo in hun ontwikkeling. Het is daarom te overwegen om broedplaatsen en ateliers als (voornamelijk) productieplaatsen in de nabijheid van presentatieruimtes en andere (gevestigde) culturele instellingen te positioneren. De spreiding van broedplaatsen en ateliers door de stad is dan ingegeven door de samenhang van functies (productie, presentatie, innovatie/vernieuwing) en breedte van cultuurdisciplines passend bij een gebied.

Ambitie Broedplaatsen en Ateliers

- Vaststellen beleidsinstrumenten om de beleidsdoelstellingen te kunnen halen (zie voorstel hierboven)
- Verkleinen wachtlijst atelierzoekenden door middel van een update van het atelierbeleid uit 2008 Ruimte voor de kunst (RIS156705)
- Gebruik maken van tijdelijk beschikbaar komen van vastgoed voor broedplaatsen en ateliers om leegstand én het gebrek aan vitaliteit in sommige wijken tegen te gaan

Locaties Broedplaatsen (rood) en Ateliers (blauw)

Musea

(Bronnen: ('Museum van de stad. Stad van musea. Naar een Den Haag dat zijn musea maximaal inzet' visiestuk van de Directeuren Haagse musea.) (Intentieovereenkomst museumkwartier (RIS 9629397, 2021), Economische visie Den Haag+ 2030 (RIS 303550, 2019), Strategie Toerisme 2020-2025 (RIS 302975, 2019))

De museumsector is in belangrijke mate bepalend voor het imago van Den Haag als cultuurstad. Met een Museumkwartier in de binnenstad, een museumcluster aan zee rondom het gebied Kunstmuseum, GEM, Fotomuseum en Museon, musea aan de randen van de stad (Louwman Museum en Museum Voorlinden) en misschien wel een Haagse 'Turbinehall' op de Binckhorst, kan Den Haag zich internationaal profileren als aantrekkelijke culturele reisbestemming. Daarbij is de verbinding tussen deze clusters cruciaal.

Om het Museumkwartier te versterken als dé (inter)nationale culturele hotspot zal een gezamenlijke visie worden geformuleerd conform de Intentieovereenkomst Museumkwartier. In het paleis van het huidige Eschermuseum wordt conform het economisch uitvoeringsplan ingezet op een nieuwe culturele functie met internationale allure. Dit is in lijn met de strategie Toerisme 2020-2025 om Den Haag zichtbaarder als toeristenstad te positioneren.

Musea voelen de druk om te verbouwen en vernieuwen om te kunnen ingaan op de veranderende verwachtingen van bezoekers en te voldoen aan de strengere eisen van klimaatbeheer. Een ander aandachtspunt is het op peil houden van het aantal bezoekers tijdens de renovatie van het Binnenhof.

Ambitie Musea

- Versterken museumkwartier in binnenstad
- Eschermuseum naar de Amerikaanse ambassade
- Pop-upmusea in de gebiedsontwikkelingen om een diverser publiek te bereiken en uiteindelijk met een permanente vestiging het museale aanbod dichter bij de bewoners te brengen die anders moeilijk te bereiken zijn.

Locaties Musea

4

Uitgangspunten analyse

4. Uitgangspunten analyse

In dit hoofdstuk worden de uitgangspunten beschreven op basis waarvan de programma- en indicatieve investeringskostenanalyse van de huidige en de geprognosticeerde vastgoedportefeuille van Cultuur en Bibliotheken tot 2032 is uitgevoerd.

4.1 Bestaande vastgoedportefeuille

Vastgoedbeleid- en kwaliteit

De gemeentelijke Cultuur en Bibliotheken portefeuille wordt onderhouden conform de methodiek van 'conditie gestuurd onderhoud'. In het kader van sober én doelmatig onderhoud is het onderhoudsniveau vastgesteld op niveau "redelijk" (NEN 2767 niveau 3). Voor alle objecten die in gemeentelijk beheer zijn met een verwachte beheertermijn van minimaal vijf jaar is een meerjaren onderhoudsplanning opgesteld. Deze wordt om de vier jaar geactualiseerd. De feitelijke onderhoudsuitgaven fluctueren van jaar tot jaar en wijken vrijwel altijd af van het structureel beschikbare onderhoudsbudget, dat elk jaar gelijk is.

Meerjaren Investeringsplan (MIP)

Maatschappelijke voorzieningen hebben periodiek groot onderhoud nodig waarbij installaties worden vervangen. In het MIP worden dergelijke noodzakelijke (vervangings)investeringen (> € 100.000) opgenomen om de betreffende

maatschappelijke voorzieningen te kunnen financieren. In de investeringskostenanalyse zijn de reeds ingebrachte investeringen in het MIP voor vervangingen van de gebouwinstallaties opgenomen. Voor musea en theaters geldt, dat vervangingsinvesteringen voor gebouw gebonden installaties onrendabel gefinancierd worden. Dit betekent dat deze middelen in de retraite als onvermijdelijke investeringen ingebracht worden. Het is wenselijk dat hiervoor een structurele oplossing gevonden wordt. Momenteel is er een structureel tekort van circa € 0,5 mln. kapitaallasten per jaar om deze onvermijdelijke en noodzakelijke vervangingen te financieren.

Daarnaast zijn voor de bibliotheken portefeuille de investeringen opgenomen voor de herinrichting van de Centrale Bibliotheek en een jaarlijks normbedrag van € 250.000 per jaar voor algemene verbouwingen voor de gehele bibliotheken portefeuille.

Beoordelingscriteria (beleid, ruimtelijk en functioneel)

Voor het beoordelen van het bestaande gemeentelijk vastgoed is het noodzakelijk een afwegingskader op te stellen om bestaande voorzieningen te toetsen. In de beoordeling is daarom gewerkt met verschillende beoordelingscriteria.

Beleidscriteria

Uitgaan van functies, doelgroepen en maatschappelijke activiteiten houdt in dat de gemeente een toetsingskader moet hanteren om te kunnen bepalen of en welke rol zij wil spelen met betrekking tot de accommodatiebehoefte van een specifieke organisatie. In dit toetsingskader gaat het om vragen als:

- Gaat het om een noodzakelijke of gewenste functie/activiteit die bijdraagt aan het bereiken van de doelstellingen van het gemeentelijk beleid?
- Richt de organisatie zich op een doelgroep die ook een doelgroep is in het gemeentelijk beleid?
- Gaat het om een activiteit die toegevoegde waarde heeft naast andere activiteiten en draagt deze bij aan de doelstellingen van het gemeentelijk beleid?
- Is de accommodatiebehoefte gebonden aan een specifieke locatie?
- Kan in de accommodatiebehoefte worden voorzien door marktpartijen?
- Kan voor de capaciteitsbehoefte gebruik worden gemaakt van bestaande gemeentelijke accommodaties?
- Is gezamenlijk gebruik van een accommodatie met andere organisaties mogelijk of zelfs wenselijk vanwege positieve wisselwerking?

Ruimtelijke en functionele criteria

In de ruimtelijke functionele beoordeling is de portefeuille globaal beoordeeld op onder andere de volgende sub-criteria:

Locatie

- In hoeverre draagt de locatie bij aan de potentie van het pand? (denk aan toegankelijkheid, zichtbaarheid, buitenruimte, bezoekers (fietsparkeren), bereikbaarheid.
- Samenhang met omgeving,
- Bestemming: Wat is het toegestaan gebruik volgens het bestemmingsplan?
- Past (de functie van) het pand in het stadsdeel c.q. de gebiedsontwikkeling en het beleid?

Culturele en visuele kwaliteit

- Draagt de verschijningsvorm voldoende bij aan het beoogde gebruik?
- Heeft het pand emotionele waarde voor de buurt?
- Betreft het gebouw een parel, die door de gemeente in eigendom moet blijven vanwege de waarde van het pand (bijvoorbeeld Amerikaanse ambassade)?

Functionaliteit:

- Leent het gebouw zich (nog) voor de functie/programma dat gehuisvest is?
- Voldoet het gebouw logistiek? (entree op de juiste plek, en zichtbaar)
- Multifunctionaliteit: Zijn er mogelijkheden voor multifunctioneel gebruik?
- Kan het pand meerdere (maatschappelijke) functies huisvesten?
- Toekomstbestendigheid (denk aan flexibele indeling, toegankelijkheid, etc)

Technische kwaliteit

- Op basis van de vigerende MOP, minimumniveau “redelijk” (NEN 2767 niveau 3).

Kwantiteit

- Aantal: zijn voldoende voorzieningen met deze functie aanwezig in de stad?
- Capaciteit: Heeft de voorziening voldoende m2 om in de behoefte te voorzien?

Investerings (duurzaamheid)

Het uitgangspunt bij de verduurzaming van het gemeentelijke vastgoed is om minimaal aan te sluiten bij de kaders van het landelijke energieakkoord uit 2013. De doelstelling in het landelijk energieakkoord is om vóór 2030 gemiddeld ten minste label A te hebben en een klimaat neutrale gebouwde omgeving in overeenstemming met de gemeentelijke ambitie te bereiken in 2040. Om deze doelstelling te halen bouwen we nieuw vastgoed niet bijna energieneutraal (BENG) zoals het Bouwbesluit minimaal voorschrijft, maar helemaal Energieneutraal (ENG).

Om de gewenste ambitie verder mogelijk te maken is een uitvoeringsprogramma 'verduurzaming gemeentelijk vastgoed' 2017-2023 opgesteld, op basis waarvan de 'kernportefeuille' wordt verduurzaamd. Gezien de grootte van de vastgoedportefeuille is de verduurzamingsopgave opgedeeld in tranches van ca. 50 panden per jaar. De doorlooptijd voor het uitvoeren van de werkzaamheden is sterk afhankelijk van de uitkomsten van de energielabelscans, de maatwerkrapporten en de uitkomsten van overleg met huurders/ gebruikers. Investeringsbedragen in verduurzaming zijn zoveel mogelijk op maatwerkadvies (ca. 30% bepaald of anders op kentallen (o.a. VNG kengetallen) en vergelijkbare objecten. Op basis van dit uitgangspunt worden de investeringen (2025-2050) voor duurzaamheid gesteld op ca. € 500,-/m² BVO, excl. BTW gemiddeld over de bestaande portefeuille.

4.2 Normatieve groei vastgoedportefeuille

Normatieve programmatische analyse

Met het toevoegen van woningen alleen, creëert Den Haag nog niet de aantrekkelijke inclusieve en levendige stad die de gemeente voor ogen heeft. De nieuwe bewoners hebben ook behoefte aan passende stedelijke voorzieningen. De vraag naar onderwijs, sport, cultuur, groen, zorg, welzijn en andere soorten voorzieningen blijft toenemen naarmate er inwoners in Den Haag bijkomen. Uitgangspunt is dat het voorzieningenniveau gelijke tred houdt met de gebiedsontwikkeling. Het voorzieningenaanbod moet divers en van een voldoende niveau zijn om aan te sluiten bij de verschillende wensen en behoeften van gebruikers. Iedereen moet gebruik kunnen maken van faciliteiten passend bij de eigen levensstijl en het liefst ook op een prettige afstand. Dit is van cruciaal belang voor het functioneren en de aantrekkelijkheid van Den Haag. De 'Nota Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen' (RIS307513) geeft richtinggevende oppervlaktes voor diverse voorzieningen welke als uitgangspunt gehanteerd worden bij de start van gebiedsontwikkelingen en grootschalige projecten. In de nota zijn culturele voorzieningen voor de wijk opgenomen. Voor Cultuurankers is de richtlijn van 60 m² per 1.000

woningen groei opgenomen en per stadsdeel een Cultuuranker. Voor bibliotheken is de richtlijn 45 m² per 1.000 woningen groei opgenomen en een wijkbibliotheek per 30.000 inwoners.

Naar aanleiding van de motie 'Neem kunst en cultuur serieus in de Haagse referentienormen' (RIS309198) zijn in dit onderzoek door extrapolatie van het huidige voorzieningenniveau in de stad aanvullende referentienormen opgesteld voor de culturele voorzieningen met een stedelijk karakter.

De referentienormen voor culturele voorzieningen met een wijkkarakter zijn:

- Cultuuranker: 60 m² BVO/1.000 woningen
- bibliotheek: 45 m² BVO/1.000 woningen

De aanvullende referentienormen voor culturele voorzieningen met een stedelijk karakter zijn:

- musea: 200 m² BVO/1.000 woningen
- podia: 150 m² BVO/1.000 woningen
- ateliers: 48 m² BVO/1.000 woningen
- broedplaatsen: 90 m² BVO/ 1000 woningen

Deze aanvullende normen zijn tot stand gekomen door de optelsom van m² BVO van musea, podia, ateliers en broedplaatsen in de gemeentelijke vastgoedportefeuille in 2021 per categorie te delen met het aantal woningen in 2021. In Den Haag zijn niet alle stedelijke culturele voorzieningen gemeentelijk eigendom. Met de groei van de stad zal rekening gehouden moeten worden met een vergelijkbare hoeveelheid ruimte voor musea, podia en ateliers die door de markt worden aangeboden. Voor de stedelijke culturele functies wordt gezien waar in de stad deze het best tot zijn recht komen en de stad kunnen versterken.

Tabel 4.1 Bevolkingsgroei prognose 2022-2032

Onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Inwoners per wijk											
Centrum	105.996	107.606	107.933	108.529	108.350	109.131	112.508	113.728	115.470	115.357	125.496
Escamp	128.808	129.864	129.658	131.192	134.145	135.442	135.718	137.579	137.553	139.025	139.025
Haagse Hout	48.072	47.722	49.090	49.063	49.095	50.586	52.099	52.410	52.575	52.560	52.560
Laak	46.443	46.966	48.715	50.825	54.489	57.839	61.421	64.338	65.249	65.067	65.067
Leidschenvveen-Ypenburg	48.416	47.924	47.460	47.897	47.624	47.463	47.432	47.654	47.674	47.637	47.637
Loosduinen	50.211	51.272	53.139	54.264	55.174	55.914	56.419	56.731	56.818	56.781	56.781
Scheveningen	58.850	58.957	59.201	60.009	60.055	60.339	60.461	60.843	60.998	60.976	60.976
Segbroek	62.367	62.532	62.617	62.379	62.554	62.864	63.038	63.480	63.682	63.669	63.669
Totaal	549.163	552.843	557.813	564.158	571.486	579.578	589.096	596.763	600.019	601.072	611.211

In dit IHP wordt de groei van deze stedelijke culturele voorzieningen berekend aan de hand van de groei van het aantal woningen/ bewoners in een stadsdeel. Omdat het om stedelijke functies gaat, wordt vervolgens bezien waar in de stad deze het best tot zijn recht komen en de stad kunnen versterken.

Demografische ontwikkelingen

De verwachte bevolkingsgroei 2022-2032 is bepaald op basis van prognoses die zijn opgenomen in 'Den Haag in Cijfers' en in de normatieve programma analyse per functie gebruikt als uitgangspunt. In tabel 4.2 is de bevolkingsgroei prognose 2022-2032 weergegeven.

In tabel 4.2 zijn op basis van bevolkingsgroei prognoses 2022-2032 de 'normatieve' programma's weergegeven per functie, stadsdeel en gebiedsontwikkeling.

Op basis van de normatieve voorzieningen berekening is ca. 16.000 m² BVO aanvullend vastgoedprogramma benodigd tot 2032. Op basis van de normatieve analyse is in dit IHP op maat per stadsdeel bepaald wat een reëel programma is voor de desbetreffende functie rekening houdend met de desbetreffende gebiedsontwikkeling, type stadsdeel, vraag/aanbod en beleid per stadsdeel. Hierbij is nog geen rekening gehouden met alle ambities van grootschalige gebiedsontwikkelingen, die ook veel na 2032 plaatsvinden.

Tabel 4.2 'normatieve' programma's weergegeven per functie, stadsdeel en gebiedsontwikkeling.

Aspect	Type	Selectie	2022-2027	2022-2032
Normatief programma	Type	Locatie	Δ m² BVO	Δ m² BVO
Programma	Cultuuranker	Centrum	249	753
		Escamp	181	279
		Haagse Hout	-	-
		Laak	508	730
		Leidschenveen-Ypenburg	33	33
		Loosduinen	180	208
		Scheveningen	48	68
		Segbroek	15	40
		Bibliotheek	Centrum	187
	Escamp		136	209
	Haagse Hout		-	-
	Laak		381	548
	Leidschenveen-Ypenburg		25	25
	Loosduinen		135	156
	Scheveningen		36	51
	Segbroek		11	30
	Atelier		Centrum	75
		Escamp	159	245
		Haagse Hout	60	108
		Laak	274	447
		Leidschenveen-Ypenburg	-	-
		Loosduinen	137	158
		Scheveningen	36	51
		Segbroek	12	31
		Podium	Centrum	235
	Escamp		498	766
	Haagse Hout		189	337
	Laak		855	1.397
	Leidschenveen-Ypenburg		-	-
	Loosduinen		428	493
	Scheveningen		112	159
	Segbroek		37	98

Aspect	Type	Selectie	2022-2027	2022-2032
Normatief programma	Type	Locatie	Δ m² BVO	Δ m² BVO
Programma	Museum	Centrum	314	1.950
		Escamp	663	1.022
		Haagse Hout	251	449
		Laak	1.140	1.862
		Leidschenveen-Ypenburg	-	-
		Loosduinen	570	657
		Scheveningen	149	213
		Segbroek	50	130
		Totaal per functie	Cultuuranker	1.215
		Bibliotheek	911	1.583
		Atelier	753	1.508
		Podium	2.353	4.712
		Museum	3.137	6.283
		Overige	-	-
		Totaal	8.368	16.197
Totaal per stadsdeel	Centrum	1.060	5.198	
	Escamp	1.637	2.521	
	Haagse Hout	500	893	
	Laak	3.156	4.984	
	Leidschenveen-Ypenburg	58	58	
	Loosduinen	1.451	1.671	
	Scheveningen	380	543	
	Segbroek	125	328	
	Totaal	8.368	16.197	
Overzicht per gebieds-ontwikkeling	Den Haag Zuid West	1.637	2.521	
	CID/Binckhorst	4.717	11.075	
	Overige stadsdelen	2.015	2.601	

4.3 Uitgangspunten financiële analyse

- In de financiële analyse zijn alleen de indicatieve investeringskosten bepaald op basis van de analyse op de bestaande portefeuille en geprognoseerde nieuwe ontwikkelingen.
- De indicatieve investeringen zijn exclusief BTW en op basis van peildatum 1 jan 2022.
- De indicatieve investeringen 2022-2032 zijn exclusief indexatie.
- De indicatieve investeringen voor het geprognoseerde uitbreidingsprogramma is exclusief parkeren
- De investeringsbedragen voor nieuwbouw van cultuurvoorzieningen zijn gebaseerd op Energie Neutrale Gebouwen (ENG), dit conform uitgangspunten gemeente Den Haag
- Investeringsbedragen in verduurzaming zijn zoveel mogelijk op maatwerkadvies (ca. 30%) bepaald of anders op kentallen en vergelijkbare objecten (gemiddeld € 500/m² BVO)
- Voor de nieuwbouwvoorzieningen geldt voor grondkosten de kosten conform de grondprijzenbrief (RIS306364).
- Kosten voor verwerving, bouwrijp maken van gronden en het inrichten van deze gronden zijn niet opgenomen. Dit is een onderdeel van de openbare ruimte in gebiedsontwikkeling en voor rekening van de begroting Stedelijke ontwikkeling en Wonen.

Voor de nieuwbouwvoorzieningen is uitgegaan van kengetallen voor investeringskosten. Deze zijn op basis van referentieprojecten vastgesteld in samenwerking met het Grondbedrijf en de CVDH. In tabel 4.3 zijn de kengetallen voor de verschillende functies weergegeven.

Tabel 4.3 Kengetallen investeringskosten per functie

Categorie	Item	Overige	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Cultuuranker	Museum	Podium
Investerings	Totaal investeringen	3.200	2.500	3.500	1.000	3.200	5.500	4.500

5

**Analyse Stadsdelen
2022-2032**

5. Analyse Stadsdelen 2022-2032

5.1 Stadsdelen Algemeen

Een wereld vol scheidslijnen. Tussen arm en rijk, hoog- en laagopgeleid en verschillende culturen. Daarvoor waarschuwde het SCP december 2017 in de ‘Sociale staat van Nederland’.

Het SCP september 2020 signaleert dat dit verschil niet kleiner wordt en voegt daar een nieuw aandachtspunt als gevolg van de coronapandemie aan toe namelijk het behouden en stimuleren van betekenisvolle sociale contacten en het koesteren en versterken van de maatschappelijke samenhang. Hierbij moet er oog zijn voor kwetsbare groepen, maar de aanpak moet breed genoeg zijn om iedereen perspectief te bieden.

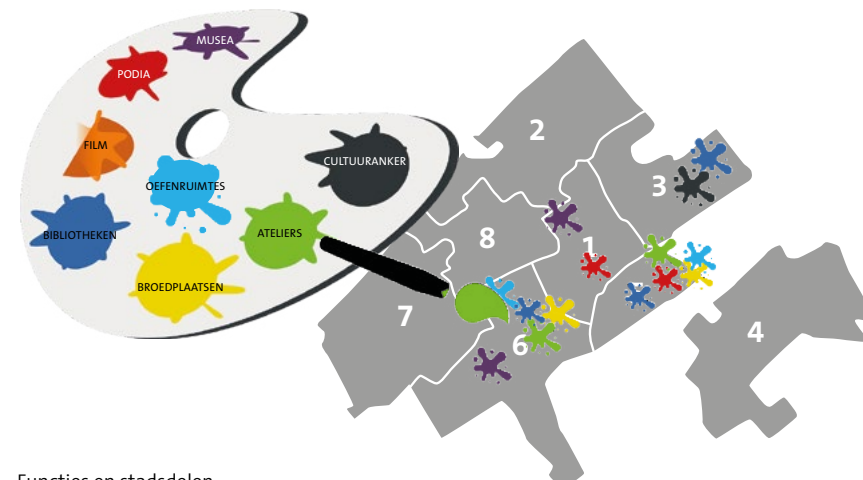
Juist in steden worden die scheidslijnen pijnlijk duidelijk. De verschillen tussen inwoners zijn hier niet alleen groot, maar groepen inwoners lijken zich ook steeds meer terug te trekken in hun eigen ‘werelden’. In het geval van Den Haag gebeurt dit zelfs in specifieke stadsdelen. Den Haag is inmiddels de meest gesegregerde stad van Nederland. Haagse wijken verschillen sterker in huishoudinkomen, aantallen werklozen en etnische samenstelling dan andere steden. Zo geeft bijna de helft van de inwoners van Escamp, Laak en Centrum aan regelmatig te moeten bezuinigen op zijn primaire levensbehoeften, tegen minder dan een kwart in andere stadsdelen. Ook wonen in deze stadsdelen twee tot drie keer zoveel mensen met schulden, plus het grootst aantal mensen dat geen of alleen lager onderwijs heeft gevolgd. Inwoners van deze stadsdelen ervaren over het algemeen ook veel minder gemeenschapsgevoel en verbinding in hun buurt.

Actieve en passieve deelname aan kunst en cultuur kunnen zorgen voor een gevoel van zingeving, ontmoeting en daardoor meer sociale samenhang.

En, minstens even belangrijk: aandacht voor kunst en cultuur betekent aandacht voor de mooie en leuke dingen die er te doen en te zien zijn in de wijk.

Elk Haags stadsdeel is uniek. Om alle bewoners de kans te bieden in aanraking te komen met kunst en cultuur zullen de voorzieningen hiervoor aan moeten sluiten op de specifieke kenmerken van elk stadsdeel. Daarom wordt in de volgende paragrafen elk stadsdeel afzonderlijk beschouwd.

Per stadsdeel wordt ingegaan op het huidige profiel van het stadsdeel, het huidige aanbod, de ontwikkeling van het stadsdeel en de opgave om aan de beleidsdoelstellingen te voldoen. Tot slot komen enkele (project)voorstellen aan bod die in lijn zijn met de eerder beschreven beleidsdoelstellingen voor de verschillende cultuursectoren en het spreidingsplan voor bibliotheken.

Functies en stadsdelen

Stadsdeel Escamp

A SMILE IS THE BEST THING YOU CAN WEAR

5.2 Stadsdeel Escamp

5.2.1 Inleiding

Escamp is qua inwoneraantal (128.808) op 01-01-2021 het grootste stadsdeel van Den Haag (549.163). Het aantal woningen bedraagt momenteel 58.608 maar zal de komende twintig jaar flink toenemen als gevolg van de gebiedsontwikkeling van Den Haag Zuidwest. Het stadsdeel bestaat uit zes wijken, gebouwd in drie verschillende perioden en elk met zijn specifieke kenmerken. Uit het Publieksonderzoek 2019-2020 blijkt dat ook het cultuurprofiel per wijk verschilt.

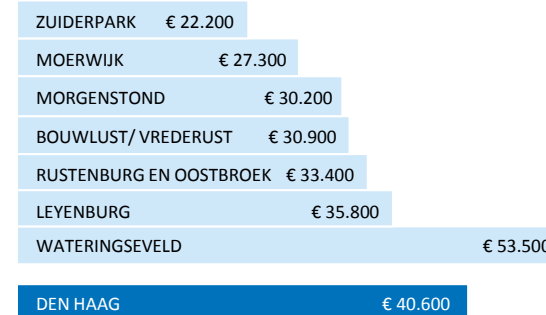
Rustenburg Oostbroek is een compacte wijk van bijna 100 jaar oud. Net als in de wijk Leyenburg vind je er veel éénpersoonshuishoudens in portiekflats grenzend aan binnenpleintjes en een beperkt aantal eengezinswoningen. In Rustenburg, Oostbroek en Leyenburg wonen vooral heavy-users, die deelname aan kunst en cultuur als vanzelfsprekend ervaren. Ze zijn breed cultureel en maatschappelijk geïnteresseerd en in voor een experiment. Het sociale aspect vinden ze belangrijk evenals instagrammable ervaringen en goede horeca. Vanwege hun drukke agenda combineren ze graag meerdere activiteiten.

Den Haag Zuidwest is een omvangrijk naoorlogs woongebied, met ruim 70.000 inwoners en heel veel verschillende nationaliteiten. De beroemde architect en stadsplanner Dudok ontwierp een helder raamwerk, met een weidse opzet van lanen, singels, parken en pleinen. Het groene karakter is nog steeds een belangrijke kwaliteit van Den Haag Zuidwest. In Bouwlust en Vrederust, Morgenstond, Moerwijk en Zuiderpark wonen vooral light-users voor wie het bezoeken van kunst en cultuur ongebruikelijk is. Voor de light-users vormen het budget en de afstand een drempel om cultuur te bezoeken. Aanleiding om wel aan het culturele leven deel te nemen zijn sociale aspecten, dans, theater, film, muziek en voor sommigen de combinatie met sport.

Wateringse Veld is één van de grootste Vinex-wijken in Nederland gebouwd rond 2000. Kenmerkend voor de wijk zijn de onderscheidende waterrijke buurten. De Laan van Wateringse Veld is de centrale toegangsweg van de wijk.

Langs deze laan staan hogere flats en vind je winkels en voorzieningen. In de buurten daaromheen staan vooral eengezinswoningen rondom speelterreinen of op eilanden omringd door water. Wateringseveld kent vooral medium users, gezinnen die incidenteel kunst en cultuur bezoeken. Ze zoeken ontspanning en gezelligheid en houden van evenementen/ objecten die zij spontaan tegenkomen. Ze combineren een cultureel uitje graag met eten, winkelen of sport zodat ze tijd besparen.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

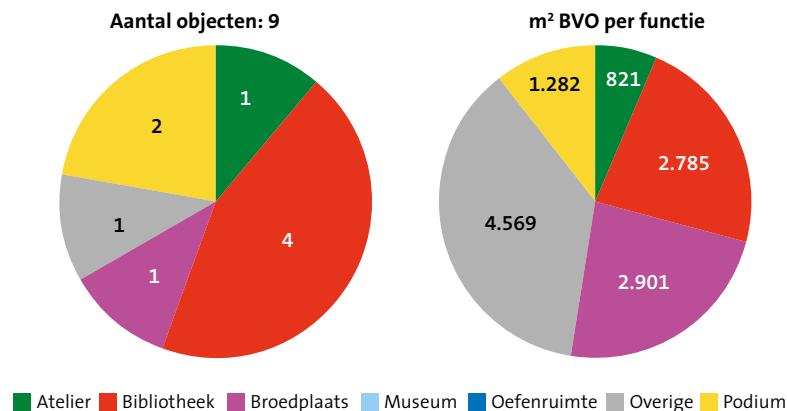
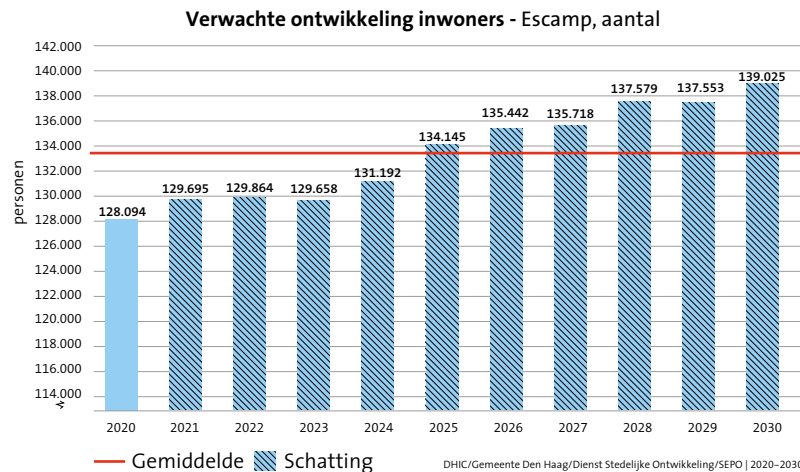

5.2.2 Aanbod

Cultuuranker Dakota verricht goed werk, maar moet heel Escamp bedienen. Voor veel bewoners van Zuidwest is de afstand te groot. Dit geldt ook voor bewoners van Wateringseveld, die nog verder wonen.

Het openluchttheater in het Zuiderpark heeft een rol voor de bewoners in de buurt en het stadsdeel Escamp. Vanwege de omvang van het theater heeft het daarnaast een bovenwijkse functie, met programmering die laagdrempelig en aansprekend is voor een brede doelgroep. Het openlucht-karakter van het theater zorgt voor een aangename en toegankelijke sfeer.

Musicon is een muziekcentrum gelegen aan de Soestdijksekade in Den Haag. Al 25 jaar is Musicon dé plaats in Den Haag waar muzikanten repeteren, optreden, elkaar leren kennen en uitgaan.

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille Aantal objecten	9	1	4	1	-	-	1	2
Bvo m²	12.358	821	2.785	2.901	-	-	4.569	1.282

In het noordelijkste hoekje van Escamp aan het Laakkanaal is culturele broedplaats WD4X gehuisvest, waar kunstorganisatie iii evenals andere (individuele) kunstenaars een plek hebben. Aan de Beatrijsstraat is nu nog de culturele broedplaats de Helicopter gevestigd. De locatie Beatrijsstraat 10-12 wordt herontwikkeld tot een plek voor kleine bedrijven en ondernemende kunstenaars.

De rol van de bibliotheek kan niet worden onderschat vooral niet in Den Haag Zuidwest. Inmiddels vervult de bibliotheek naast de rol als uitleencentrum ook een maatschappelijke en educatieve rol bijvoorbeeld bij laaggeletterdheid, taalvaardigheid en digitalisering of als rustige en veilige plek voor het maken van huiswerk. Na de sluiting van de bibliotheek aan de Beresteinlaan in 2013, hebben bewoners en organisaties uit de wijk het initiatief genomen om te pleiten voor een nieuwe bibliotheek. Dit heeft geresulteerd in de onlangs geopende bibliotheek Bouwlust in wijkcentrum Bouwlust. Begin 2022 zal aan de Twickelstraat in Moerwijk de start-up bibliotheek Moerwijk worden geopend voor (in eerste instantie) een duur van drie jaar.

5.2.3 Gebiedsontwikkeling

Een deel van Escamp zal de komende twintig jaar een transformatie ondergaan. Moerwijk, Morgenstond, Bouwlust en Vrederust vormen Den Haag Zuidwest. Dit deel van Escamp kampt met relatief veel sociaal-maatschappelijke achterstanden. Het gebied scoort op aspecten als werkloosheid, leefbaarheid en onderwijsachterstanden minder dan de rest van de stad. Naast een sociaal-economische opgave staat Zuidwest ook voor een herstructureringsopgave. De druk op de woningmarkt en aanhoudende groei van de stad vraagt om nieuwe woningen en vernieuwing van verouderde woningen. In dit deel van Escamp worden de komende 20 jaar 10.000 woningen toegevoegd.

5.2.4 De opgave

Het meest diverse stadsdeel van Den Haag, waar 180 nationaliteiten wonen, vraagt om een culturele sector die deze diversiteit weerspiegelt en waarin iedereen zich thuis voelt. Bewoners en organisaties hebben behoefte aan

meer culturele activiteiten en ontmoetingen, laagdrempelig en in de wijk. De wens van veel bewoners om in grote groepen samen te komen en te oefenen, kan met het huidig aanbod niet worden ingevuld. Daarnaast is er behoefte aan meer zichtbaarheid van wat er allemaal is op het gebied van kunst en cultuur. Aandacht voor en zichtbaarheid van kunst en cultuur dragen bij aan een gevoel van trots op de wijken. Initiatieven van toonaangevende instellingen (Kunstmuseum, Mauritshuis, Museon/Omniversum) met een uitstraling die verder reikt dan het stadsdeel kunnen dit gevoel verder versterken.

De opgave, die voorkomt uit vastgesteld beleid is:

- De huisvesting voor cultuur en bibliotheken bij transformatie en groei van de wijken mee laten groeien^{1,2}
- Bijdragen aan het wegnemen van de drempels die de huidige bewoners ervaren om deel te nemen aan het cultureel leven³.
- Brede aanpak Den Haag Zuidwest.

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Meer ruimte voor cohesie, menging en ontmoeting bieden. Meer plekken voor culturele activiteiten en meer zichtbaarheid van het culturele aanbod.³
- Meer ruimte en activiteiten voor jongeren.
- Combineer functies.

5.2.5 Lopende onderzoeken

Samen met het Kunstmuseum worden de mogelijkheden verkend om bewoners in aanraking met kunst te brengen. Zo kan iedereen ervaren wat de kracht van kunst is. Het Kunstmuseum wil de bewoners van Zuidwest een plaats bieden waar zij elkaar kunnen ontmoeten, hun creativiteit uiten én geïnspireerd raken. Ook Museon onderzoekt de mogelijkheid van een dependance. Het Mauritshuis onderzoekt de mogelijkheden om een diverser publiek te bereiken met activiteiten in de wijken. Hiermee kan Zuidwest aantrekkelijker worden voor een bezoek door mensen van buiten de wijk en hebben de bewoners van Zuidwest

een plek waar ze kunnen zijn en gezien kunnen worden. Het Kunstmuseum, Mauritshuis en Museon zien mogelijkheden in het experimenteren in een Popupmuseum in leegstaande panden om vervolgens met permanente huisvesting dit stadsdeel te verrijken.

Voor de Broedplaats Helicopter wordt onderzocht of een (tijdelijk) onderkomen gevonden kan worden aan de Twickelstraat.

5.2.6 Voorstellen

Binnen 5 jaar:

- Satelliet Cultuuranker: 600m² BVO¹
- Bibliotheek ter vervanging van de tijdelijke vestiging in de Twickelstraat: 450m² BVO
- Broedplaatsen: 4.500 m² BVO
- Onderzoek huisvesting Aight in Escamp: 2.000 m² BVO

Binnen 10 jaar:

- Cultuurcluster met museum(dependance) eventueel gecombineerd met satelliet Cultuuranker (4.000 m² BVO)
- Ateliers (480 m² BVO)
- Broedplaatsen (910 m² BVO)

Nader te onderzoeken:

- Muziekkoepele/buitenpodia
- Podium, onderzoek combinatiemogelijkheid met satelliet Cultuuranker/cultuurcluster (1.500 m² BVO) in Escamp of ander stadsdeel

¹ Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen (RIS 307513) en

² Bibliotheek in beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025 (RIS 306227)

³ Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 (RIS 306137)

Stadsdeel Loosduinen

5.3 Stadsdeel Loosduinen

5.3.1 Inleiding

In 2021 heeft Loosduinen 50.211 inwoners. Het aantal woningen bedraagt dat jaar 26.426. Loosduinen was oorspronkelijk een tuindersdorp met een Westlandse cultuur. Het werd zelfs als de hoofdstad van het Westland beschouwd. Sinds 1923 maakt Loosduinen onderdeel uit van de gemeente Den Haag, maar veel bewoners koesteren het dorps gemeenschapsgevoel en ontleneren er hun identiteit aan. Het stadsdeel bestaat uit vijf wijken, Loosduinen, Kraayenstein, Kijkduin en Ockenburgh, Bohemen en Meer en Bos en Waldeck. Uit het Publieksonderzoek 2019-2020 blijkt dat het cultuurprofiel per wijk verschilt.

In de wijk Loosduinen liggen Houtwijk en Kom van Loosduinen, de oude tuindersdorpskern met smalle straatjes. Houtwijk bestaat uit jaren '80 eengezinswoningen, enkele hoge flats en veel groen en water. De wijk kent vooral medium users, gezinnen die incidenteel kunst en cultuur bezoeken. Ze zoeken ontspanning en gezelligheid en houden van evenementen en kunstuitingen die zij spontaan tegenkomen. Ze combineren een cultureel uitje graag met eten, winkelen of sport zodat ze efficiënt met hun tijd kunnen omgaan.

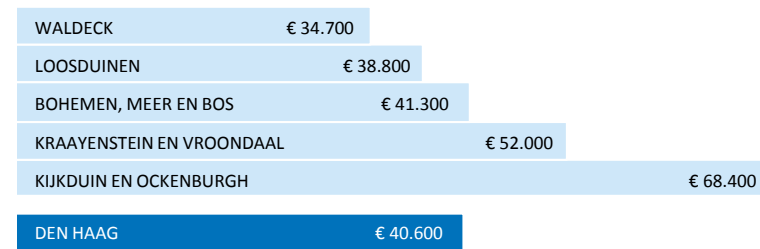
Waar tot 2000 nog kassen stonden is de villawijk Vroondaal gerealiseerd. Deze buurt maakt deel uit van Kraayenstein. De wijk loopt door aan de andere zijde van de Lozerlaan, waar veel eengezinswoningen en appartementen uit de jaren '70 te vinden zijn. In Kraayenstein wonen alle soorten cultuurbezoekers.

Bohemen, Meer en Bos is een groene, rustige woonwijk met appartementen en eengezinswoningen uit verschillende bouwstijlen; van art deco-architectuur tot de Nieuwe Zakelijkheid. Kijkduin is een relatief rustige familiebadplaats met woningen uit de jaren '80 en nieuwere, eengezins- en twee-onder-een-kap woningen. De komende jaren breidt het aantal nieuwbouwwoningen nog flink uit met ruime eengezinswoningen – duinvilla's, duinchalets en appartementen. In Bohemen en Meer en Bos, Kijkduin en Ockenburgh wonen vooral

heavy-users, die deelname aan kunst en cultuur als vanzelfsprekend ervaren. Ze zijn breed cultureel geïnteresseerd, houden van luxe en kwaliteit. Goede horeca is belangrijk voor hen. Ook belangrijk: de locatie en de context waarin cultuur wordt aangeboden.

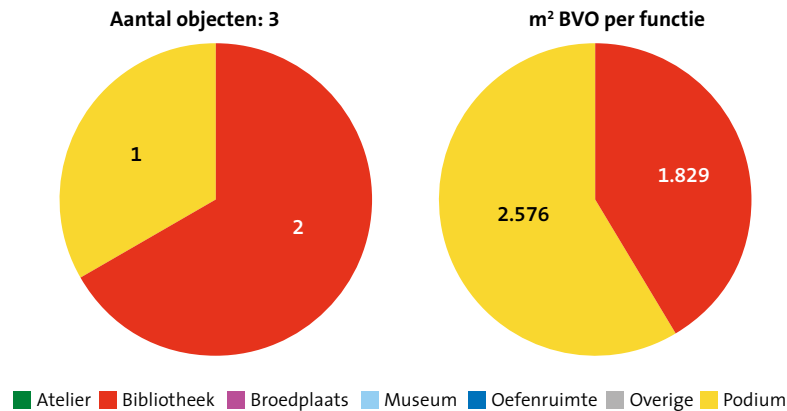
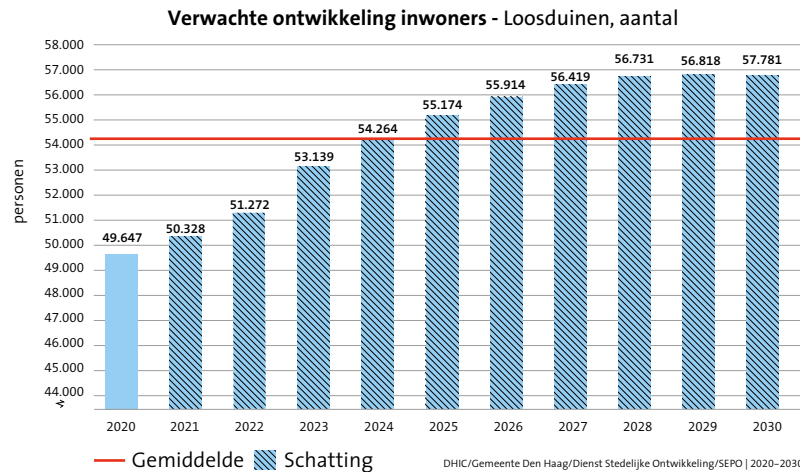
Waldeck is een rustige, groene woonwijk uit de jaren '60, '70 en '80 met een zogenaamde 'bloemkoolwijk' en de grote wand met woningen met als bijnaam 'de Chinese muur'. In Waldeck wonen naast heavy-users ook veel light users voor wie het bezoeken van kunst en cultuur ongebruikelijk is. Budget en afstand vormen een drempel om cultuur te bezoeken. Redenen om culturele activiteiten te bezoeken zijn de sociale aspecten, ontspanning en Instagrammable ervaringen. Ze combineren dit graag met eten en shoppen.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

5.3.2 Aanbod

Uit de gesprekken blijkt dat de bewoners behoefte hebben aan van alles, want er is weinig. Loosduinen heeft één Cultuuranker in de bibliotheek. Haags Pop Centrum, gevestigd in een voormalig schoolgebouw te Loosduinen, is dé organisatie voor popmuziek in Den Haag. HPC biedt muzikanten oefenruimtes, geeft coaching en advies, zet muziekprojecten op en organiseert festivals met jonge Haagse bands. In het HPC Café zijn er elke week live-optredens. Behalve HPC zijn ruimtes voor dansen, zingen, theater of een bioscoop waar bewoners elkaar ook kunnen ontmoeten, schaars. Bewoners hopen dat een (multifunctioneel) gebouw beschikbaar komt als broedplaats, ontmoetingsruimte met

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille Aantal objecten	3	-	2	-	-	-	-	1
Bvo m²	4.405	-	1.829	-	-	-	-	2.576

horeca, bijvoorbeeld doordat een schoolgebouw vrijkomt vanwege de verandering in leeftijdsopbouw van de bewoners. Leegstaande winkelpanden zijn tot nu toe lastig te gebruiken omdat de ondernemers niet staan te springen op een andere invulling.

Kunstkamer Loosduinen, een collectief met als doel meer kunst en cultuur in Loosduinen te brengen, elkaar te ontmoeten en te inspireren is op zoek naar een ruimte voor expositie en workshops. De creatieve zelfstandigen in het voormalige schoolgebouw aan de Cornelia van Zantenstraat moeten binnenkort het pand verlaten omdat voor deze locatie andere plannen zijn.

Sinds 1983 brengt het Loosduins Museum De Korenschuur aan de voet van korenmolen De Korenaer de geschiedenis van het voormalige tuindersdorp Loosduinen in beeld. Nabij de boulevard van Kijkduin, onder de duinen door, ligt een ander museum, een verborgen gangenstelsel dat onderdeel uitmaakt van het Verzetsnest 67 HL-complex. Wat hiervan over is heet het Atlantikwall Museum (locatie Kijkduin).

Loosduinen kent ook een aantal nieuwe initiatieven. Zo organiseert de filmclub Ockandemie elke maand een filmavond in Villa Ockenburgh en wordt de oude Bethelkerk getransformeerd tot woningen en een activiteiten- en cultuurcentrum met podium/theater.

5.3.3 Gebiedsontwikkeling

Kijkduin Bad krijgt een nieuw winkelcentrum met zeven appartementencomplexen (235 woningen) en een ondergrondse parkeergarage. De eerste fase is inmiddels voltooid. De laatste drie complexen zijn nog in aanbouw. Niet alleen op de badplaats wordt flink gebouwd, ook in de omliggende stukken zoals de Schapenatjesduin en Waldeck groeit het aantal woningen. In totaal groeit deze wijk met 900 nieuwe woningen op en rondom Kijkduin. De komende tien jaar zal Loosduinen met circa 6.500 inwoners groeien.

5.3.4 De opgave

Het gemis van ontmoetingsruimtes waar bewoners zich creatief kunnen uiten en ontspannen, zien we terug in het overzicht van het beperkte aantal culturele ruimtes in dit stadsdeel.

De opgave, die voorkomt uit vastgesteld beleid is:

- De huisvesting voor cultuur en bibliotheken bij transformatie en groei van de wijken mee laten groeien^{1,2}
- Bijdragen aan het wegnemen van de drempels die de huidige bewoners ervaren om deel te nemen aan het cultureel leven³.

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Meer plekken voor culturele activiteiten.³
- Combineer functies.

¹ Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen ([RIS 307513](#)) en

² Bibliotheek in beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025 ([RIS 306227](#))

³ Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 ([RIS 306137](#))

5.3.5 Lopende onderzoeken

Geen lopende onderzoeken

5.3.6 Voorstellen

Binnen 5 jaar:

- Culturele ontmoetingsruimte (satelliet Cultuuranker): n.t.b. m² BVO
- Onderzoek mogelijkheden leegstaande winkelpanden.

Stadsdeel Segbroek

Voor mij is De Prael
vertrouwde omgeving
for de gasten dit ook

5.4 Stadsdeel Segbroek

5.4.1 Inleiding

In 2021 woonden ruim 62.000 mensen in Segbroek in circa 31.000 woningen. Het stadsdeel bestaat uit vijf wijken tussen de duinen en het centrum, elk met zijn specifieke kenmerken. Uit het Publieksonderzoek 2019-2020 blijkt dat ook het cultuurprofiel per wijk verschilt.

Langs de duinen strekken de ruim opgezette buurten met luxe, grote woningen uit de jaren '20 en '30 zich uit over het kinderrijke Vogelwijk. Wanneer je de Segbroeklaan oversteekt kom je in de Bomen- en Bloemenbuurt, een levendige, vooroorlogse woonwijk met een mix van woningen in verschillende bouwstijlen, flats, portiekwoningen en eengezinswoningen. In dit deel van Segbroek wonen veel heavy-users, een groep die gewend is om regelmatig cultuur te bezoeken. Ze zijn breed cultureel geïnteresseerd. Een deel vindt luxe, kwaliteit en goede horeca belangrijk. Anderen zoeken vooral een zinvolle invulling van hun vrije tijd en willen op nieuwe manieren iets leren.

Grenzend aan het centrum liggen de stadswijken Regentesse - en Valkenboskwartier met een mix van grote en kleine woningen vooral van vóór 1916 in gezellige straatjes en omsloten pleinen. Onlangs is hier de nieuwe wijk het Energiekwartier toegevoegd. In deze stadswijken wonen veel jonge mensen met een brede culturele smaak. Ze willen graag memorabele ervaringen opdoen en omdat ze weinig tijd hebben combineren ze dit graag met andere activiteiten.

In de Vruchtenbuurt zijn vooral veel portiekwoningen, maar ook eengezinswoningen te vinden. Hier wonen veel families die een druk leven leiden en in hun beperkte vrije tijd zoeken naar ontspanning, gezelligheid en spelend leren. Ze houden van spontane ontmoetingen en evenementen. Opvallend in deze buurt zijn de twee begraafplaatsen: 'Nieuw Eykenduynen' en 'Oud Eik en Duinen', waar veel bekende Nederlanders begraven liggen.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

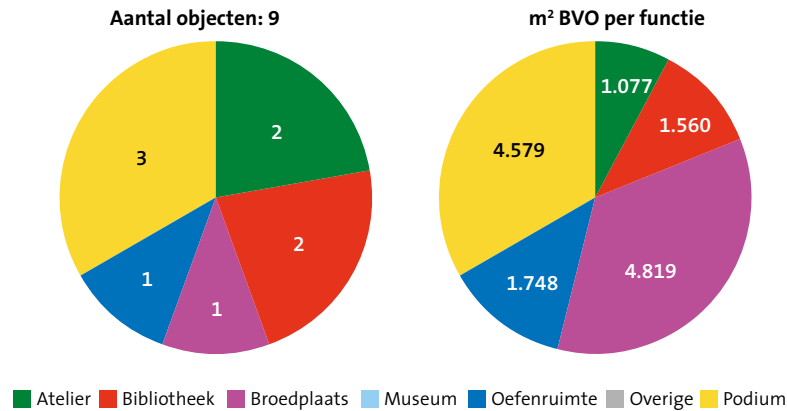
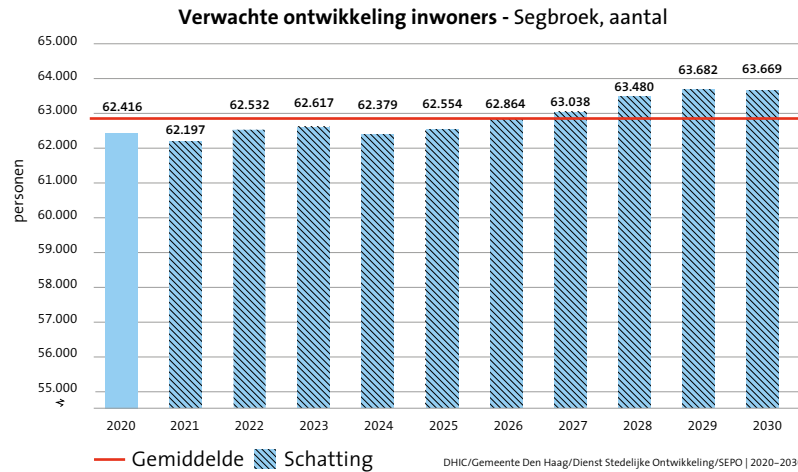
VALKENBOSKWARTIER	€ 34.900
REGENTESSEKWARTIER	€ 36.700
BOMEN- EN BLOEMENBUURT	€ 43.800
VRUCHTENBUURT	€ 48.200
VOGELWIJK	€ 80.400
DEN HAAG	€ 40.600

5.4.2 Aanbod

Bewoners noemen de culturele voorzieningen rond het park de Verademing het Cultuurkwartier. Ze waarderen de Nieuwe Regentes, het Cultuuranker in een oud zwembad waar kunst- en cultuuruitingen voor en door de buurt plaatsvinden. In de oude kantoren van de Elektriciteitsfabriek is de broedplaats De DCR gevestigd met ruim 40 studio's die worden verhuurd aan uiteenlopende makers en instellingen. Onderdeel van DCR aan het De Constant Rebecqueplein, is Zaal 3 van Het Nationale Theater, dat een belangrijke rol vervult in de ontwikkeling van theater talent. In de nieuwe wijk Energiekwartier doet ook bierbrouwer Prael aan programmering. Na een grondige renovatie biedt het complex op de hoek Joseph Ledelstraat/ Marnixstraat onderdak aan het ondernemerscentrum De Hobbit met daarin een mix van kleinschalige en grotere creatieve, innovatieve bedrijven.

Stichting De Electriciteitsfabriek stopt na 10 jaar met grootschalige kunstprojecten in de turbinehal aan het De Constant Rebecqueplein. De eigenaar, energiebedrijf Uniper, is van plan de ruimte te gebruiken voor duurzame energieopwekking.

In de wijk wordt veel georganiseerd zoals expositiedagen en de Parelroute waarbij bewoners hun creatieve talenten tonen.

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille Aantal objecten	9	2	1	1	-	2	-	3
Bvo m ²	13.783	1.077	1.560	4.819	-	1.748	-	4.579

Het huidig aanbod past goed bij de vraag, maar voor jongeren is er niet veel, ook niet wat ontmoetingsplekken betreft. Goede oefenruimte voor muzikanten-groepen is moeilijk te vinden.

5.4.3 Gebiedsontwikkeling

Het Energiekwartier in het voormalige Regentesse-Zuid is de laatste grote gebiedsontwikkeling in Segbroek. De wijk is vernoemd naar het gemeentelijke energiebedrijf dat daar gevestigd was. Nieuwe grote ontwikkelingen in dit stadsdeel zijn niet gepland.

5.4.4 De opgave

Segbroek heeft een mooi aanbod aan culturele voorzieningen. Een nieuwe opgave, die voortkomt uit vastgesteld beleid dient zich de komende jaren niet aan.

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de roep van bewoners en instellingen:

- Meer ruimte en activiteiten voor jongeren.
- Aanpassing bibliotheek Bomenbuurt aan behoefte (groter oppervlak).

5.4.5 Lopende onderzoeken

Geen lopende onderzoeken.

5.4.6 Voorstellen

Binnen 5 jaar:

- Onderzoek mogelijkheden bibliotheek Bomenbuurt

Binnen 10 jaar:

- Op dit moment geen aanvullende opgave

Stadsdeel Scheveningen

5.5 Stadsdeel Scheveningen

5.5.1 Inleiding

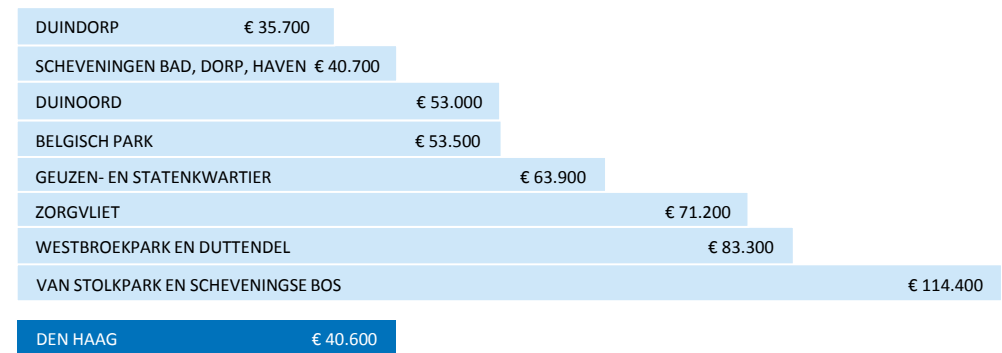
De laatste jaren is het aantal inwoners in Scheveningen gegroeid tot 58.850 inwoners in 2021. Naar verwachting zullen er tot 2030 nog 2.000 bijkomen. Het aantal woningen in 2021 bedraagt 31.570 maar zal de komende jaren nog toenemen. Het stadsdeel bestaat uit negen wijken. Uit het Publieksonderzoek 2019-2020 blijkt dat ook het cultuurprofiel per wijk verschilt.

Het Van Stolkpark/Scheveningse Bosjes is één van de eerste villawijken van Nederland met lange gebogen straten en monumentale panden, waaronder ook ambassades. Westbroekpark & Duttendel is een groene woonwijk met grote woningen van vóór 1916, maar ook moderne woningen. In het voorjaar en de zomer genieten Hagenaars en mensen van buiten de stad van festivals zoals de Parade en TREK of DORST in het Westbroekpark. Ook Zorgvliet is een groene wijk met een mix van monumentale en moderne villa's, waaronder ook ambassades. In Duinoord, Geuzen- en Statenkwartier en Belgisch Park zijn statige herenhuizen te vinden. Dichter naar de kust zie je meer moderne flats. De bewoners zijn breed cultureel geïnteresseerd en houden van luxe en kwaliteit.

Vroeger woonden de vissers in de smalle straatjes van Scheveningen Dorp. In tegenstelling tot de rest van de kuststrook is hier nog een groot aantal kenmerken van de badplaats zoals die er uitzag rond het jaar 1900 bewaard gebleven. In de Haven komt elke dag de verse vis binnen. De laatste jaren ontstaat in dit rauwe vissersgebied een mix met levendige horecatentjes en nieuwe appartementen. Scheveningen Bad biedt het hele jaar door diverse grote evenementen, festivals, optredens en strandfeesten. De bewoners zijn erg divers in hun culturele interesse. De één is in voor experiment en de ander houdt meer van het klassieke aanbod, maar allemaal zijn ze gewend cultuur te bezoeken.

Duindorp, met veel woningen gebouwd tussen 1915 en 1930, is een volksbuurt waar de mensen elkaar goed kennen. Zoals de naam al zegt ligt de wijk in de duinen. De eerste bewoners waren bijna allemaal Scheveningers uit het oude vissersdorp. Veel bewoners bezoeken niet vaak een culturele activiteit. Budget kan een drempel vormen maar cultuur is voor veel bewoners ook een ver van hun bed show. Wel zijn hier relatief veel fanfare en zangverenigingen te vinden.

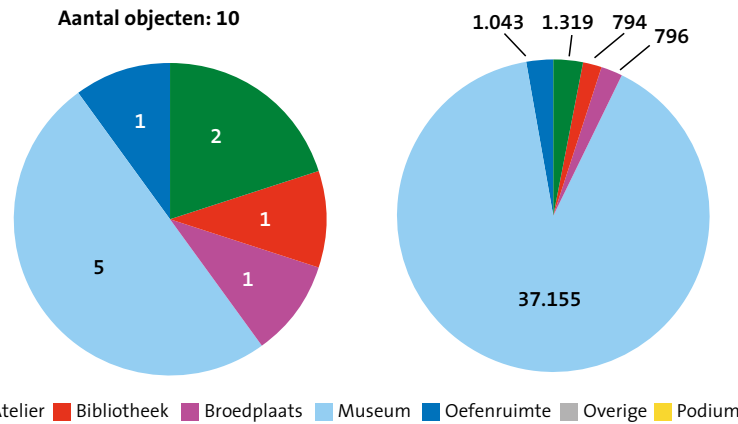
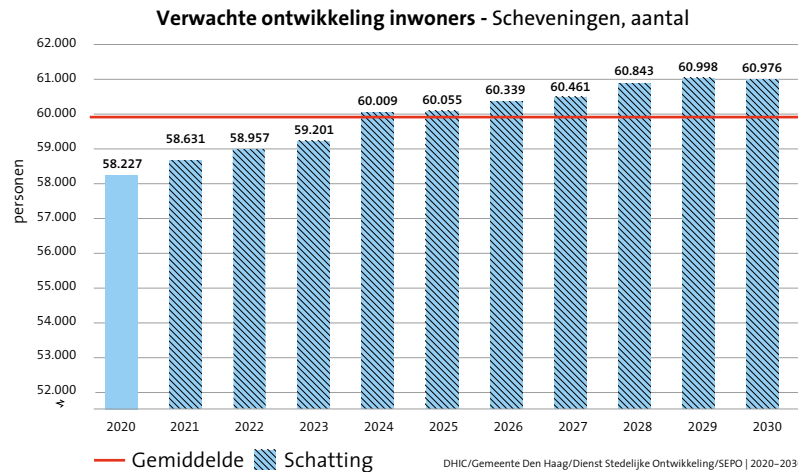
Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

5.5.2 Aanbod

Stadsdeel Scheveningen biedt veel culturele voorzieningen. Veel van deze voorzieningen zijn stedelijke voorzieningen zoals musea, die niet specifiek op de wijk gericht zijn. Voor de meeste bewoners sluit het aanbod goed aan op de behoefte. Voor de bewoners en met name de kinderen uit Duindorp lijkt de afstand te groot om van het culturele aanbod gebruik te maken.

Kunstmuseum Den Haag is een modern paleis voor de kunsten en is met haar collectie van 160.000 kunstwerken een van Europa's grootste kunstmusea. Het art-deco gebouw ontworpen door Berlage grenst aan het Fotomuseum/KM21 en het Omniversum & Museon.

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille Aantal objecten	10	2	1	1	5	1	-	-
Bvo m²	41.107	1.319	794	796	37.155	1.043	-	-

Hiermee is dit cultuurcluster ook een enorme trekpleister voor bezoekers van buiten Den Haag.

YMCA, popcentrum, draait op vrijwilligers en doet veel voor jongeren, zoals het geven van lessen. Kunst en cultuur moet ook voor een kleine beurs beschikbaar zijn.

De voormalige Lourdeskerk biedt als evenementenlocatie een multifunctioneel podium voor verschillende organisaties, maar ook een platform voor jonge ondernemers die een sociale, maatschappelijke dan wel culturele doelstelling nastreven.

Congrescentrum World Forum was vanaf 1976 de plek voor het North Sea Jazz Festival. Toen door de sloop van meer dan de helft van het complex, het centrum onvoldoende plaats bood verhuisde het festival in 2006 naar Rotterdam. In het World Forum vinden musicals, concerten, dansvoorstellingen en stand-up comedy plaats.

5.5.3 Gebiedsontwikkeling

Onder de noemer De Kust Gezond is het programma voor de verbetering van de kwaliteit van de buitenruimte in Scheveningen Bad ingezet. Zo krijgt het Kurhaus weer een voornamelijk plek aan de Middenboulevard met een plein voor straattheater, kunstenaars en muzikanten. In Scheveningen Haven wordt volop gebouwd. De 1e nieuwbouwwoningen op het vroegere Norfolkterrein zijn klaar. De komende jaren wordt verder gewerkt aan verschillende andere woningbouwprojecten bij het Noordelijk Havenhoofd, de Dr. Lelykade en op het voormalig Norfolkterrein. Scheveningen zal niet alleen meer bewoners krijgen als gevolg van het extra aantal woningen, maar ook meer bezoekers doordat de overnachtingscapaciteit toeneemt.

5.5.4 De opgave

Net als de binnenstad speelt Scheveningen niet alleen een belangrijke rol voor de bewoners maar ook voor bezoekers van de stad. Zowel de ligging aan de zee als het rijke culturele aanbod maakt dit stadsdeel erg aantrekkelijk. Om deze belangrijke rol te kunnen blijven spelen dient het aanbod op orde te blijven. Daarvoor lopen al enkele onderzoeken (zie 'lopende onderzoeken'). Met name de installaties van het Kunstmuseum vragen nu om aandacht.

De Keizerstraat, de belangrijkste winkelstraat van Scheveningen Dorp kampt met leegstand. De ondernemers vrezen dat deze panden enkel worden ingevuld met hotelfuncties. Kunstenaars zouden zich er graag vestigen voor een betaalbare huur.

De opgave, die voorkomt uit vastgesteld beleid is:

- Vervanging installaties Kunstmuseum

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Verbetering functionaliteit Muzee
- Fysieke verbinding Museon en Omniversum

5.5.5 Lopende onderzoeken

Muzee

De locatie waar Muzee (Cultuuranker in Scheveningen) in is gevestigd kan beter functioneren. Middels een haalbaarheidsstudie is onderzocht wat de mogelijkheden zijn om het huidige gebouw te verbeteren. Daarnaast is het gebouw verouderd en heeft de gemeente Den Haag (als eigenaar van het pand) plannen om het gebouw te verduurzamen. Dit is voor Muzee een goede aangelegenheid om ook de functionaliteit te moderniseren.

Museon

Museon en Omniversum zijn gefuseerd en de wens bestaat om middels een tunnel beide gebouwen aan elkaar te verbinden.

Kunstmuseum

Een deel van de gebouwgebonden installaties van het Kunstmuseum moeten in 2025 worden vervangen. Dit is een zeer grote ingreep waarvan de impact momenteel wordt onderzocht.

5.5.6 Voorstellen

Binnen 5 jaar

- Onderzoek mogelijkheden gebruik leegstaande winkelpanden door kunstenaars
- (gebouw)installaties Kunstmuseum
- verbetering functionaliteit Muzee

Stadsdeel Haagse Hout

5.6 Stadsdeel Haagse Hout

5.6.1 Inleiding

In 2021 heeft Haagse Hout 48.072 inwoners en 27.089 woningen. Het stadsdeel bestaat uit vier wijken. Uit het Publieksonderzoek 2019-2020 blijkt dat de het cultuurprofiel per wijk verschilt.

Benoordenhout is een rustige wijk met een luxe en groen karakter. Je vindt er veel grote eengezinswoningen en twee-onder-een-kapwoningen. Het grootste deel van de wijk is ontwikkeld in de periode 1915 tot en met 1959. De Nassaubuur is de oudste buurt (bouw rond 1890) en Duinzigt is de nieuwst buurt (bouw rond 1970). Ook Marlot is een luxe woonbuurt met grote villa's, twee-onder-een-kap woningen en een aantal appartementen. In deze woonwijken wonen veel heavy-users, een groep die gewend is om regelmatig cultuur te bezoeken. Ze zijn breed cultureel geïnteresseerd. Een deel vindt luxe, kwaliteit en goede horeca belangrijk. Anderen zoeken vooral een zinvolle invulling van hun vrije tijd en willen op nieuwe manieren iets leren.

Bezuidenhout is een dichtbevolkte, maar toch rustige jaren '30 wijk met veel typische Haagse portiekwoningen en flats. In de wijk ligt Het Beatrixkwartier, de 2e kantorenlocatie van Nederland met grote multinationals. Vanuit de wijk steek je via het Centraal Station direct door naar de binnenstad. Hier wonen veel jonge mensen met een brede culturele smaak. Ze willen graag memorabele ervaringen opdoen en omdat ze weinig tijd hebben combineren ze dit graag met andere activiteiten.

Mariahoeve is een groene, ruim opgezette jaren '60 wijk met een parkachtig karakter en een mix van eengezinswoningen, lage flats van 4 woonlagen en hoge flats van 12 woonlagen. Veel inwoners van Mariahoeve vinden het niet vanzelfsprekend om culturele activiteiten te bezoeken en doen dat eerder bij toeval. Wanneer zij culturele activiteiten opzoeken is dat vaak vanwege de sociale aspecten ervan. De combinatie met sport vinden zij aantrekkelijk. Budget kan een drempel vormen.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

MARIAHOEVE EN MARLOT	€ 34.700
HAAGSE BOS	€ 41.900
BEZUIDENHOUT	€ 43.700
BENOORDENHOUT	€ 68.300
DEN HAAG	€40.600

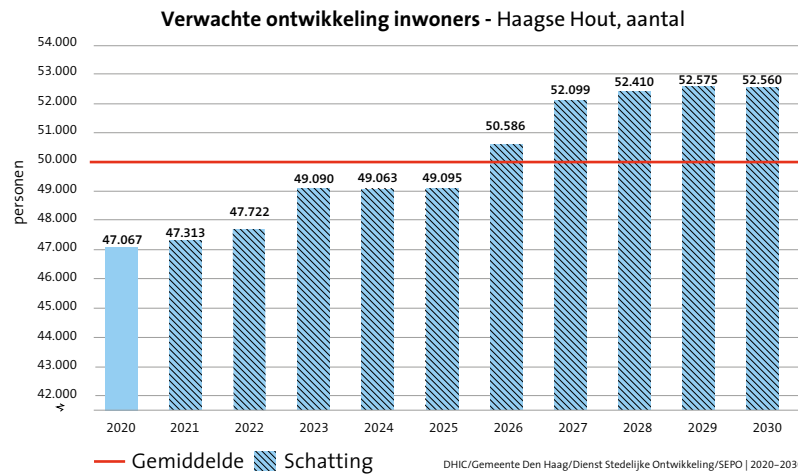
5.6.2 Aanbod

De huidige bibliotheek heeft geen ruimte die je kunt afsluiten. Daardoor is deze niet goed te combineren met andere activiteiten. Met één bibliotheek in dit stadsdeel is geen sprake van voldoende spreiding.

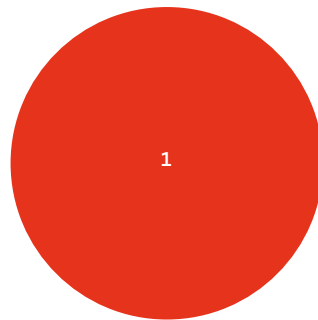
Haagse Hout heeft relatief veel kunst in openbare ruimte (beelden), minder muurschilderingen. In basketbalveld op een greencourt komt een muurschildering, die vanuit de trein te zien is.

5.6.3 Gebiedsontwikkeling

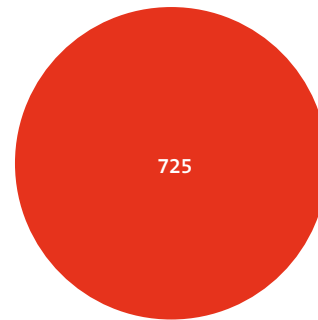
Central Innovation District Den Haag, vaak kortweg CID Den Haag genoemd, is een gebied in Den Haag dat aangewezen is voor uitgebreide economische en stedenbouwkundige ontwikkelingen. Een van de doelen is om de verwachte groei van het aantal inwoners op te kunnen vangen. Een ander doel is om economische groei te ondersteunen en zelfs te creëren door middel van innovatie. In het CID komen ongeveer 20.500 woningen bij voor 40.000 nieuwe inwoners. Het gebied strekt zich uit rondom de drie intercity stations Den Haag Hollands Spoor, Den Haag Centraal en Den Haag Laan van NOI en ligt in drie stadsdelen: het Centrum, Laak en Haagse Hout. In de Haagse Hout zijn tot 2040 circa 6.300 woningen gepland in het Beatrixkwartier, Bezuidenhout en de omgeving van Laan van NOI.

Aantal objecten: 1

m² BVO per functie

■ Atelier ■ Bibliotheek ■ Broedplaats ■ Museum ■ Oefenruimte ■ Overige ■ Podium

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille Aantal objecten	1	-	1	-	-	-	-	-
Bvo m²	725	-	725	-	-	-	-	-

5.6.4 Opgave

Op 6 juli 2021 heeft een stadsgesprek plaats gevonden, waarin duidelijk naar voren is gekomen dat de bewoners een locatie willen waar ze laagdrempelig van kunst en cultuur kunnen genieten en elkaar kunnen ontmoeten. De verschillen binnen het stadsdeel zijn erg groot. Voor Mariahoeve en Bezuidenhout West zou cultuur dichterbij huis aangeboden moeten worden. Met de groei van dit stadsdeel met in totaal 6.300 woningen dienen de culturele voorzieningen mee te groeien.

Door de ligging van de bibliotheek Haagse Hout in de wijk Bezuidenhout is de dichtstbijzijnde bibliotheek voor bewoners van Benoordenhout lastig te bereiken en de ligging van het Haagse Bos tussen de wijken Benoordenhout en Bezuidenhout vormt een barrière om naar de vestiging in de Theresiastraat te gaan. De afstand tot de dichtstbijzijnde vestiging is ongeveer 2 kilometer. Deze afstand is vooral voor de doelgroepen (mindervalide) ouderen en (ouders met) jonge kinderen moeilijk te overbruggen, omdat zij over beperkte reismogelijkheden beschikken. De behoefte voor de heropening van de wijkbibliotheek Benoordenhout is groot onder ouderen, gezinnen met jonge kinderen en expats.

Bibliotheek Haagse Hout bevindt zich ook op relatief grote afstand van Mariahoeve en is vooral voor ouderen slecht te bereiken. Vanuit bewoners en professionals is er daarom een grote behoefte aan de komst van een bibliotheek in Mariahoeve. Uit de wijkanalyse blijkt dat veel inwoners van Mariahoeve een relatief laag opleidingsniveau en laag inkomen hebben en in vergelijking met de rest van Den Haag wonen er relatief veel eenpersoonshuishoudens en 65-plussers. De bibliotheek kan een belangrijke rol spelen als laagdrempelige ontmoetingsplek en het verzorgen van kennis- en informatieoverdracht. Samen met het voortgezet onderwijs kan de bibliotheek bovendien werken aan leesbevordering van middelbare scholieren en een passend en aantrekkelijk activiteiten-aanbod voor jongeren ontwikkelen.

De opgave, die voortkomt uit vastgesteld beleid is:

- De huisvesting voor cultuur en bibliotheken bij transformatie en groei van de wijken mee laten groeien^{1,2}
- Bijdragen aan het wegnemen van de drempels die de huidige bewoners ervaren om deel te nemen aan het cultureel leven³.

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Meer plekken voor culturele activiteiten in Mariahoeve en Bezuidenhout West.
- Combineer functies.
- Huisvesting voor kunstenaarsinitiatief 'Kunstpost' in Mariahoeve

5.6.5 Lopende onderzoeken

- Nieuwe locatie voor het hoofdgebouw (kantoor en publiek) van circa 19.000 m² BVO van de Koninklijke Bibliotheek in het centrum van Den Haag.

5.6.6 Voorstellen

Binnen 5 jaar:

- Realisatie Bibliotheek Mariahoeve
- Realisatie Bibliotheek Benoordenhout
- Onderzoek locatie Cultuuranker
- Onderzoek huisvesting voor kunstenaarsinitiatief 'Kunstpost'

¹ Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen ([RIS 307513](#)) en

² Bibliotheek in beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025 ([RIS 306227](#))

³ Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 ([RIS 306137](#))

KONINKLIJKE SCHOUWBURG

Stadsdeel Centrum

5.7 Stadsdeel Centrum

5.7.1 Inleiding

Het Centrum is qua inwoneraantal (105.996) op 01-01-2021 het tweede stadsdeel van Den Haag (549.163). Het aantal woningen bedraagt momenteel 51.804 maar zal de komende jaren flink toenemen als gevolg van de gebiedsontwikkeling Central Innovation District. Een deel van deze ontwikkeling zal een plek krijgen in de Rivierenbuurt en Stationsbuurt. Het stadsdeel Centrum bestaat uit zes wijken. Uit het Publieksonderzoek 2019-2020 blijkt dat de het cultuurprofiel per wijk verschilt.

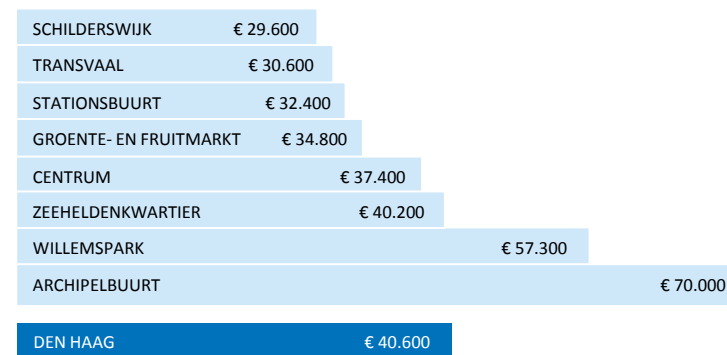
Het Centrum en de aangrenzende buurten Archipel en het groene Willemspark bieden een afwisselende mix van statige panden, 17e eeuwse hofjeswoningen en moderne appartementen. Hier wonen veel heavy-users, die deelname aan kunst en cultuur als vanzelfsprekend ervaren. In het Centrum zijn veel bewoners breed cultureel en maatschappelijk geïnteresseerd en in voor een experiment. Het sociale aspect vinden ze belangrijk evenals instagrammable ervaringen en goede horeca. Vanwege hun drukke agenda combineren ze graag meerdere activiteiten. Veel bewoners in Archipelbuurt, Willemspark en Zeeheldenkwartier zijn breed cultureel geïnteresseerd, houden van luxe en kwaliteit. Goede horeca is belangrijk voor hen. Ook belangrijk: de locatie en de context waarin cultuur wordt aangeboden.

In de Schilderswijk en Transvaalkwartier wonen mensen uit veel verschillende culturen. Van de woningvoorraad is ongeveer 25% particulier eigendom, deze worden vaak verhuurd. De overige woningen zijn in het bezit van woningcorporaties. In de jaren '80 en '90 zijn veel woningen gesloopt waarvoor nieuwbouw in de plaats is gekomen. In deze wijken wonen veel light users voor wie het bezoeken van kunst en cultuur ongebruikelijk is. Budget en afstand vormen een drempel om cultuur te bezoeken.

De Stationsbuurt ligt in het Central Innovation District en zal de komende jaren worden vernieuwd en verbeterd. Aan de woningen uit 1850-1930, grachten en hofjes worden nieuwe (studenten)woningen toegevoegd en de openbare ruimte wordt opgeknapt. De Groente- en Fruitmarkt heeft een grootschalige verandering al achter de rug. In de jaren negentig zijn hier veel eengezinswoningen toegevoegd aan de portiekwoningen uit de jaren dertig. Opvallend in deze wijk is de grootste stadsboerderij van Europa op het dak van het voormalig kantoor van Philips Telecommunicatie, De Schilde. Redenen voor bewoners in Stationsbuurt om culturele activiteiten te bezoeken zijn de sociale aspecten, ontspanning en Instagrammable ervaringen. Ze combineren dit graag met eten en shoppen. Voor bewoners van Groente- en Fruitmarkt kan daarnaast het aanbod van dans, theater, film, muziek en voor sommigen de combinatie met sport de doorslag geven.

Zeeheldenkwartier is een bruisende stadswijk deels in Jugendstilstijl gebouwd en erg geliefd bij jonge stadse alleseters. Voor hen is cultuur vanzelfsprekend. Voor veel bewoners is cultuur vooral belangrijk voor sociale binding maar budget en afstand kunnen een drempel vormen om cultuur te bezoeken.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

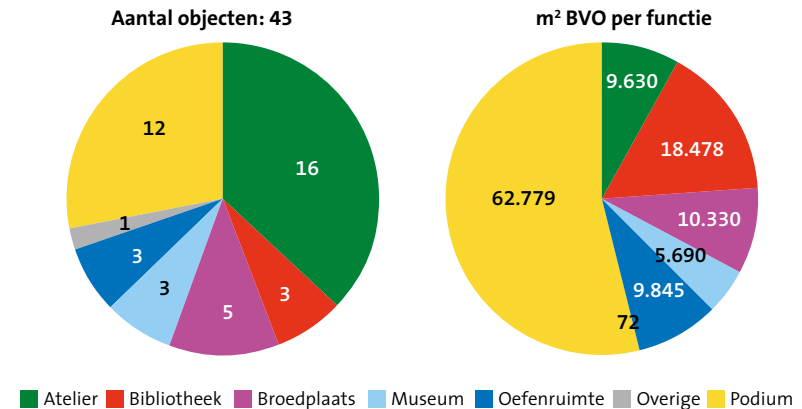
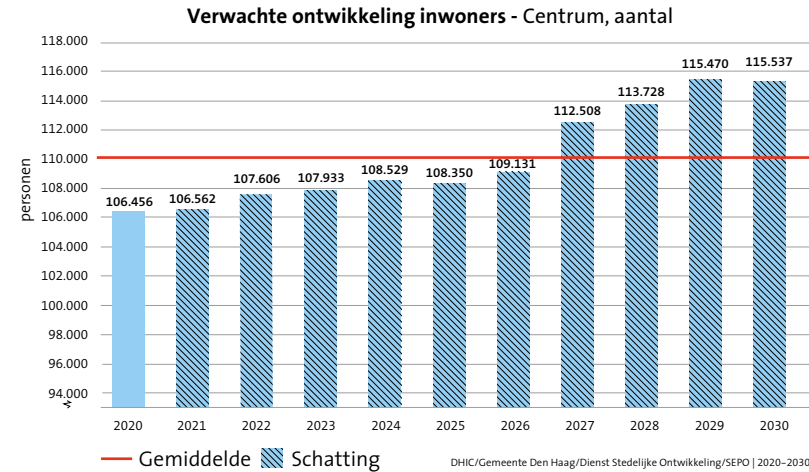

5.7.2 Aanbod

Het aanbod aan culturele voorzieningen is in het Centrum het groots van alle stadsdelen. Veel van het aanbod heeft een stedelijk karakter. De binnenstad is dan ook het culturele hart van de stad met een onderscheidend aanbod aan musea, theaters, presentatie instellingen , festivals en evenementen.

Den Haag is rijk aan geschiedenis, kunst en prachtige schatten. Rondom de historische Hofvijver en het statige Lange Voorhout ligt het Museumkwartier Den Haag, de enige plek in Nederland waar twaalf culturele hotspots zo dicht bij elkaar zijn gelegen. Oude klassiekers, bekende meesters en jonge talenten komen samen in de musea en theaters in dit deel van de stad. Het Mauritshuis, Escher in het Paleis, de Koninklijke Schouwburg, theater Diligentia en het Binnenhof, zijn maar een paar voorbeelden.

Het Spuikwartier is een bruisend gebied met veel afwisseling en met het vernieuwde Spuiplein als aantrekkelijke centrale ontmoetingsplaats. Amare is daarin het nieuwe culturele hart van de stad. Amare biedt het Nederlands Dans Theater (NDT), Koninklijk Conservatorium (KC), Residentie Orkest (RO) en Stichting Dans- en Muziekcentrum Den Haag een prachtig onderkomen en bezoekers een breed programma: van klassiek tot modern en van ballet tot cabaret. Het gebouw telt 4 zalen: de theaterzaal met 1.300 zitplaatsen , de concertzaal met 1.500 zitplaatsen en 2.500 stapplaatsen voor alle soorten muziek, van symfonisch tot modern, Studio Amare met circa 200 zitplaatsen dat ook de repetitiezaal van het orkest is en de Ensemblezaal van het Koninklijk Conservatorium met 600 zitplaatsen.

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille	Aantal objecten	43	17	3	-	3	-	10
	Bvo m²	116.824	9.630	18.478	10.330	5.690	9.845	72

5.7.3 Gebiedsontwikkeling

Het Central Innovation District (CID) is het economisch hart van Den Haag tussen en rondom de stations Den Haag Centraal, Hollands Spoor en Laan van NOI. De CID-ontwikkelgebieden en de historische binnenstad worden (ruimtelijk en programmatisch) verbonden tot één stedelijk hart. Beide gebieden behouden hun onderscheidende karakter en nieuw aanbod is aanvullend en versterkend ten opzichte van de binnenstad. De (toeristische) aantrekkingskracht van het CID en de bestaande binnenstad wordt vergroot, onder andere door toevoeging van publiekstrekkingen en aantrekkelijk aanbod in retail, leisure, horeca, evenementen en cultuur. Een nationaal knooppunt waar 90.000 mensen hun geld verdienen en meer dan 30.000 mensen studeren aan een betere, veiligere en rechtvaardiger wereld in een digitaal tijdperk. De komende twintig jaar komt een enorme hoeveelheid aan investeringen in dit gebied samen. Er komen in totaal 25.000 woningen bij voor 50.000 nieuwe inwoners, waarvan 4.200 in het Centrum. In de Rivierenbuurt en Stationsbuurt zullen naar verwachting 3.000 woningen een plek krijgen en op de Bellevuelocatie 1.200 woningen.

5.7.4 De opgave

Het aanbod aan culturele voorzieningen in het Centrum is groter dan in elk stadsdeel. Veel van het aanbod heeft een stedelijk karakter. De binnenstad is dan ook het culturele hart van de stad met een onderscheidend aanbod aan musea, theaters, presentatie instellingen, festivals en evenementen. De opgave is deze identiteit duidelijk en consequent verder te ontwikkelen en te etaleren. Met de opening van Amare heeft Den Haag zich op de kaart gezet.

De opgave, die voortkomt uit vastgesteld beleid is:

- De huisvesting voor cultuur en bibliotheken bij transformatie en groei van de wijken mee laten groeien^{1,2}
- Bijdragen aan het wegnemen van de drempels die de huidige bewoners ervaren om deel te nemen aan het cultureel leven³.
- Versterken Museumkwartier

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Meer plekken voor culturele activiteiten.³
- Combineer functies.

5.7.5 Lopende onderzoeken

Voormalige Amerikaanse Ambassade en Het Paleis Lange Voorhout

De voormalige Amerikaanse ambassade aan het Lange Voorhout is naast het paleis waarin het Eschermuseum is gevestigd het enige gebouw in gemeentelijk eigendom in het Museumkwartier. De eventuele verhuizing van het Eschermuseum naar de Amerikaanse Ambassade zou een versterking van het Museumkwartier zijn als internationale trekker. Wanneer het Eschermuseum naar de Amerikaanse Ambassade verhuist komt het paleis op de Lange Voorhout vrij voor een culturele invulling. Tevens betekent deze verhuizing dat een andere locatie gezocht moet worden voor Kunstforum, dat hier in het kader van leegstandsbeheer tijdelijk programmering verzorgt

Stadspodium

Beleidsmatig bestaat de wens een podium voor circa 400 man te realiseren (zie MJB 2021-2024, etc), meer geënt op de nachtcultuur. Onder leiding van de CVDH heeft Braaksma en Roos een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar het realiseren van een dergelijk stadspodium in Prinsegracht 14. Een podium op deze locatie versterkt de nachtcultuur. Besluitvorming omtrent dit plan moet nog plaatsvinden. Prinsegracht 14 is niet in het bezit van de gemeente en zal moeten worden teruggekocht van de huidige eigenaar.

¹ Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen (RIS 307513) en

² Bibliotheek in beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025 (RIS 306227)

³ Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 (RIS 306137)

Haags Historisch Museum

Het Haags Historisch Museum voldoet niet meer aan de eisen van de huidige bezoeker. In 2022 wordt daarom verder gewerkt aan een integraal ontwerpplan voor renovatie, restauratie en uitbreiding. Onderdeel van de toekomstplannen is een nieuwe vaste opstelling over 800 jaar Binnenhof, wat goed aansluit bij de grootscheepse verbouwing van dit gebied. Van de BankGiroLoterij ontving het museum hiervoor een bijdrage van € 0,2 mln. De architectenselectie heeft plaatsgevonden en medio april 2022 wordt het DO en kostenraming verwacht.

De Helena

Het Helena van Doeverenplantsoen is een voormalig schoolgebouw (circa 8.000 m² bvo) aan de rand van het Centrum/ Schilderswijk. Vanuit cultuurbeleid is het de wens dat het pand behouden blijft voor de cultuurportefeuille en uitgangspunt is dat de gevestigde broedplaatsen (Ruimtevaart en Billytown) gehuisvest blijven. Er worden stappen gezet om de ontwikkeling van het gebouw vorm en inhoud te geven met huidige en potentiële gebruikers uit culturele en maatschappelijke hoek.

Noodzetel

De Noodzeter is een leegstaande voormalige bunker onder de Haagse vestiging van de Universiteit Leiden aan de Schedeldoekshaven. De bunker bestaat uit twee ondergrondse verdiepingen met een totaal bruto vloeroppervlak (bvo) van circa 2.000 m². Het Haags Gemeentearchief (HGA) heeft meer vierkante meters nodig om te kunnen voldoen aan de verplichtingen ingevolge de Archiefwet. Een oplossing zou gevonden kunnen worden in een uitbreiding van de benodigde archiefruimte in de Noodzetel. Deze op loopafstand van het stadhuis gelegen locatie is ideaal voor het HGA. Voor de ruimtes op -2 van de Noodzetel is er vanuit de culturele sector (popmuziek) een geschikte gebruiker in beeld, namelijk het muzikale collectief Broedplaats Schenk (/District25). Op -2 kunnen oefenruimtes en studio's worden gecreëerd op een locatie waarvan voor de omwonenden en overige gebruikers weinig geluids-overlast wordt verwacht en waarmee wordt bijgedragen aan het makers-klimaat van Den Haag. Het ontwerp wordt momenteel uitgewerkt en de planning is om eind 2022 een raadsvoorstel voor te leggen aan de gemeente-

raad. Indien positief, dan kan de Noodzetel in 2024 in gebruik worden genomen.

Pui Theater aan het Spui en Filmhuis

De ingang van het Theater aan het Spui en het Filmhuis is slecht leesbaar en steekt bleekjes af na de oplevering van Amare en het Spuiplein. De instellingen hebben een studie naar de verbetering van de zichtbaarheid door de architect van hun complex, Hertzberger, laten uitvoeren.

De installaties van Theater aan het Spui worden zomer 2022/2023 vervangen. Het gebouw zal dan enkele maanden gesloten zijn.

Koninklijke Schouwburg

De Koninklijke Schouwburg heeft plannen om het gebouw te optimaliseren onder meer voor horeca en voor doelgroepen met een beperking.

5.7.6 Voorstellen

Voorstellen binnen 5 jaar

- Eschermuseum naar Amerikaanse Ambassade
- Onderzoek verkenning nieuw museum Lange Voorhout 74
- Noodzetel
- Haags Historisch Museum
- Realisatie stadspodium (voorstel in het Paard)
- Ingang Theater aan het Spui en Filmhuis

Voorstellen binnen 10 jaar

- Onderzoek/verkenning museum Lange Voorhout 34

Stadsdeel Laak

5.8 Stadsdeel Laak

5.8.1 Inleiding

Stadsdeel Laak bestaat uit Laakkwartier, Spoorwijk en Binckhorst. Het aantal bewoners is de laatste jaren gegroeid tot 46.443 (in 2021) en blijft doorgroeien als gevolg van de gebiedsontwikkelingen in Binckhorst en het Central Innovation District. Nu heeft het stadsdeel ruim 21.000 woningen. Tot 2040 is de verwachting dat in dit stadsdeel 19.000 woningen worden toegevoegd.

Tien jaar geleden is de transformatie van De Binckhorst van een industrie en bedrijventerrein naar een gemengd woon-, werk- en leefgebied ingezet. Sinds 2015 is het aantal inwoners daar ruim verzesvoudigd. Laakkwartier is al bijna honderd jaar een woonwijk. De hoofdopzet ontworpen door Berlage, is nog steeds in intact en is daarmee stedenbouwkundig een van de meest cultuurhistorisch waardevolle wijken van Nederland. Het gebied rond de oude Haagse binnenhaven zal de komende jaren de uitbreiding van de binnenstad vormen met hoge woontorens en kantoren. Daar vormen nu al de Haagse Hogeschool en het ROC Mondriaan het centrum van het groeiende studentenleven in Laakkwartier. Bijna de helft van de bewoners is tussen de 20 en 45 jaar. In de bevolkingssamenstelling zie je vele culturen terug en een kern van Nederlandse bewoners die soms al generaties lang hier wonen. Veel inwoners van Laak vinden het niet vanzelfsprekend om culturele activiteiten te bezoeken en doen dat eerder bij toeval. Wanneer zij culturele activiteiten opzoeken is dat vaak vanwege de sociale aspecten ervan. De combinatie met sport vinden zij aantrekkelijk. Budget kan een drempel vormen.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

BINCKHORST	€ 27.600
LAAKKWARTIER, SPOORWIJK	€ 30.600
DEN HAAG	€ 40.600

5.8.2 Aanbod

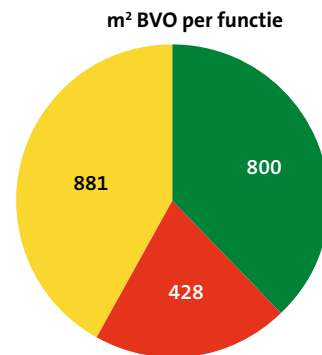
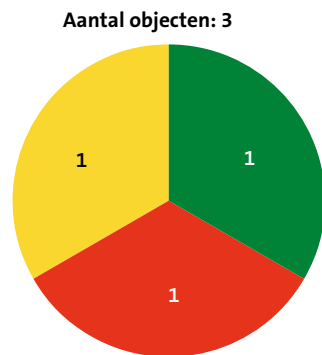
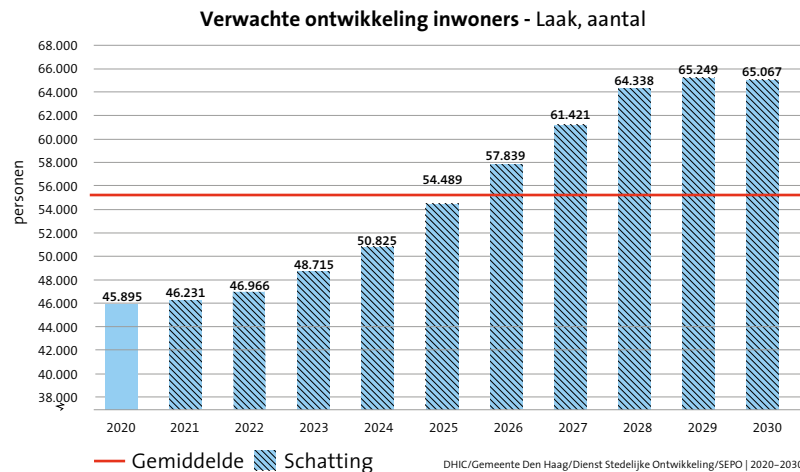
Maakhaven is een ateliercomplex aan de Laakhaven voor creatieve ondernemers, kunstenaars, ontwerpers en ambachtslieden. Maakhaven is recent getransformeerd naar een permanent ateliercomplex in eigen beheer. Het gebouw herbergt 45 ateliers, studio's en werkplaatsen en biedt ook ruimte voor tijdelijke projecten en evenementen.

Music Lab en stichting Aight/Haags Hiphop centrum zijn gevestigd in panden die als gevolg van de gebiedsontwikkeling gesloopt worden. Er is nog geen zekerheid wanneer de organisaties moeten verhuizen en waarheen moet nog bepaald worden. Wel heeft de gemeente het pand Labs 55 met Musiclab verkocht met een kettingbeding dat de creatieve bedrijven tot 2027 behouden blijven.

Bibliotheek Laakkwartier aan de Linneausstraat ligt tegen de grens met Rijswijk en daarmee niet centraal in Laak. Voor bewoners in Spoorwijk is de afstand bijvoorbeeld te groot. De wijkbibliotheek speelt een belangrijke rol op maatschappelijk gebied is ook daarom een belangrijke maatschappelijke voorziening voor dit deel van Laak.

De locatie van het Laaktheater (Cultuuranker) aan de rand van het stadsdeel in de binnentuin van een woningcomplex is niet optimaal. Het theater is in de loop der jaren verbouwd en er zijn onderdelen bijgekomen waardoor logische samenhang ontbreekt wat het gewenste gebruik belemmert.

In de Binckhorst zijn al tal van innovatieve en creatieve bedrijven gevestigd. Onder andere in het bedrijfsverzamelgebouw in de voormalige Caballerofabriek in de Binckhorsthaven. Verder vind je in de Binckhorst ook Bink36, MOOOF en de Fokkerterminal, waar grote evenementen georganiseerd kunnen worden. Ook staat hier de voormalige fabriek voor scheepsmotoren en -besturing, waar de kunstenaars van broedplaats De Besturing eigenaar van zijn.

■ Atelier
 ■ Bibliotheek
 ■ Broedplaats
 ■ Museum
 ■ Oefenruimte
 ■ Overige
 ■ Podium

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille Aantal objecten	3	1	1	-	-	-	-	1
Bvo m²	2.109	800	428	-	-	-	-	881

5.8.3 Gebiedsontwikkeling

Het voormalige bedrijventerrein De Binckhorst is volop in ontwikkeling en wordt omgevormd tot een stedelijk en waterrijk woon/werkgebied. Bij de ontwikkelingen blijft het kenmerkende rauwe, robuuste karakter van het gebied behouden en het industrieel erfgoed krijgt waar mogelijk een herbestemming. De Rotterdamsebaan maakt de Binckhorst goed bereikbaar voor bezoekers van buiten Den Haag. In de komende tien jaar zullen hier 5.000 woningen worden toegevoegd en op termijn mogelijk zelfs 10.000 woningen.

De groeiopgave, waarbij het Central Innovation District tot 2040 met circa 40.000 inwoners zal groeien, wordt voor een groot deel in Laakhavens gerealiseerd. Laakhavens wordt de komende jaren getransformeerd tot een gemengd, hoogstedelijk gebied door de realisatie van 9.000 woningen en worden gebouwd en faciliteiten om te werken, leren en ontspannen.

5.8.4 De opgave

Met de groei van het stadsdeel zullen de voorzieningen mee moeten groeien. Daarnaast zullen de culturele instellingen die als gevolg van de sloop/nieuwbouw hun onderkomen kwijtraken, nieuwe huisvesting nodig hebben. Om de kwaliteit en potentie van het gebied te benutten zal de culturele invulling en locatie daarvan aan de hand van de visie op cultuur verder worden bepaald.

De komst van een satelliet Cultuuranker en bibliotheek in het stadsdeel speelt in op de bevolkingsgroei die in Laak wordt verwacht en zorgt voor een betere spreiding waardoor de reisafstand voor bewoners afneemt. Een bibliotheek in Spoorwijk kan een belangrijke rol spelen als laagdrempelige ontmoetingsplek waar bewoners zich kunnen ontwikkelen op het gebied van taalvaardigheid, digitale vaardigheden en studieplekken. De bibliotheek heeft een belangrijke functie door kinderen en volwassenen van andere culturen in aanraking te brengen met culturele uitingen die ze van huis uit niet meekrijgen. De bibliotheek wordt gezien als een veilige plek in de wijk; kinderen die door de ouders thuis gehouden worden mogen wel naar de bibliotheek.

Voor de Binckhorst heeft Blueyard in opdracht van de afdeling Cultuur en in gesprek met makers en culturele instellingen in en buiten Binckhorst een visie ontwikkeld (maart 2022), die als basis kan dienen voor wat Cultuur kan betekenen voor de ontwikkeling van het gebied. Vooruitlopend daarop kan het volgende al worden meegegeven. Binckhorst onderscheidt zich door twee elkaar versterkende karakteristieken, een cultuur van ambachtelijke, creatieve en technische makers en van onderzoekers en experimenteerders. Deze kwaliteiten kunnen tot wasdom komen door klein te starten, uit te proberen en te laten groeien. De hierna genoemde punten bieden inhoudelijk een wenkend perspectief dat om te kunnen groeien ergens (tijdelijk) zullen moeten kunnen starten:

1. Een bundeling van culturele activiteiten waarbij urban culture de verbinding is met o.a. buitenpodium, skate-cultuur, exposities en bedrijvigheid onder leiding van PIP. Het samenbrengen van deze culturele activiteiten zal organisch moeten plaatsvinden waarbij een start in de Sporendriehoek op dit moment het meest voor de hand ligt zonder daarmee tevens een definitieve locatie te hebben aangegeven;
2. Een bundeling van wetenschap, technologie, design en kunst om samen grote maatschappelijke opgaven te verkennen en oplossingen te experimenteren. Een samenwerking tussen hogeschool, universiteit(en) en cultuur. Ook hier is er sprake van een groeimodel waarbij op tijdelijke locaties in de directe nabijheid van het Afvalkathedraal kan worden gestart als een innovatieve trekker.
3. Haagse asfalt centrale: centrale plek voor wijkgerichte culturele voorzieningen (bibliotheek, filmhuis, lokaal podium, cultuureducatie). Mogelijk is dit een geschikte plek voor een culturele invulling waar de hele stad behoefte aan heeft. Dit terrein is in particuliere handen. Met de projectontwikkelaar zijn vanuit de gemeente al gesprekken om aan het gebied een invulling te geven.

De opgave, die voorkomt uit vastgesteld beleid is:

- De huisvesting voor cultuur en bibliotheken bij transformatie en groei van de wijken mee laten groeien^{1,2}
- Bijdragen aan het wegnemen van de drempels die de huidige bewoners ervaren om deel te nemen aan het cultureel leven³.
- Herhuisvesting Aight en Labs 55

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Het creëren van een geschikt Cultuuranker
- Meer plekken voor ontmoeting en ontspanning.
- Ruimte voor talentontwikkeling en meedoen.
- Combineer functies.
- Ruimte voor jongerencultuur, Innovatie en voor makers.

Ook in Binckhorst is een bibliotheek nodig voor de duizenden nieuwe inwoners die hier de komende jaren een prettige leefomgeving zoeken.

5.8.5 Lopende onderzoeken

Haalbaarheidsstudie Laaktheater.

5.8.6 Voorstellen

Binnen 10 jaar:

- Satelliet cultuuranker Binckhorst (omvang afhankelijk van aantal woningen: 5.000 of 10.000)
- Bibliotheek Binckhorst (omvang afhankelijk van aantal woningen: 5.000 of 10.000)
- Bibliotheek Laakhavens (omvang is 10.000+ woningen)
- Bibliotheek Spoorwijk
- Nieuwe vestiging Laaktheater
- Vervangende huisvesting Aight (In Zuidwest is een optie)
- Onderzoek ontwikkeling centrum voor jongerencultuur in de Sporendriehoek
- Onderzoek naar mogelijkheden voor een grote ruimte voor verschillende activiteiten zoals een plek voor koren met oefenruimte van 160m², ventilatie en piano
- Art village (placemaking vanaf 2022) als voorloper op bundeling van wetenschap, technologie en cultuur.

¹ Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen (RIS 307513) en

² Bibliotheek in beweging Beleidsvisie Bibliotheek Den Haag 2021-2025 (RIS 306227)

³ Meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2021-2024 (RIS 306137)

Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg

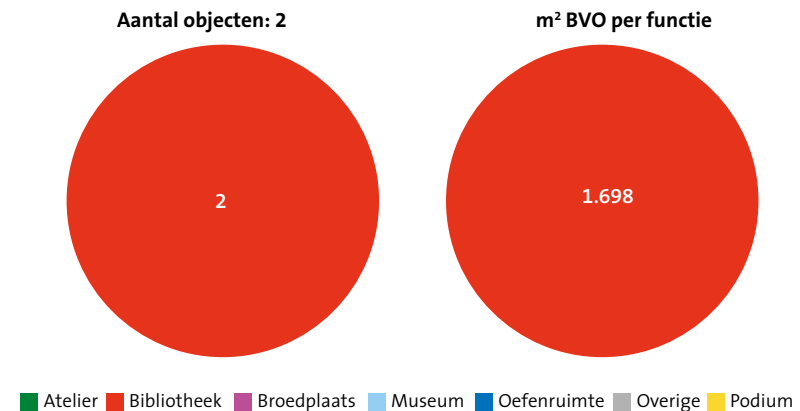
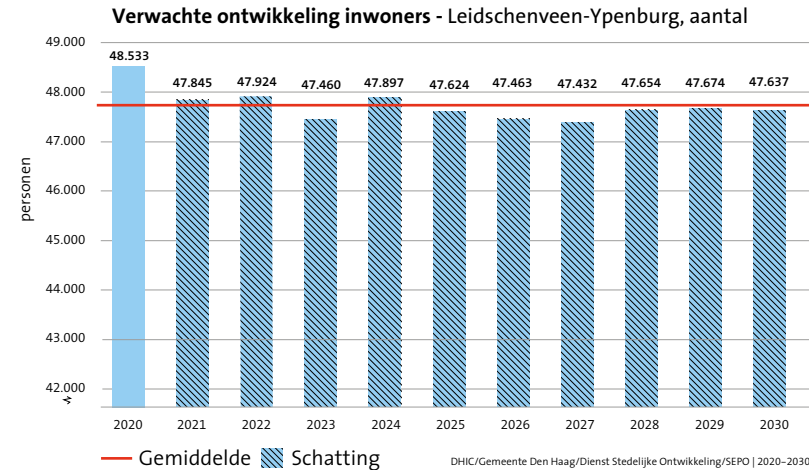
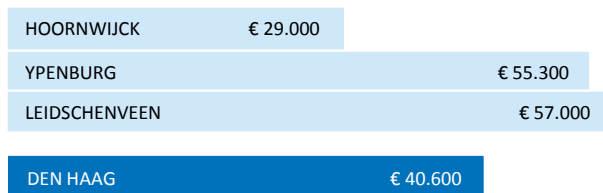
5.9 Stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg

5.9.1 Inleiding

Sinds 1 januari 2002 heeft Den Haag een achtste stadsdeel: Leidschenveen-Ypenburg, een stadsdeel met 48.146 inwoners en 17.257 woningen bestaande uit Forepark, Leidschenveen, Ypenburg en Hoornwijk. Wegen met een rijk verleden verbinden een gevarieerde mix van nieuwe buurten, de Veenweg, een oude verhoogde weg waarover vroeger het gewonnen veen werd afgevoerd naar Delft bijvoorbeeld. Op de plek, waar zich van 1936 tot 1987 het vliegveld Ypenburg bevond, rijdt nu de tram over de Rijkswijkse Landingsbaan. Het stadsdeel is een ruim opgezette Vinex-wijk met ruime eengezinswoningen, veel groen en speelplekken.

Leidschenveen- Ypenburg kent vooral medium users, gezinnen die incidenteel kunst en cultuur bezoeken. Ze zoeken ontspanning en gezelligheid en houden van evenementen/ objecten die zij spontaan tegenkomen. Ze combineren een cultureel uitje graag met eten, winkelen of sport zodat ze hun beperkt beschikbare tijd zo efficiënt mogelijk invullen.

Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen per wijk:

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Broedplaats	Museum	Oefenruimte	Overige	Podium
Portefeuille	Aantal objecten	1	-	1	-	-	-	-
	Bvo m²	1.698	-	1.698	-	-	-	-

5.9.2 Aanbod

In Leidschenveen- Ypenburg heeft de gemeente geen eigen vastgoed met een culturele invulling. De twee bibliotheken, waarvan een ook een Cultuuranker is, worden gehuurd. De panden zijn strategisch gelegen, maar zijn als Cultuuranker beperkt in te zetten. Ruimtes zijn niet af te scheiden van de bibliotheek en een horecafunctie ontbreekt.

Waar vinden de bewoners dan wel een culturele uitlaatklep?

De openbare ruimte biedt veel mogelijkheid om van kunstwerken te genieten, van kleine, zoals de werken die bewoners aan hun huis hebben bevestigd (project 'Kunst aan Huis in Ypenburg') en van grote blikvangers. 'De Terp', een wit kerkje op een hoge heuvel (van vervuilde grond) aan de rand van de wijk is daar een mooi voorbeeld van. In 2020 is de wijk opgesierd met drie 'paddenstoel-helicopters' van Huang Yong Ping met wieken die zachtjes op de wind draaien. De kunstenaar noemde zijn werk Ling Zhi Helicopters en situeerde ze in het verlengde van het kanaal dat hem deed denken aan een landingsbaan van water.

5.9.3 Gebiedsontwikkeling

Toen de bewoners van Leidschenveen-Ypenburg in dit stadsdeel kwamen wonen, begonnen ook veel van hen een gezin. Nu, twintig jaar later, zijn de kinderen het huis uit of in de puberleeftijd. De verwachting is dat het aantal inwoners de komende jaren afneemt en de gemiddelde leeftijd blijft stijgen.

5.9.4 De opgave

Hoe maak je van een Vinexwijk met bijna 50.000 inwoners een plek waar de mensen elkaar ontmoeten? Toen de kinderen nog jong waren gaven de speeltuinen en basisscholen aanleiding om andere kinderen en ouders tegen te komen. Nu de kinderen ouder zijn, blijken alternatieve ontmoetingsplekken zoals een gezellig café, terras of culturele voorziening schaars te zijn. Om het

woonplezier te vergroten, is behoefte aan meer mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. Bewoners willen dat Leidschenveen en Ypenburg meer zijn dan wijken waar alleen gewoond wordt. Men mist de reuring.

Het aantal jongeren groeit maar het aanbod aan voorzieningen voor deze doelgroep vooralsnog niet. Het is belangrijk te weten wat hen aanspreekt en op welke wijze zij in aanraking kunnen komen met kunst en cultuur. Een mooi voorbeeld is de onlangs opgeleverde skateboardvoorziening aangepakt samen met streetartist. Tunnels zijn ook een mooi canvas voor kunst.

Voordeel van dit stadsdeel is de hoeveelheid ruimte. De opgave is deze beter te benutten. In het Kyocera stadion zouden meer culturele activiteiten kunnen plaatsvinden. Ook de ruimte rond het stadion biedt mogelijkheden bijvoorbeeld als drive-in bioscoop. Onderzocht moet worden in welke mate de vier middelbare scholen invulling zouden kunnen geven aan de vraag om oefenruimtes en podia. Het 's Gravendreef College heeft een goed geoutilleerde theaterruimte die wellicht in de avonduren beschikbaar is.

Bewoners missen een culturele ontmoetingsplek, een plek waar van theater en muziek genoten kan worden. De huidige Cultuurankers in de bibliotheekvestigingen bieden hiertoe onvoldoende mogelijkheid. Daarom dient een geschikte ruimte die als Cultuuranker kan functioneren gevonden te worden.

De opgave, die voortkomt uit vastgesteld beleid is:

- Elk Cultuuranker is zichtbaar in de wijk en heeft voldoende geschikte ruimte om cultuurparticipatie tot stand te brengen.

De opgave die voortkomt uit gedeelde ambities en de dringende roep van bewoners en instellingen:

- Meer plekken voor culturele activiteiten.³
- Combineer functies.

5.9.5 Lopende onderzoeken

Geen lopende onderzoeken.

5.9.6 Voorstellen

Binnen 5 jaar:

- Geschikte ruimtes voor Cultuuranker realiseren

Binnen 10 jaar:

- Mogelijkheden verkennen benutten ruimtes van andere partijen (middelbare scholen, stadion, bioscoop etc.)

6

Projecten- en Investerings- kostenplanning

6. Projecten- en Investeringskostenplanning

6.1 Groot onderhoud en vervanging

In onderstaande tabel zijn de totale investeringen tot 2032 weergegeven ten aanzien van groot onderhoud en vervanging binnen de Cultuur en Bibliotheken portefeuille (begrotingsprogramma 5). Hiervan is ca. 50% structureel gedekt.

Onderdeel	Totaal	Atelier	Bibliotheek	Museum	Overige	Podium
Portefeuille	Aantal objecten	80	23	16	8	16
	Bvo m²	193.189	13.847	28.297	42.845	45.472
MIP (excl indexeringen)	Werkelijk t/m 2020	1.477.000	-	-	948.000	196.000
	MIP2021	5.242.150	130.000	250.000	908.850	-
	MIP2022	4.175.000	-	2.750.000	-	125.000
	MIP2023	3.250.622	-	2.750.000	500.622	-
	MIP2024	250.000	-	250.000	-	-
	MIP2025	765.123	-	250.000	515.123	-
	MIP2026	611.760	-	250.000	361.760	-
	MIP2027	271.250	-	250.000	-	21.250
	MIP2028	250.000	-	250.000	-	-
	MIP2029	250.000	-	250.000	-	-
	MIP2030	364.900	-	250.000	83.600	31.300
	MIP2031	250.000	-	250.000	-	-
	MIP Totaal	15.680.805	130.000	7.750.000	2.369.955	177.550

6.2 Indicatieve ruimtelijk-functionele investeringen

In onderstaande tabel zijn op basis van de beleids- en ruimtelijk-functionele beoordelingsanalyse de indicatieve investeringen binnen de huidige portefeuille weergegeven:

Onderdeel		Totaal	Atelier	Bibliotheek	Museum	Podium
Portefeuille	Aantal objecten	80	23	16	8	17
	Bvo m²	193.189	13.847	28.297	42.845	62.728
Overige Indicatieve investeringen (excl indexeringen)	OIH2021	-	-	-	-	-
	OIH2022	-	-	-	-	-
	OIH2023	13.750.000	-	3.000.000	8.000.000	2.750.000
	OIH2024	16.736.556	-	-	9.886.556	6.850.000
	OIH2025	10.486.556	-	-	1.886.556	8.600.000
	OIH2026	4.500.000	-	-	-	4.500.000
	OIH2027	-	-	-	-	-
	OIH2028	-	-	-	-	-
	OIH2029	-	-	-	-	-
	OIH2030	-	-	-	-	-
	OIH2031	-	-	-	-	-
	OIH Totaal		45.473.112	-	3.000.000	19.773.112

6.3 Indicatieve duurzaamheidsinvesteringen

In onderstaande tabel zijn de indicatieve gemiddelde investeringen weergegeven voor het verduurzamen van de huidige portefeuille tot 2032:

Onderdeel		Totaal	Atelier	Bibliotheek	Museum	Podium
Portefeuille	Aantal objecten	80	23	16	8	17
	Bvo m²	193.189	13.847	28.297	42.845	62.728
Investerings Duurzaamheid (excl indexeringen)	DIN2021	-	-	-	-	-
	DIN2022	-	-	-	-	-
	DIN2023	-	-	-	-	-
	DIN2024	-	-	-	-	-
	DIN2025	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN2026	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN2027	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN2028	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN2029	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN2030	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN2031	3.263.780	276.940	565.940	856.900	654.560
	DIN Totaal		22.846.460	1.938.580	3.961.580	5.998.300

6.4 Indicatieve investeringen geprognosticeerde uitbreiding

In onderstaande tabel zijn de indicatieve investeringen weergegeven voor de geprognosticeerde normatieve uitbreiding van de Cultuur en Bibliotheken portefeuille tot 2032:

Totaal stadsdelen	m² BVO 2022-2026	INV 2022-2026	m² BVO 2027-2031	INV 2027- 2031	m² totaal	Inv totaal
Cultuuranker	1.558	€ 3.047.497	1.251	€ 2.176.085	2.809	€ 5.223.582
Bibliotheek	1.350	€ 4.174.959	1.000	€ 3.092.562	2.350	€ 7.267.521
Atelier	36	€ 80.982	865	€ 1.960.535	901	€ 2.041.516
Podium	-	€ -	4.712	€ 18.466.465	4.712	€ 18.466.465
Museum	-	€ -	6.283	€ 29.814.267	6.283	€ 29.814.267
Placemaking	-	€ 3.500.000	-	€ 3.500.000	-	€ 7.000.000
Broedplaats	4.500	€ 1.125.000	2.365	€ 591.267	6.865	€ 1.716.267
Totaal	7.443	€ 11.928.437	16.476	€ 59.601.182	23.920	€ 71.529.619

6.5 Samenvatting

In onderstaande tabel de totale indicatieve investeringen weergegeven voor de bestaande en geprognosticeerde uitbreiding van de Cultuur en Bibliotheken portefeuille tot 2032:

2022-2032	m² BVO	
Gepland groot onderhoud en vervanging (niet structureel gedekt in MIP)		€ 7.300.000
Geprognosticeerde projecten huidige portefeuille (niet gedekt)		€ 45.500.000
Duurzaamheidsmaatregelen huidige portefeuille (niet gedekt)		€ 22.800.000
Geprognosticeerde uitbreiding portefeuille (niet gedekt)	23.920	€ 71.500.000
Totaal		inv totaal € 147.100.000
Totaal/jaar		inv gem/j € 14.700.000

2022-2027	m² BVO	
Gepland groot onderhoud en vervanging (niet structureel gedekt in MIP)		€ 7.300.000
Geprognosticeerde projecten huidige portefeuille (niet gedekt)		€ 45.500.000
Duurzaamheidsmaatregelen huidige portefeuille (niet gedekt)		€ 6.500.000
Geprognosticeerde uitbreiding portefeuille (niet gedekt)	7.443	€ 11.900.000
Totaal		inv totaal € 71.200.000
Totaal/jaar		inv gem/j € 14.200.000

2027-2032	m² BVO	
Gepland groot onderhoud en vervanging (niet structureel gedekt in MIP)		€ -
Geprognosticeerde projecten huidige portefeuille (niet gedekt)	n.t.b.	€ -
Duurzaamheidsmaatregelen huidige portefeuille (niet gedekt)		€ 16.300.000
Geprognosticeerde uitbreiding portefeuille (niet gedekt)	16.476	€ 59.600.000
Totaal		Inv totaal € 75.900.000
Totaal/jaar		Inv gem/J € 15.200.000

6.6 Projectenoverzicht

	Adres	Gebouw	Projectvoorstel	Functie	Investering
2022					
Voo175	Hoge Zand 26, Den Haag	Atelierversamelpand	Vervanging installaties	Atelier	€ 130.000
Voo250	Korte Vijverberg 7, Den Haag	Haags Historisch Museum	Vervanging installaties	Museum	€ 373.500
Voo263	Lange Voorhout 74, Den Haag	Escher in het Paleis - Museum	Vervanging installaties	Museum	€ 205.350
Voo406	Prinsestraat 42, Den Haag	Korzo - Theater	Vervanging installaties	Podium	€ 138.100
Voo438	Spui 187, Den Haag	Theater Aan Het Spui	Vervanging installaties	Podium	€ 2.670.400
Voo439	Spui 191, Den Haag	Filmhuis Den Haag	Vervanging installaties	Podium	€ 2.082.700
V03942	Prinsegracht 10, Den Haag	Het PAARD	Vervanging installaties	Podium	€ 362.100
Voo442	Stadhouderslaan 37, Den Haag	Museon	Vervanging installaties	Museum	€ 330.000
Voo368	Paviljoensgracht 20, Den Haag	Cultuurversamelpand (vm. Vrije Academie)	Vervanging installaties	Overige	€ 125.000
V01029	Spui 68, Den Haag	Bibliotheek Centrum	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 5.300.000
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Totaal					€ 11.967.150
2023					
Voo442	Stadhouderslaan 37, Den Haag	Museon	Vervanging installaties	Museum	€ 99.377
Voo443	Stadhouderslaan 41, Den Haag	Kunstmuseum	Vervanging installaties	Museum	€ 401.245
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Bibliotheek	Spui 68, Den Haag	Bibliotheek centrum (Masterplan)	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	PM
Voo250	Korte Vijverberg 7, Den Haag	Haags Historisch Museum	Renovatie en uitbreiding	Museum	€ 8.000.000
V03942	Prinsegracht 10, Den Haag	Het PAARD	Uitbreiding middenzaal	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 2.750.000
Noodzetel	Noodzetel	Noodzetel	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 3.000.000
Kunstforum	Nieuwe locatie	Kunstforum	Verbouw/Aanhuur/-koop nieuwe locatie	Atelier	€ -
Amerikaanse ambassade	Lange Voorhout	Amerikaanse ambassade	Algemene verbouwingen	Museum	€ -
Totaal					€ 14.500.622

	Adres	Gebouw	Projectvoorstel	Functie	Investering
2024					
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Amerikaanse ambassade	Lange Voorhout	Amerikaanse ambassade	Algemene verbouwingen	Museum	€ -
Voo250	Korte Vijverberg 7, Den Haag	Haags Historisch Museum	Renovatie en uitbreiding	Museum	€ 8.000.000
Voo263	Lange Voorhout 74, Den Haag	Escher in het Paleis - Museum	Herontwikkeling bij vrijkomen locatie	Museum	€ -
V03942	Prinsegracht 10, Den Haag	Het PAARD	Uitbreiding middenzaal	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 2.750.000
Voo134	Ferrandweg 4, Den Haag	Laaktheater	Nieuwe locatie en heront huidige locatie	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 4.100.000
V04253	Neptunusstraat 90, Den Haag	Muzee Scheveningen	Herinrichting	Museum	€ 1.886.556
Totaal					€ 16.986.556
2025					
Voo442	Stadhouderslaan 37, Den Haag	Museon	Vervanging installaties	Museum	€ 515.123
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Voo263	Lange Voorhout 74, Den Haag	Escher in het Paleis - Museum	Herontwikkeling bij vrijkomen locatie	Museum	€ -
Voo438	Spui 187, Den Haag	Theater Aan Het Spui	Uitbreiding en herinrichting	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 2.929.768
Voo439	Spui 191, Den Haag	Filmhuis Den Haag	Uitbreiding en herinrichting	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 1.570.232
Voo134	Ferrandweg 4, Den Haag	Laaktheater	Nieuw theater en heront huidige locatie	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 4.100.000
V04253	Neptunusstraat 90, Den Haag	Muzee Scheveningen	Herinrichting	Museum	€ 1.886.556
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 14.515.459
2026					
Voo087	Catsheuvel 30, Den Haag	Fotomuseum Den Haag (GEM)	Vervanging installaties	Museum	€ 361.760
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Voo438	Spui 187, Den Haag	Theater Aan Het Spui	Uitbreiding en herinrichting	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 2.929.768
Voo439	Spui 191, Den Haag	Filmhuis Den Haag	Uitbreiding en herinrichting	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 1.570.232
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 8.375.540

Adres	Gebouw	Projectvoorstel	Functie	Investing
2022-2026: Uitbreiding portefeuille		m² BVO		
Cultuuranker		1.558		€ 3.047.497
Bibliotheek		1.350		€ 4.174.959
Atelier		36		€ 80.982
Podium		-		€ -
Museum		-		€ -
Placemaking		n.t.b.		€ 3.500.000
Broedplaats		4.500		€ 1.125.000
Totaal		7.443		€ 11.928.437

2027					
Voo262	Lange Voorhout 5, Den Haag	Theaters Diligentia	Vervanging installaties	Podia, Theaters en filmhuizen	€ 21.250
Voo442	Stadhouderslaan 37, Den Haag	Museon	Verbinding Omniversum	Museum	PM
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 3.535.030

2028					
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 3.513.780

2029					
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 3.513.780

2030					
Voo403	Prinsegracht 27, Den Haag	Koorenhuis	Vervanging installaties	Bedrijfsverzamelgebouw	€ 31.300
Voo087	Catsheuvel 30, Den Haag	Fotomuseum Den Haag (GEM)	Vervanging installaties	Museum	€ 83.600
Bibliotheek	Stad algemeen	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 3.628.680

Adres	Gebouw	Projectvoorstel	Functie	Investing	
2031					
Bibliotheek	Portefeuille Bibliotheken	Bibliotheken algemeen	Algemene verbouwingen	Bibliotheek	€ 250.000
Portefeuille	Portefeuille algemeen	Portefeuille algemeen	Duurzaamheidsmaatregelen	Portefeuille	€ 3.263.780
Totaal					€ 3.513.780

2027-2031: Uitbreiding portefeuille		m² BVO		
Cultuuranker		1.251		€ 2.176.085
Bibliotheek		1.000		€ 3.092.562
Atelier		865		€ 1.960.535
Podium		4.712		€ 18.466.465
Museum		6.283		€ 29.814.267
Placemaking		n.t.b.		€ 3.500.000
Broedplaats		2.365		€ 591.267
Totaal		16.476		€ 59.601.182

Portefeuille overzicht

Portefeuille overzicht Cultuur

V-code	Bvo m²	Functie	Naam object	Straat cvo	Huis-nummer	Toevoeging	Imgeo stadsdeel	Eigendomssituatie opstal(en)	Object-kenmerk	Bouwjaar	Monument
V04311	925	Podia, Theaters en filmhuizen	Theater Loods Rabarber/Telecom PoP	Laan van Poot	97		Segbroek	volle eigendom	Pand	1984	Geen monument
V04253	2.100	Museum	Muzee Scheveningen	Neptunusstraat	90	tm 94	Scheveningen	volle eigendom	Pand	1877	Geen monument
V04211	8.189	Broedplaats	Broedplaats (ateliers, projectruimte)	Helena van Doeverenplantsoen	3		Centrum	volle eigendom	Pand	1990	Geen monument
V04204	751	Broedplaats	Broedplaats Trixie	Scheldestraat	1	t/m 11	Centrum	aanhuur	Pand	1924	
V03942	4.378	Podia, Theaters en filmhuizen	Het PAARD	Prinsegracht	10	- 12	Centrum	volle eigendom	Pand	1800	Rijksmonument
V03419	821	Atelier	Zuid57 Ateliers o.05, o.07, o.09, o.11, o.11a	Zuidlarenstraat	57		Escamp	aanhuur	Pand	1956	
V03235		Atelier	Grondverhuring - Cultureel verzamel gebouw	Zuidlarenstraat	0	bij 57	Escamp	huurafhankelijk recht van opstal	Grond		Geen monument
V03230	7.536	Podia, Theaters en filmhuizen	Zuiderstrandtheater (met woonhuis)	Kranenburgweg	203		Scheveningen	volle eigendom	Pand	2013	Geen monument
V03083	1.217	Podia, Theaters en filmhuizen	Crossing Border - Nationaal Toneel	Kerkstraat	11	& 13	Centrum	economisch claimrecht	Pand	1919	Geen monument
V03037	567	Atelier	Atelierversamelpand (96 - 102)	Kazernestraat	96		Centrum	volle eigendom	Pand	1984	Geen monument
V00448	516	Atelier	Atelierversamelpand (21 A t/m N)	Stille Veerkade	21		Centrum	volle eigendom	Pand	1914	Geen monument
V00427	398	Podia, Theaters en filmhuizen	Theater Drang	Schelpkade	45		Centrum	volle eigendom	Pand	1890	Geen monument
V00175	1.350	Atelier	Atelierversamelpand	Hoge Zand	26	- 40	Centrum	volle eigendom	Pand	1897	Geen monument
V00382	1.500	Atelier	Atelierversamelpand	Prinsegracht	14	A	Centrum	volle eigendom	Pand	1725	Rijksmonument
V00406	3.143	Podia, Theaters en filmhuizen	Korzo - Theater	Prinsestraat	42		Centrum	volle eigendom	Pand	1992	Geen monument
V00161	260	Atelier	Atelierversamelpand	Hekkelaan	23	A-E	Centrum	volle eigendom	Pand	1900	Geen monument
V00116	883	Atelier	Heden - Kunstuitleen/Woningen/Ateliers	Duinstraat	14		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1918	Geen monument
V00142	490	Atelier	Atelierversamalgalerij (huisnr's 154 t/m 164)	Gerard Doustraat	154		Centrum	volle eigendom	Pand	1993	Geen monument
V00447	200	Broedplaats	Das Leben am Haverkamp	Stille Veerkade	19		Centrum	volle eigendom	Pand	1914	Geen monument
V00443	15.200	Museum	Kunstmuseum	Stadhouderslaan	41		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1935	Rijksmonument
V00378	450	Museum	Brasserie Berlage	President Kennedylaan	1		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1951	Geen monument
V00368	3.320	Bedrijfsverzamelgebouw\	Cultuurverzamelpand (vm. Vrije Academie)	Paviljoensgracht	20		Centrum	volle eigendom	Pand	1927	Geen monument
V00250	1.761	Museum	Haags Historisch Museum	Korte Vijverberg	7		Centrum	volle eigendom	Pand	1636	Rijksmonument
V00171	2.536	Podia, Theaters en filmhuizen	Theater De Vaillant	Hobbemastraat	120		Centrum	volle eigendom	Pand	1993	Geen monument
V00222	383	Atelier	Atelierversamelpand (88 - 88E)	Kazernestraat	88		Centrum	volle eigendom	Pand	1984	Geen monument
V00100	1.748	Bedrijfsverzamelgebouw\	Cultuurverzamelpand (DDDD - Danscluster)	De Gheijnstraat	51		Segbroek	volle eigendom	Pand	1983	Geen monument
V00151	633	Atelier	Galerie West	Groenewegje	136	-137	Centrum	volle eigendom	Pand	1700	Gemeentelijk monument
V00057	268	Atelier	Ateliers/Galerie Projectspace 1646	Boekhorststraat	125		Centrum	volle eigendom	Pand	1800	Geen monument
V00683	1.625	Bedrijfsverzamelgebouw\	Cultuurverzamelpand	Ferdinand Bolstraat	33		Centrum	volle eigendom	Pand	1911	Geen monument
V00669	976	Atelier	Atelier Duinstraat (See Lab)	Duinstraat	55		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1894	Geen monument
V00567	200	Atelier	Today's Art - Galerie	Weimarstraat	1	E	Segbroek	volle eigendom	Pand	1890	Geen monument

V-code	Bvo m²	Functie	Naam object	Straat cvo	Huis- nummer	Toevoeging	Imgeo stadsdeel	Eigendomssituatie opstal(en)	Object- kenmerk	Bouwjaar	Monument
V00263	2.279	Museum	Escher in het Paleis - Museum	Lange Voorhout	74		Centrum	volle eigendom	Pand	1800	Rijksmonument
V00314	443	Atelier	Atelierversamelpand Nieuwe Molstraat	Nieuwe Molstraat	14		Centrum	volle eigendom	Pand	1910	Geen monument
V00087	3.305	Museum	Fotomuseum Den Haag (GEM)	Catsheuvel	30		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1951	Gemeentelijk monument
V00134	881	Podia, Theaters en filmhuizen	Laaktheater	Ferrandweg	4	T	Laak	volle eigendom	Pand	1988	Geen monument
V00053	1.954	Podia, Theaters en filmhuizen	Theaterschool Rabarber	Bilderdijkstraat	33		Centrum	volle eigendom	Pand	1932	Geen monument
V00439	2.437	Podia, Theaters en filmhuizen	Filmhuis Den Haag	Spui	191		Centrum	appartementsrecht	Pand	1993	Geen monument
V00262	3.044	Podia, Theaters en filmhuizen	Theaters Diligentia	Lange Voorhout	5		Centrum	volle eigendom	Pand	1650	Rijksmonument
V00112	1.043	Bedrijfsverzamelgebouw\	Cultuurverzamelgebouw	Deventersestraat	21		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1922	Geen monument
V00071	395	Broedplaats	Stichting Rainbow	Brouwersgracht	2	M	Centrum	volle eigendom	Pand	1910	Geen monument
V00008	840	Atelier	Ateliers AB4 (2-4)	Abraham van Beyerenstraat	2		Centrum	volle eigendom	Pand	1972	Geen monument
V00436	912	Podia, Theaters en filmhuizen	Musicon - Muziekbeoefening	Soestdijksekade	345		Escamp	volle eigendom	Pand	1955	Geen monument
V00414	2.100	Podia, Theaters en filmhuizen	Lucent Dans Theater (oudbouw)	Schedeldoekshaven	60		Centrum	volle eigendom	Pand	1987	Geen monument
V00264	800	Atelier	Atelierversamelpand Ledeganckplein	Ledeganckplein	7		Laak	volle eigendom	Pand	1920	Geen monument
V00168	370	Podia, Theaters en filmhuizen	Open Lucht Theater Zuiderpark	Henriette Roland Holstweg	100		Escamp	volle eigendom	Pand	2001	Geen monument
V00099	4.819	Broedplaats	DCR	De Constant Rebecqueplein	20	A & B	Segbroek	volle eigendom	Pand	1947	Gemeentelijk monument
V00072	2.576	Podia, Theaters en filmhuizen	Haags Pop Centrum (HPC)	Burgemeester Hovylaan	4		Loosduinen	volle eigendom	Pand	1850	Geen monument
V00059	610	Atelier	Atelierversamelpand Boomsluiterskade	Boomsluiterskade	373	-374	Centrum	volle eigendom	Pand	1919	Geen monument
V02974	2.901	Broedplaats	Broedplaats WD4X	Willem Dreespark	312		Escamp	volle eigendom	Pand	1972	Geen monument
V00624	4.569	Broedplaats	Broedplaats (vh school wissellokatie)	Beatrijsstraat	10	tm 14	Escamp	volle eigendom	Pand	1955	Geen monument
V00438	4.547	Podia, Theaters en filmhuizen	Theater Aan Het Spui	Spui	187		Centrum	appartementsrecht	Pand	1993	Geen monument
V00403	4.900	Bedrijfsverzamelgebouw\	Koorenhuis	Prinsegracht	27		Centrum	volle eigendom	Pand	1675	Rijksmonument
V00330	150	Atelier	Atelierversamelpand Noordwal	Noordwal	327		Centrum	volle eigendom	Pand	1928	Geen monument
V00105	397	Atelier	Atelierversamelpand (24 - 30)	Denneweg	24		Centrum	volle eigendom	Pand	1984	Geen monument
V00026	436	Atelier	Atelierversamelpand Ankerstraat	Ankerstraat	21		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1865	Geen monument
V00599	223	Atelier	Ateliers Stichting Zwarteweg 81	Zwarteweg	81		Centrum	volle eigendom	Pand	1985	Gemeentelijk monument
V00569	3.277	Podia, Theaters en filmhuizen	Theater De Nieuwe Regentes	Weimarstraat	63		Segbroek	volle eigendom	Pand	1899	Geen monument
V00442	16.100	Museum	Museon	Stadhouderslaan	37		Scheveningen	volle eigendom	Pand	1935	Geen monument
V00431	2.800	Podia, Theaters en filmhuizen	Nationale Theater Studio's	Schouwburgstraat	8		Centrum	volle eigendom	Pand	1804	Geen monument
V00519	72	Atelier	Parkeerplaatsen bij Quartair	Toussaintkade	0	bij 60	Centrum	volle eigendom	Grond	1900	Geen monument
V00518	795	Atelier	Ateliers Quartair	Toussaintkade	60		Centrum	volle eigendom	Pand	1900	Geen monument
V00405	1.000	Atelier	Ateliers Kunstgreep	Prinsegracht	62		Centrum	volle eigendom	Pand	1672	Rijksmonument
V00253	6.325	Podia, Theaters en filmhuizen	Koninklijke Schouwburg	Korte Voorhout	3		Centrum	volle eigendom	Pand	1804	Rijksmonument
V00570	377	Podia, Theaters en filmhuizen	Woningen Nederlands Dans Theater	Weimarstraat	67		Segbroek	volle eigendom	Pand	1899	Geen monument
V00361	1.650	Museum	Haags Openbaar Vervoer Museum	Parallelweg	225		Centrum	volle eigendom	Pand	1910	Rijksmonument
V00078	877	Atelier	Atelierversamelpand (137B-137J)	Cartesiusstraat	137		Segbroek	volle eigendom	Pand	1906	Geen monument

Portefeuille overzicht Bibliotheken

V-code	Objecttype	Bvo m²	Functie	Naam object	Straat cvo	Huis-nummer	postcode	Imgeo stadsdeel	Eigendomssituatie opstal(en)	Object-kenmerk	Bouwjaar	Monument	Programmalabel
V00954	Zelfstandig object	883	Bibliotheek	Bibliotheek Transvaalkwartier	Hobbemaplein	30	2526 JB	Centrum	volle eigendom	Pand	1973	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V00986	Zelfstandig object	1.431	Bibliotheek	Bibliotheek Escamp	Leyweg	811	2545 HA	Escamp	volle eigendom	Pand	2010	Geen monument	overhead
V00990	Zelfstandig object	428	Bibliotheek	Bibliotheek Laakkwartier	Linnaeusstraat	2	2522 GR	Laak	volle eigendom	Pand	1991	Geen monument	overhead
V01015	Zelfstandig object	1.109	Bibliotheek	Bibliotheek Waldeck	Rossinilaan	141	2551 MR	Loosduinen	volle eigendom	Pand	1979	Geen monument	overhead
V01018	Zelfstandig object	794	Bibliotheek	Bibliotheek Scheveningen	Scheveningseweg	333	2584 AA	Scheveningen	volle eigendom	Pand	1973	Geen monument	overhead
V01029	Zelfstandig object	16.750	Bibliotheek	Bibliotheek Centrum	Spui	68	2511 BT	Centrum	volle eigendom	Pand	1995	Geen monument	overhead
V01068	Zelfstandig object	1.220	Bibliotheek	Bibliotheek Segbroek	Weimarstraat	353	2562 HL	Segbroek	volle eigendom	Pand	2004	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03277	Zelfstandig object	857	Bibliotheek	Bibliotheek Leidschenveen (CBRE-Colliers)	Emmy Belinfantedreef	7	2492 JT	Leidschenveen-Ypenburg	aanhuur	Pand	2009	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03278	Zelfstandig object	340	Bibliotheek	Bibliotheek Bomenbuurt (N.P.A.M. Koemans)	Fahrenheitstraat	707	2561 DE	Segbroek	aanhuur	Pand	1924	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03283	Zelfstandig object	713	Bibliotheek	Bibliotheek Wateringse Veld	Laan van Wateringse Veld	468	2548 CL	Escamp	aanhuur	Pand	2005	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03284	Zelfstandig object	720	Bibliotheek	Bibliotheek Loosduinen (Accres Real Estate)	Loosduinse Hoofdstraat	555	2552 AE	Loosduinen	aanhuur	Pand	1985	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03287	Zelfstandig object	841	Bibliotheek	Bibliotheek Ypenburg (WPM Winkelmanagement BV)	Schrabber	8	2496 SR	Leidschenveen-Ypenburg	aanhuur	Pand	2006	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03289	Zelfstandig object	725	Bibliotheek	Bibliotheek Haagse Hout (Beleggingsmij Montagne)	Theresiastraat	195	2593 AJ	Haagse Hout	aanhuur	Pand	1979	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V03338	Zelfstandig object	845	Bibliotheek	Bibliotheek Schilderswijk	Koningstraat	439	2515 JL	Centrum	aanhuur	Pand	1976	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
V04386	Zelfstandig object	461	Bibliotheek	Bibliotheek Bouwlust	Eekhoornrade	215	2544 VG	Escamp	volle eigendom	Pand	2005	Geen monument	05 Cultuur en bibliotheek
			Bibliotheek	Start-up	Twickelstraat			Escamp					

